

Editura pentru Literatură Universală

Roman „antipolițist“ de factură polițistă, Făgăduiala a fost, inițial scenariu de film. Dându-și seama de implicațiile subiectului, Friedrich Dürrenmatt l-a reluat, dezvoltându-l într-un excelent roman care, într-o narațiune ce ține în permanentă încordată atenția cititorului, dezbate problemele crimei și ale responsabilității umane.

Lei 3,25

Clubul cărții digitale 2023

8

Fr. Dürrenmatt

Făgăduiala

Fr. Dürrenmatt

Făgăduiala

Colecția Meridiane

Desenul copertei de *Dezideriu Iacob*

Friedrich Dürrenmatt

Făgăduiala

Recviem
pentru romanul polițist

În românește de
Petronela Negoșanu

Friedrich Dürrenmatt
DAS VERSPRECHEN
Requiem auf den Kriminalroman
© 1958 by Peter Schöfferli Verlags AG „Die Arche“ Zürich

Editura pentru Literatură Universală

București — 1966

Prefață

În opera unui scriitor atât de conștient de sensurile pe care le implică arta sa, precum și de limitele meșteșugului scriitoricesc, ca elvețianul Friedrich Dürrenmatt, nimic sau aproape nimic nu e întâmplător. Astfel, nu e întâmplător interesul pe care autorul *Vizitei bătrânei doamne*, „comedie tragică“ îl acordă investigațiilor în jurul unei crime obscure. Dramaturgul e atras de genul romanului „polițist“, găsiind într-însul un mijloc de expresie pentru anxietățile omului într-o lume în care pîn-dește crima, ca și pentru reflecțiile scriitorului care a cumpănit îndelung asupra dialecticii tragicului și grotescului.

În 1958, cînd a apărut *Făgăduiala*, „roman antipolițist“, Friedrich Dürrenmatt (născut în 1921) nu mai era un începător în ale scrisului. Fiul pastorului protestant din Konolfingen, care audiase cursuri de filozofie, științe naturale și teologie la Berna și Zürich, își încercase la început talentul de grafician, se lansase apoi ca scriitor și cronicar dramatic, era, în momentul apariției *Făgăduielii*, autorul cunoscut al unor piese de teatru (*Romulus cel mare*, „comedie istorică“, *Căsătoria domnului Mississippi*, *Un înger vine la Babilon*, *Vizita bătrânei doamne*), al unor scenarii radiofonice care cîștigaseră un larg auditoriu (*Hercule și grajdurile lui Augias*, *Acțiunea Vega* și *Oră de seară în toamnă tîrzie*), al unui eseu în care-și exprimă ideile ca dramaturg (*Probleme*

de teatru). Dürrenmatt nu se află la prima sa tentativă nici pe tărîmul romanului sau nuvelei. În 1950 publicase *Judecătorul și călăul*, scurt roman cu intrigă polițistă, un an mai târziu romanul *Bănuiala*, în 1955 povestirea *Pana de automobil*. *Făgăduiala* e așadar o lucrare apărută în plină maturitate scriitoricească.

Cercetînd opera lui Dürrenmatt, ceea ce te surprinde poate în primul rînd, este diversitatea genurilor abordate. Diversitatea voită de scriitorul care refuză să se închidă într-un canton al literelor. „E greu — afirmă un comentator al său (Elisabeth Brock-Sulzer) — să încadrez definitiv lucrări izolate ale lui Dürrenmatt în anumite tipare literare.“ Într-adevăr, el nu se sfiește să adapteze o nuvelă pentru scenă, modificînd-o substanțial (*Pana de automobil*), nici să facă transpunerea radiofonică a unui dialog filozofic (*Convorbirea nocturnă cu un om disprețuit*), sau să facă dintr-un scenariu de film un roman (*Făgăduiala*). Această mobilitate interioară în creația dürrenmattiană nu este însă doar un semn al disoluției unei estetici tradiționale a genurilor, ci e tendința legitimă a unui om al cuvîntului de a folosi toate modalitățile de exprimare literară. „După cum pictura mi-a apărut în atelierul unui artist de țară ca un meșteșug, ca o îndeletnicire cu penelul, cărbunele, penița etc., tot astfel meseria de scriitor a devenit acum pentru mine o îndeletnicire și o experimentare cu felurite materiale. Mă iau la luptă cu teatrul, radio-difuziunea, romanul și televiziunea, și știu de la bu-nicul meu că scrisul poate fi o formă a luptei.“

Asemenea multor scriitori din Occident, Dürrenmatt e un luptător *împotriva* unei societăți nedrepte, necunos-cînd însă o cauză dreaptă *pentru* care luptă. E un scriitor care se vrea pe sine neangajat, care e însă

angajat fără voce. De aici viziunea centrală a operei sale: lumea de azi stă sub semnul *judecății*. Dar tot de aici și dilema creatorului pe care propria sa creație îl trădează, semnificînd mai mult, dincolo de semnifi-cația acordată de el însuși.

Autorul care nu demult încheia un roman cu titlul provizoriu *Justiția* este urmărit de ideea *procesului*. În reluarea perseverentă, obsedantă a acestei teme de către Dürrenmatt nu remarcăm doar, așa cum au făcut-o unii comentatori ai săi, influența tulburătorului *Proces* al lui Kafka. Sociologia și teologia au marcat deopotrivă gîndirea dramaturgului elvețian. Astfel, înfățișînd în ope-rele sale, sub diferite aspecte, criza dramatică a unei societăți condamnate (să ne amintim că etimologic cu-vîntul *criză* înseamnă *judecată*), Dürrenmatt pronunță sentința unui spirit lucid asupra unei lumi care sucombă sub povara propriilor sale contradicții interioare. Dar pe de altă parte, descendent al unei vechi familii pro-testante, el aplică, nemărturisit, în „judecata“ sa, cate-goriile teologice ale păcatului, judecătorului transcendent și harului. Pentru Dürrenmatt, agonia societății capita-liste ia proporții de apocalips al omenirii, sfîrșitul unei lumi devine sfîrșitul lumii.

Romulus, ultimul împărat al Romei, în comedia „isto-rică, cu totul neistorică“ a lui Dürrenmatt e un intelec-tual conștient de faptul că istoria și-a pronunțat sentința asupra sa și a lumii pe care o reprezintă. Clarvăzător, știindu-se *judecat* o dată cu statul său, el grăbește ca *judecător* lichidarea aceluia imperiu mondial care „a oficializat asasinatul, jaful, tributul și violența, în detri-mentul altor popoare“. Omonimul fondatorului Cetății devine groparul ei. Ca să-i desăvîrșească ruina, Romulus, parodie tragică a împăraților predecesori, a trebuit să

se facă și el împărat. În fața prăbușirii iminente, lumea îl judecă pe împăratul devenit crescător de orătânii. Dar împăratul judecă lumea, imperiul care s-a trădat pe sine, căci „știa ce este adevărul și a ales totuși forța, știa ce este omenia și a ales tirania. Judecătorul lumii, travestit în bufon imperial, e, în cele din urmă, pensionat de învingători.

Claire Zachanassian, „bătrîna doamnă“, se întoarce, în orașelul în care tinăra a suferit o cruntă nedreptate, ca să-și cumpere dreptatea. Bătrîna estropiată, întruchipare a unei singeroase justiții, oferă un miliard orașelului ei, cu condiția ca acela care a fost pricina suferințelor ei, Ill, logodnicul trădător, să fie ucis. Acesta odinioară, printr-o pîră falsă, prin martori mincinoși, a aruncat oprobiul asupra iubitei sale. Justiția, întregul orașel a participat, a încuviințat această nedreptate și a repudiat fapta. Acum, bătrîna, victima judecății de altădată, se întoarce ca judecător, pentru a-și restabili dreptatea printr-o nouă siluire a dreptății, și cetățenii orașelului care altădată, țîrîți de prejudecățile caracteristice unei societăți moral viciate, au participat la crima lui Ill, sucombă de astă dată ispitei celei mari a lumii capitaliste: banului. În condițiile în care trăiesc cetățenii orașelului Gullen, nedreptatea se răzbună printr-o altă nedreptate. Idealuri umaniste, profesate de unii dintre cei mai de seamă reprezentanți ai acestei societăți tipice, nu pot constitui o pavyză împotriva tentației la crimă. Integrați în această lume, cei care nu se rup dintr-însa (și în piesa lui Dürrenmatt, evident pesimistă, nimeni nu depășește condițiile societății „gülleneze“) sînt fatal antrenați într-o crimă colectivă. Vinovați sînt toți: judecătorul și primarul, profesorul și preotul. Apariția sinistrei „bătrîne doamne“ nu face decît să scoată mai bine la iveală viciul latent

al acestei lumi. Înăuntrul unei asemenea societăți, justiția nu poate fi restabilă.

Ca și împăratul Romulus care, pentru desăvîrșirea justiției istorice, vrea propria sa moarte, bătrînul Ill, micul negustor din orașelul Gullen simte, cum spune Dürrenmatt, dreptatea pe pielea lui. Știindu-se vinovat, el se supune judecății. Își recunoaște vina și devine mare prin moarte.

Întîlnirea într-o singură persoană a celui judecat și a judecătorului, a victimei și a călăului, apare într-o nouă ipostază în *Fizicienii*. Möbius, savantul închis în sanatoriul domnișoarei cocoșate Mathilde von Zahnd, își ucide infirmiera (așa cum fac și alți doi fizicieni închiși). Sub masca nebuniei, Möbius preferă să jertfească printr-o crimă o ființă umană, să se condamne astfel pe sine la închisoarea ospiciului de nebuni, pentru a nu fi silit să-și pună în aplicare, într-un mod criminal, descoperirile științifice. „Pentru a împiedica alte crime, mult mai oribile, a trebuit totuși să ucid“. Cei trei fizicieni sînt judecători care se judecă pe ei înșiși. Și întrucît o lume agonică nu cunoaște scăpare, fizicienii se condamnă la închisoare pe viață. Dar moartea bătrînului Ill, jertfa fizicienilor, voința de pîcîre a împăratului Romei, nici una dintre aceste autonimiciri nu aduc o ameliorare în lumea pentru care toți se sacrifică. Crima nu poate fi împiedicată prin asemenea victime expiatorii. Dimpotrivă, crima pare că triumfă, înveșmîntată în simbolul dürrenmattian al unei bătrîne doamne mutilate, al unei bătrîne domnișoare estropiate.

Tema judecății, raporturile dintre judecător și învinuit, tema crimei, implicînd victima și călăul, ori asasinul, apar și în alte lucrări dramatice ale lui Dürrenmatt. În *Așa e scris* se întîlnește cel drept cu cel nedrept. *Căsu-*

torie domnului Mississippi e o întâlnire între un ucigaș și o ucigașă. În „democrația gangsterilor” din banca lui Frank al V-lea, domnesc legile crimei, deși unul dintre personaje declară: „Nu există crimă care trebuie să fie săvârșită”. Acțiunea Uega înfățișează perspectivele nimicirii atomice, ale crimei în masă săvârșite împotriva oamenilor refugiați pe planeta Venus. „Cînd nu vezi zvircolirile victimei, spune un personaj, crima e cu atît mai ușor de înfăptuit.”

Ca și piesele, povestirile lui Dürrenmatt dezvoltă problemele judecății și raporturile amintite mai sus. În romanul *Judecătorul și călăul*, crima săvârșită de un agent ambițios al poliției, victima fiind un coleg mai capabil, e folosită de bătrîmul comisar Bärlach pentru a declanșa un întreg mecanism al judecății. Într-adevăr, deslușind misterul legat de crîncena faptă, comisarul se folosește de ea pentru a exercita, în ultimele zile pe care viața i le mai acordă, dreptul judecătorului de a condamna (fie și la moarte) un criminal. Bärlach dezvăluie ca pe un călău pe polițistul care e adevăratul asasin, împotriva unui adversar, el însuși criminal, care o viață întreagă l-a înfruntat susținînd cinic incapacitatea umană de a îngădi crima, de a descoperi un ucigaș inteligent. Așa cum spune Bärlach polițistului asasin: „Te-am luat pe tine, pe ucigaș, și te-am transformat în arma mea cea mai cumplită, pentru că tu erai mînat de disperare, un ucigaș trebuia să găsească alt ucigaș”. Personajele dramei dürrenmattiene: comisarul-judecător, criminalul-judecat, călăul identificat cu criminalul, care devine victimă, se întîlnesc toate în acest mic roman polițist.

Dacă și *Convorbirea nocturnă cu un om disprețuit* e un dialog între călău și victima sa, nuvela *Pana de*

automobil e o anchetă și un proces ce se desfășoară grotesc în mijlocul unui festin, dar în care se respectă parodic formulele, întregul ceremonial al justiției. Căci eroii sînt un fost procuror, un judecător, un avocat și un călău, bătrîni pensionari care se delectează jucîndu-se de-a procesul. Victima, de astă dată un om de afaceri, vizitator adăpostit în urma unei pene de automobil, se dovedește însă, în urma instrucției procesului ce i se deschide, vinovat: prin acțiunile sale, prin mașinații ascunse, printr-un adulter, el a pricinuit moartea rivalului său. În cele din urmă, deși crima sa nu poate fi judecată de justiția omenească, neîntrunind condițiile unei fapte ce poate fi pedepsită, învinuitul Trapps se sinucide, condamnîndu-se și executîndu-se pe sine.

Planul moral și cel juridic, tărîmul psihologic și cel social, prezintă intricații numeroase într-un caz ca acela al lui Trapps și, de fapt, în cazul oricărui „proces”. Căci orice „proces” — și cel care se desfășoară în *Pana de automobil* e exemplar în această privință — are un dublu sens: acela al procesului de conștiință și acela al desfășurării judecății pe planul extern al justiției. Chiar dacă implică un ceremonial, nici o judecată nu e un simplu „teatru”. La Dürrenmatt, judecătorul, învinuitul, călăul ori victima, chiar atunci cînd aparent participă la o farsă, la o parodie a ceremonialului judecătoresc, joacă cel mai grav dintre „jocurile” umane. De aceea, chiar și în domeniul esteticii teatrului (ca manifestare a lui *homo ludens*) Dürrenmatt introduce considerații ce țin de natura vinovăției și responsabilității. În esul său *Probleme de teatru*, el socotește că tragedia nu e posibilă azi, căci ea „presupune vinovăția, necesitatea, măsura, aprecierea justă, responsabilitatea”. Or, în decadența societate capitalistă, „închisoarea rasei albe” în

care trăiește autorul, „nu mai există vinovați și responsabili. Nimeni n-are încotro și nimeni nu a vrut nimic. Totul se desfășoară fără intervenția individuală. Sîntem prea colectiv vinovați, prea colectiv închistați în păcatele părinților și strămoșilor noștri”. Oprobiul aruncat de Dürrenmatt asupra unei societăți din care au dispărut cei responsabili, pentru ca în întregimea ei societatea să apară vinovată de un fel de păcat colectiv, reprezintă desigur condamnarea unei societăți agonice, de la care spiritul lucid al scriitorului nu s-a putut sustrage. El nu elimină responsabilitatea, dar din individuală o face colectivă. Din acest neant al răspunderii morale, Dürrenmatt derivă imposibilitatea tragediei și necesitatea, ca modalitate de exprimare, a grotescului („Nouă nu ni se potrivește decît comedia.”). Totuși, afirmă Dürrenmatt, „tragedia e încă posibilă, chiar dacă tragedia pură nu mai e posibilă”. Asemenea tragedii „posibile” apar în opera lui Dürrenmatt. E tragedia bătrînului Ill, care se ridică la grandoarea umană a unui erou tragic, sub imensa presiune a societății corupte de puterea banului, ce joacă rolul unei sumbre fatalități. Mai degrabă însă decît în opera prestigioasă a dramaturgului, întîlnim unele cazuri de tragedie „posibilă” în aceea mai modestă a povestitorului Dürrenmatt. Recunoscîndu-și vina și trăgînd consecințele, condamnîndu-se pe sine, Trapps, personajul din *Pana de automobil*, e un asemenea caz. Eroul povestirii *Făgăduiala*, comisarul Matthäi, e un caz și mai autentic de „om care nu capitulează”, dar tocmai de aceea își atrage adversitatea unor forțe în care anticii vedeau destinul orb. Astfel Dürrenmatt socoate că e încă posibilă înfățișarea unei soarte tragice în timpul nostru căci, conform formulei sale: „E întotdeauna posibil să arăți un om curajos”.

Comisarul Matthäi e, fără îndoială, un om al faptei curajoase. Curajul său, ca acela al unor eroi tragici, e de a se opune conformismului, lașității, intereselor meschine ale unei lumi care caută și acceptă soluțiile comode, e curajul de a lupta cu un monstru tainic, de a apăra o mare cauză umană (viața copiilor), de a persevera chiar dincolo de hotarele speranței îngăduite comunului muritorilor. Eșecul său amintește catastrofa tragică. Atunci cînd eșecul se transformă în triumf, el nu mai e în stare să-și guste triumful.

Ca în orice roman clasic de urmărire, crima e prezentată de la început: victima, o fetiță. Comisarul Matthäi care face primele cercetări făgăduiește pe fericirea sa părinților copilei că va prinde pe făptaș. Dar nu-și poate duce misiunea la bun sfîrșit. Intrucît urmează să plece în Iordania, unde a fost însărcinat să reorganizeze poliția, predă cazul unui coleg mai tînăr. Acesta, ambițios și îngust, merge pe o pistă facilă, arestează un fost condamnat pentru viol, care a descoperit și anunțat crima, îi smulge o declarație, după care învinuitul se sinucide. Afacerea e clasată. Aici începe procesul de conștiință al lui Matthäi. E convins de nevinovăția aceluia care, prin sinuciderea sa, a părut să confirme acuzația ce i se aducea. Gîndul că a fost lăsat în libertate un criminal primejdios pentru viața copiilor (se mai petrecuseră anterior două crime similare de natură sexuală), gîndul că s-a legat să facă dreptate, față de sine mai mult chiar decît față de părinții fetei care se declarau, ca și autoritățile, satisfăcuți cu „descoperirea” poliției, nu-i dau pace lui Matthäi. El va renunța la cariera, la drepturile sale oficiale, și ca un braconier în arena justiției va urmări dreptatea. Dar intuiția genială, inteligența, încăpăținarea sa sînt zădărnicate de impasibilitatea socie-

tății și, în cele din urmă, ca de o forță oarbă, de intervenția hazardului. Spre deosebire de romanele polițiste obișnuite, vinovatul nu e găsit în acest roman „antipolițist”, căci intervine o forță, asemenea destinului din tragedia antică, și dejoacă orice plan al rațiunii umane. Întâmplarea nu e irațională, dar e un element practic incalculabil. De altfel, tot un gen de fatalitate suscitase răul: maladia mintală a criminalului operînd împotriva rațiunii. În cele din urmă însă răul, iraționalul, antieticul se consumă pe sine.

Povestitorul presupus, un fost comandant al poliției cantonale din Zürich, e sceptic cu privire la posibilitățile poliției din lumea sa de a elimina răul, criminalitatea. Critica sa e implicit o critică politică: „De cînd politicienii abdică într-un mod atît de condamnable de la îndatoririle lor — spune el — oamenii nădăjduiesc că cel puțin poliția se va pricepe să țină ordine în lume, cu toate că nu-mi pot închipui o speranță mai nenorocită decît asta”. Naratorul (și autorul) sînt sceptici cu privire la roadele metodelor științifice folosite de poliție în urmărirea criminalilor. „Realitatea — spune același comandant de poliție — se interferează cu logica numai în parte. Unde mai pui că și noi, cei de la poliție, sîntem de asemenea siliți să procedăm logic, științific; dar factorii care încurcă socotelile, care ne strică jocul, sînt atît de frecvenți, că foarte deseori numai norocul pur în profesie și întîmplarea hotărăsc în favoarea noastră...” Dar dacă rațiunea e uneori dejucaată, dacă crima, după Dürrenmatt, e o realitate paradoxală, paradoxul concret exprimînd „o lume în care partea nu se integrează în tot, individul în colectivitate, omul în umanitate, în care ordinea universală e profund perturbată...” (*Probleme de teatru*), această ordine e

restabilită tot paradoxal, pe plan etic, prin „omul curajos”. În romanul lui Dürrenmatt, Matthäi, eroul care, în cele din urmă, din judecător devine victimă, o biată epavă umană eșuată, descompusă, e unica făptură etică într-o lume de complicități între crimă și indiferență.

Dar scepticismul lui Dürrenmatt, derivînd din conștiința de a trăi într-o societate minată, atinge și posibilitățile de împlinire, de robire ale actului etic. În 1959, în cuvîntarea despre Schiller, ținută la Mannheim, el arată că individul nu poate să amelioreze lumea. Într-o lume instituționalizată nu mai există inițiativă personală, deci răspundere reală. Polițiștii din romanul *Făgăduiala* (în frunte cu comandantul însuși) sînt incapabili, căci n-au în realitate o conștiință a responsabilității lor. Complicitatea lor inconștientă cu criminalul apare în ironia finală a lui Dürrenmatt: soția criminalului (o altă „bătrînă doamnă”) oferă, mult timp după săvîrșirea crimelor și moartea soțului ucigaș, o compensație, o donație, poliției. Criminalul și poliția par să se împace. Nu sînt responsabili? Toți sînt responsabili. Matthäi, singurul care a luat în mîinile sale deplina răspundere a judecătorului asupra criminalului și a societății, eșuează. Ca și savanții din *Fizicienii*, el se retrage în nebulie, în viciu, în indiferență. Sacrificiul său pare inutil.

Și totuși, jertfa unei vieți dedicate salvării altor vieți nu putea fi zadarnică. Criminalul moare alergînd spre cursa pe care i-a întins-o judecătorul său. Și apoi, ca viața oricărui erou exemplar, existența patetică a lui Matthäi e un avertisment și o mărturie.

Critica social-morală din romanul lui Dürrenmatt se îmbină cu o critică estetică a romanului polițist. *Făgăduiala* se deschide cu conferința pe care autorul se

presupune că o ține într-un orășel, despre tehnica romanului polițist. După conferință el ascultă o critică a acestei specii literare din partea unui om de „meserie”. „Vă făuriți logic — spune acesta — acțiunea, ca o partidă de șah: aici criminalul, acolo victima, dincoace complicele, dincolo profitorul; e de ajuns ca detectivul să cunoască regulile și să repete partida că l-a și descoperit pe criminal, ajutînd dreptatea să triumfe. Ficțiunea aceasta mă înfurie.” În loc să se lupte cu o realitate „care se sustrage mereu, scriitorii își clădesc o lume care trebuie dominată”, o lume perfectă dar fictivă. „Lăsați desăvîșirea la o parte dacă vreți să progresați, să ajungeți la fapte, la realitate, cum se cuvine bărbaților, altfel bateți pasul pe loc, absorbiți de exerciții stilistice nefolositoare.” O asemenea declarație de realism activ e făcută, fără îndoială, în numele scriitorului, de către personajul său. Dürrenmatt nu poate fi, într-adevăr, acuzat de a reduce în țesătura lucrărilor sale realitatea la anumite șabloane fixe și de a face simple exerciții stilistice. Dacă romanul polițist, ca și teatrul, lucrează și cu inevitabile convenții, scriitorul elvețian poate fi socotit printre aceia care încearcă să-și ia cea mai mare libertate în cadrul tiparelor inevitabile, pentru a surprinde cît mai mult realitatea bogată și polivalentă pe care timpul său i-o oferă. Căci pentru el a scrie chiar și un simplu roman polițist „antipolițist”, înseamnă a depune mărturie într-un proces pe care tot el, alături de alții, l-a deschis lumii în care trăiește.

NICOLAE BALOTA

Lui *Lazar Wechsler*
directorul filmului
și *Ladislao Vajda*
regizorul filmului

ÎN MARTIE, ANUL ACESTA, TREBUIA SĂ ȚIN O CON-
ferință la Cuera¹, în cadrul Societății Andreas-
Dahinden, despre arta de a scrie romane poli-
tiste. Am sosit cu trenul abia la căderea nopții,
totul era înghețat, iar norii pluteau jos de tot
peste pustiul zăpezii viscolite. Conferința a avut
loc în sala Asociației Comercianților. Public era
puțin, întrucât în același timp se organizase în
amfiteatrul Liceului Emil Steiger o seară de
lectură din opera de bătrînețe a lui Goethe.
Nici eu, nici ceilalți, n-aveam nici un chef, și
mulți dintre localnici au părăsit sala înainte
de încheierea expunerii. După o scurtă convor-
bire cu câțiva membri ai comitetului, cu doi,
trei profesori de liceu, care ar fi preferat să
fie și ei prezenți la lectura din opera de bătrî-
nețe a lui Goethe, precum și cu o doamnă fi-
lantropă care conducea onorific Uniunea per-
sonalului casnic din Elveția răsăriteană, m-am

¹ Capitala cantonului Graubünden, situat în sud-estul
Elveției.

retras la „Hotelul Steinbock“ din apropierea gării, unde fusesem găzduit, după ce mi se achitase onorariul și cheltuielile de deplasare. Dar și aici domnea dezolarea. În afară de o revistă economică germană și un „Weltwoche“ vechi, nici o altă lectură la-ndemînă. În hotel o liniște nefirească; de dormit nici gînd, de teama cumplită că ai putea să nu te mai trezești. Noaptea, ca ieșită din vreme, halucinantă. Afară încetase ninsoarea, totul era nemișcat, felinarele de pe străzi nu se mai clătinau, nici vîntul nu mai sufla, nici țipenie de om sau viețuitoare; doar din gară un șuierat care se pierdu în văzduh. M-am dus la bar să mai beau un *whisky*. În afară de doamna cea bătrînoară care servea, am găsit acolo încă un domn care se grăbi să se prezinte de îndată ce m-am așezat. Era dr. H., fost comandant al poliției cantonale din Zürich, un bărbat înalt și greoi, de modă veche, purtînd de-a curmezișul, peste vestă, lanțul de aur al ceasului, cum rareori mai vezi în zilele noastre. În ciuda vîrstei, părul țepos îi era încă negru, mustața stufoasă. Ședea la bar pe unul din scaunele înalte, sorbea vin roșu printre rotocoalele de fum ale unei „Bahiane“ și-i spunea pe nume doamnei care servea. Glasul îi era puternic, mișcările vioaie, un om deschis, care mă atrăgea și în aceeași măsură mă și

intimida. Cînd s-a făcut aproape ora trei și la primul „Johnnie Walker“ s-au mai adăugat alte patru, bătrînul mi-a propus să mă ducă a doua zi dimineața la Zürich, cu Opel-Kapitănul său. Am primit invitația, întrucît nu cunoșteam decît superficial regiunea din jurul orașului Cuera și în general această parte a Elveției. Dr. H. venise în Graubünden ca membru al unei comisii federale și fiindcă vremea rea îl împiedicase să se întoarcă, luase și el parte la conferința mea, fără să-și dea părerea asupra ei, dar spunîndu-mi o dată:

— Vorbești cu destulă stîngăcie.

A doua zi ne-am pregătit de drum. Eram ca paralizat pentru că în zori înghițisem două pastile de Medomin spre a mai putea dormi puțin. Întunericul încă stăruia, cu toate că trebuia să fie ziuă de mult; undeva lucea o geană de cer metalic. În rest se înghesuiau nori trîndavi, împovărați de zăpadă; iarna stăruia încă pe aceste meleaguri. Orașul era împresurat de înălțimi care n-aveau totuși nimic maiestuos, semănînd mai degrabă cu îngrămădiri de bolovăniș, ca și cum s-ar fi săpat un nemărginit mormînt. Evident, așa era și Cuera, un oraș numai piatră, cenușiu, cu mari clădiri administrative. Mi se părea de necrezut că pe-aici creștea vița-de-vie. Am încercat să pătrundem în orașul vechi,

dar mașina greoaie s-a rătăcit ; am nimerit în fundături înguste și pe străzi cu o singură linie de tramvai, ceea ce ne-a silit să facem grele manevre de întoarcere, spre a ieși din hățișul de case ; caldarîmul era acoperit de gheață, astfel că am fost bucuroși să ne îndepărtăm de oraș, cu toate că nu văzusem mai nimic din această veche reședință episcopală. Era parcă o fugă. Moțaiam obosit, ca de plumb ; printre norii joși se strecura, fantomatic, o vale ninsă, încremenită de frig. Nu știu cât a durat goana, pînă ce ne-am apropiat cu precauție de un sat mai mare, sau poate era un orășel. Dintr-o dată totul fu scaldat în soare, într-o lumină atît de puternică și orbitoare, încît întinderea de zăpadă prinse a se topi. O ceață alburie se desprinsese de pămînt, spre a se împrăștia în chip ciudat peste cîmpurile de omăt, ascunzîndu-mi iarăși priveliștea văii. Toate se desfășurau ca într-un vis urît, vrăjit, ca pentru a mă împiedica să cunosc această țară, acești munți.

Apoi mă cuprinse iar oboseala, care se adăuga la chinuitorul pîrîit al pietrișului presărat pe drum ; ba, la un pod, mașina începu să derapeze ușor ; apoi un transport militar ; parbrizul se murdări atît de tare, încît ștergătoarele nu izbutiră să-l mai curețe. H. ședea ursuz lîngă mine, la volan, concentrat să urmărească dru-

mul anevoios. Îmi părea rău că primisem propunerea lui și blestemam *whisky*-ul și Medominul. Situația se îmbunătăți încetul cu încetul. Valea reapăru, cu contur mai omenesc. Pretutindeni ferme, ici-colo mici fabrici, curățenie și sărăcie și, în cele din urmă, șoseaua fără gheață și zăpadă, strălucind de umezeală, dar sigură, îngăduindu-ne să luăm oarecare viteză. Nu ne mai strîmtorau munții care începeau să se îndepărteze. Am oprit la o stație de benzină.

Casa îmi făcu de la început o impresie ciudată, poate fiindcă se deosebea de mediul înconjurător îngrijit, tipic elvețian. Era sărăcăcioasă, picura din ea umezeală ; de pe acoperiș se prelingeau pîraie. O jumătate era din piatră, iar cealaltă : un șopron al cărui perete de lemn, de-a lungul șoselei, era acoperit cu afișe vechi, peste care se puseseră altele, straturi, straturi : „Fumați tutun «Burrus» chiar și în pipe moderne“ ; „Beți «Canada Dry»“ ; „Sport Mint“ ; „Vitamine“ ; „Ciocolată cu lapte «Lindt»“ ș.a.m.d. De-a latul peretelui era scris cu litere uriașe : „Pneu Pirelli“. Cele două pompe de benzină erau înfipse în fața jumătății de piatră a casei, pe un loc prost pavat, cu gropi ; totul îți făcea impresia de decădere, în ciuda soarelui care părea acum să împungă, aproape supărător.

— Să coborîm, spuse fostul comandant ; m-am supus, fără să-i pricep intenția, bucurîndu-mă că dădeam de aer proaspăt.

Pe o bancă de piatră din fața ușii date de perete ședea un bătrîn. Era nebărbierit și nespălat ; purta un halat de culoare deschisă, murdar și mototolit, niște pantaloni negri cu un luciu unsuros, care cîndva fuseseră ai unui smoching ; în picioare, pantofi vechi. Holba ochii prostit, și am simțit de departe duhoarea băuturii : absint. Caldărîmul în jurul băncii era acoperit cu mucuri de țigară ce pluteau în apa zăpezii topite.

— Bună ziua, spuse comandantul, stînjinit deodată, după cum mi se păru. Te rog să-mi umpli rezervorul. Super. Curăță, te rog, și parbrizul. Apoi se întoarse spre mine : Să intrăm.

Abia atunci am băgat de seamă firma cîrciumii : o placă roșie de tinichea, prinsă deasupra singurului geam care se vedea, iar deasupra ușii se putea citi : „La Rose“. Am intrat într-un coridor murdar : duhoare de rachiu și bere. Comandantul a luat-o înainte, a deschis o ușă de lemn, ca unul care cunoștea locul. Sala de consumație era sărăcăcioasă și întunecată ; cîteva mese și bănci simple de lemn ; pe pereți erau lipite fotografii cu stele de cinematograf, decupate din reviste ilustrate ; postul de radio

austriac transmitea un mercurial pentru Tirol, iar îndărătul tejghelei stătea o femeie uscătivă, care cu greu putea fi observată. Imbrăcată într-un capot, clătea paharele, pufăind dintr-o țigară.

— Două cafele cu frișcă, ceru comandantul.

Femeia începu să se agite, iar din încăperea învecinată ieși o chelnăriță șleampătă, de vreo treizeci de ani, după cum mi se păru mie.

— Are șaisprezece, mormăi comandantul.

Ne servi fata. Purta o fustă neagră și o bluză albă, pe jumătate deschisă, sub care nu mai avea nimic ; era nespălată. Părul îi era nepieptănat și blond, cum îl avusese pesemne cîndva și femeia de după tejghea.

— Mulțumesc, Annemarie, zise comandantul și puse banii pe masă.

Nici fata nu-i răspunse, nici măcar nu-i mulțumi. Ne băurăm cafeaua în tăcere ; era îngrozitoare. Comandantul își aprinse o „Bahiană“. Postul de radio austriac anunța acum cota apelor, în timp ce fata își tîrșea papucii prin încăperea vecină unde se întrezărea lucind ceva albicios, fără îndoială un pat în dezordine.

— Să mergem, fu de părere comandantul.

Afară, după ce aruncă o privire asupra pompei de benzină, plăti. Bătrînul pusese benzina și curățise parbrizurile.

— Pe curînd, zise comandantul luîndu-și rămas bun și iar mă uimi neajutorarea lui ; bătrînul nu-i răspunse nici de data asta ; se așeză pe bancă, cătînd cu o privire stinsă, pierdută, prostită.

Ajunși la Opel-Kapitän l-am mai privit o dată ; bătrînul, cu fața transfigurată de o puternică credință, strîngea pumnii, scuturîndu-i și murmura întretăiat :

— Aștept, aștept, va veni, va veni.

CA SĂ FIU CINSTIT, INCEPU INTR-UN TIRZIU DR. H. pe cînd ne pregăteam să trecem peste pasul Kerenzer — șoseaua era iarăși înghețată, iar în vale, Walensee scliffea rece, respingător ; oboseala ca de plumb a Medominului îmi revenise împreună cu amintirea gustului de fum al *whisky*-ului și cu impresia alunecării într-un vis absurd fără sfîrșit — ca să fiu cinstit, n-am prețuit niciodată prea mult romanele polițiste și-mi pare rău că și dumneata te îndeletnicești cu asta. Pierdere de vreme ! Ceea ce ai expus ieri în conferința dumitale se mai întîmplă, într-adevăr ; de cînd politicienii abdică într-un chip atît de condamnabil de la îndatoririle lor — fără-ndoială că știu acest lucru, fiind și eu politician, deputat, după cum vei fi auzit (n-o știam ; îi auzeam glasul ca din depărtare, retransat înapoia oboselii mele, totuși atent, ca un animal în vizuină) — oamenii nădăjduiesc că măcar poliția se va pricepe să țină ordine în lume, cu toate că nu-mi pot închipui o speranță mai nenorocită decît asta. Din păcate, în

toate aceste povestiri polițiste se mai practică și o altă șarlatanie. Nu mă gîndesc la faptul că toți criminalii voștri își primesc pedeapsa. Acest basm frumos e necesar din punct de vedere moral, face parte din minciunile care susțin statul, ca și cucernica zicală că meseria de criminal nu-i rentabilă. Dar n-ai decît să privești societatea omenească pentru a-ți da seama care-i adevărul în această privință — vreau să trec însă peste asemenea amănunte, fie și numai din principii comerciale, pentru că orice public și fiecare contribuabil are dreptul la eroii lui și la un *happy-end*. Sîntem în egală măsură obligați, atît noi cei de la poliție, cît și voi literații, să li-l punem la-ndemînă. Ceea ce mă supără mult mai mult în romanele voastre e acțiunea. Aici înșelătoria e prea nebunească și nerușinată. Vă făuriți logic acțiunea, ca o partidă de șah : aici criminalul, acolo victima, dincoace complicele, dincolo profitorul ; e de ajuns ca detectivul să cunoască regulile și să repete partida, că l-a și descoperit pe criminal, ajutînd dreptatea să triumfe. Ficțiunea aceasta mă înfurie. Realitatea se interferează cu logica numai în parte. Unde mai pui că și noi, cei de la poliție, sîntem de asemenea siliți să procedăm logic, științific ; dar factorii care ne încurcă socotelile, care ne strică jocul, sînt atît de frec-

venți, că foarte deseori numai norocul pur în profesie și întîmplarea hotărăsc în favoarea sau defavoarea noastră. Dar, în romanele voastre, întîmplarea nu joacă nici un rol, iar dacă există ceva din ea, devine îndată soartă, fatalitate ; de cînd lumea, voi, scriitorii, sacrificați adevărul în favoarea regulilor dramatice. Dați dracului o dată regulile astea ! O întîmplare, dacă nu-i cunoști toate ascunzișurile, nu poate fi soluționată ca o problemă de matematică, și de obicei cunoști doar cîteva dintre necunoscute, de cele mai multe ori de importanță secundară. Apoi, întîmplarea, incalculabilul, incomensurabilul joacă un rol prea mare. Legile noastre se sprijină numai pe probabilitate, pe statistică, nu pe cauzalitate ; se potrivesc numai în general, nu și în cazurile speciale. Individul nu intră în socoteală. Mijloacele noastre polițienești nu sînt suficiente și cu cît le completăm mai mult, devin, în fond, mai neîndestulătoare. Dar vouă, scriitorilor, nici că vă pasă. Voi nu încercați să vă hărțuiți cu o realitate, care se sustrage mereu, în schimb clădiți o lume care trebuie dominată. Această lume poate că e desăvîrșită, s-ar putea să fie așa, dar e o minciună. Lăsați desăvîrșirea la o parte dacă vreți să progresați, să ajungeți la fapte, la realitate, cum se cuvine bărbaților, altfel bateți pasul pe loc, absor-

biți de exerciții stilistice nefolositoare. Dar să revin la obiect.

În cursul acestei dimineți ai fost desigur surprins de unele lucruri. Întîi, cred, de felul meu de a vorbi; un fost comandant al poliției cantonale din Zürich ar trebui să nutrească păreri mai moderne, sînt însă bătrîn și nu-mi mai fac iluzii. Îmi dau seama cît de îndoielnic e totul, de cît de puține sîntem în stare, cît de ușor ne putem înșela, dar tocmai din acest motiv trebuie să acționăm, chiar cu riscul de a acționa greșit.

Ai fost surprins, fără-ndoială, și de faptul că m-am oprit adineauri la acea mizerabilă stație de benzină. Îți voi mărturisi însă imediat: netrebnicul acela jalnic și beat, care ne-a servit cu benzină, a fost colaboratorul meu cel mai destoinic. Socot — pe legea mea — că mă pricep întrucîtva în meserie, dar Matthäi a fost un adevărat geniu, depășind pe oricare dintre detectivii voștri.

Întîmplarea s-a petrecut acum vreo nouă ani, continuă H. după ce depăși un camion al Companiei Shell. Matthäi a fost unul dintre comisarii mei, sau, mai bine zis, unul dintre locotenenții mei, fiindcă la poliția cantonală purtăm grade militare. Era jurist ca și mine. Își luase doctoratul la Basel, de unde era originar;

în anumite cercuri cu care venea în contact „profesional“, mai apoi și în rîndurile noastre, a fost supranumit „Matthäi în finală“. Era o fire singuratică, îmbrăcat corect, impersonal, formalist, fără relații; nu fuma și nu-i plăcea băutura, dar își stăpînea cu duritate și nemilos meseria și pe cît era de urît, pe atît era plin de succes. Nu l-am înțeles pe de-a-ntregul niciodată. De fapt eram singurul care-l simpatizam — asta, pentru că în general îmi plac oamenii cu mintea clară, cu toate că lipsa lui de umor mă călca adesea pe nervi. Avea o inteligență remarcabilă, dar datorită structurii exagerat de rigide a țării noastre, își pierduse sensibilitatea. Era un spirit organizatoric, care mînuia aparatul polițienesc întocmai ca pe un calculator. Nu se căsătorise, nu vorbea niciodată despre viața lui particulară, pe care probabil nici n-o avea. Se arăta preocupat exclusiv de profesiune, și cu toate că era un criminalist de mare clasă, o exercita fără patimă. Cu toată îndărătnicia neobosită, dovedită în muncă, activitatea părea totuși să-l plictisească, pînă cînd se împotmoli într-un caz care-i răscoli brusc pasiunea.

Tocmai în vremea aceea doctorul Matthäi atinsese punctul culminant al carierei sale. La departament se iviseră unele greutăți în pri-

vința lui. Consiliul guvernamental începuse să fie preocupat de pensionarea mea și în consecință și de găsirea unui succesor. De fapt, singurul care intra în discuție era Matthäi. Vii-toarea sa alegere întâmpina totuși obstacole, care nu puteau fi trecute cu vederea. Nu numai că nu era înscris în nici un partid, dar și subalternii ar fi avut de obiectat. Pe de altă parte nici acolo sus nu se putea trece peste un funcționar atât de destoinic ; de aceea, când a sosit rugămintea statului iordanian să le trimitem la Amman un specialist, pentru a le reorganiza poliția, cererea a fost binevenită : Zürichul l-a propus pe Matthäi, acceptat atât de Berna, cât și de Amman. Toți au răsuflat ușurați. Alegerea l-a bucurat, nu numai din punct de vedere profesional. Avea cincizeci de ani — soarele pustiului nu putea să nu-i priască ; se bucura de plecare, de zborul peste Alpi și Mediterana, îl preocupa chiar o plecare definitivă, intenționând ca mai târziu să se retragă la sora lui, văduvă, care locuia în Danemarca. Tocmai își golea biroul din clădirea Poliției cantonale, din Kasernenstrasse, când primi un telefon.

MATTHÄI A ÎNȚELES CU DESTULA GREUTATE INFORMAȚIA telefonică încâlcită, spuse comandantul continuându-și povestirea. Îl chema unul dintre vecinii lui „clienți“, un negustor ambulant cu numele von Gunten, din Mägendorf, un cătun în apropiere de Zürich. E drept că Matthäi nu mai avea chef să se ocupe de acest caz în ultima după-amiază pe care o petrecea în Kasernenstrasse ; biletul de avion era cumpărat, plecarea fiind fixată peste trei zile. Eu însă lipseam ; mă aflam la o consfătuire a comandanților de poliție ce se ținea la Berna și eram așteptat să mă întorc abia spre seară. În cazul anunțat se impunea o acțiune urgentă ; lipsa de experiență ar fi putut zădărnici totul. Matthäi a cerut legătura cu poliția din Mägendorf. Era pe la sfârșitul lui aprilie ; afară turna cu găleata, *föhn*-ul hîntuia acum și în oraș, fără ca zăpușeala neplăcută, care te sufoca, să scadă.

La celălalt capăt al firului a răspuns polițistul Riesen.

— Plouă și la Mägendorf? a întrebat posomorît Matthäi, cu toate că răspunsul era ușor de ghicit; fața i s-a întunecat și mai mult.

A ordonat apoi ca negustorul ambulant să fie supravegheat în chip discret la cârciuma „Hirschen”. Matthäi a pus receptorul la loc.

— S-a întâmplat ceva? a întrebat Feller curios, ajutându-i la împachetat.

Șeful se pregătea să ia o întreagă bibliotecă adunată încetul cu încetul.

— Plouă și la Mägendorf, a răspuns comisarul. Sezisați echipa volantă.

— Asasinat?

— Ploaia e o porcărie, a mormăit Matthäi drept răspuns, fără să-i pese că-l jignea pe Feller.

Înainte de a se urca în mașină, unde-l așteptau nerăbdători procurorul și sublocotenentul Henzi, Matthäi a răsfoit dosarul lui von Gunten. Omul mai fusese condamnat. Delict de viol împotriva unei fete de paisprezece ani.

ORDINUL DE A-L SUPRAVEGHEA PE NEGUSTORUL AM-
bulant s-a dovedit o greșeală care în nici un caz nu putea fi prevăzută. Mägendorf constituia o mică obște. Cei mai mulți dintre locuitori erau țărani, cu toate că unii lucrau în vale, în fabrici, iar alții la cărămidăria din apropiere. Ce-i drept, avea și câțiva „orășeni” care locuiau aici, la țară, doi, trei arhitecți și un sculptor clasicist, dar aceștia nu se amestecau în treburile satului. Toți se cunoșteau între ei; cei mai mulți erau înrudiți. Între sat și oraș, deși nu în chip oficial, exista un conflict latent, deoarece pădurile care împrejmuiau cătunul erau proprietatea orașului, situație de care nici un adevărat țăran din Mägendorf nu ținuse seamă vreodată și care, odinioară, dăduse mult de lucru autorităților silvice. Acestea ceruseră și obținuseră, cu ani în urmă, înființarea unui post de poliție la Mägendorf. La asta se mai adăuga și faptul că duminica sătucul era inundat de o mulțime de orășeni care rămâneau și peste

noapte, atrași de hanul „Hirschen“. Ținând seama de toate astea, polițistul de aici trebuia să fie priceput în meserie, dar pe de altă parte să se dovedească prevenitor și omenos față de sat. Această atitudine plină de înțelegere a dispărut însă curînd la polițistul Wegmüller, care a fost numit aici. Se trăgea dintr-o familie de țărani, bea zdravăn și-i ținea pe cei din Mägendorf cu superioritate în frîu, dar, firește, cu atîtea concesii, încît ar fi trebuit să intervin; totuși îl socoteam răul cel mai mic, atitudine la care mă constrîngea și lipsa de personal. Aveam liniște și-l lăsam pe Wegmüller în pace. Dar locțiitorii lui, în perioada cînd el se afla în concediu, aveau de furcă. Tot ce făceau era greșit în ochii celor din Mägendorf. Cu toate că, datorită situației economice înfloritoare, braconajul și furtul de lemne deveniseră de mult de domeniul legendei, totuși tradiționala lor îndărătnicie față de autoritatea statului mocnea mai departe în rîndurile populației. Riesen, mai cu seamă, a întîmpinat de data asta greutăți. Era un flăcău simplu, ușor de jignit și lipsit de umor, care nu putea face față zeflemelelor neîncetate ale sătenilor din Mägendorf, susceptibilitatea lui fiind exagerată chiar și pentru locuri mai obișnuite decît satul acesta. Îndată ce-și termina rondurile cerute

de serviciu și controalele zilnice, se făcea nevăzut de teama țăranilor. În aceste condiții s-a dovedit cu neputință a-l urmări cu discreție pe negustorul ambulant. Apariția polițistului la cîrciumă, la „Hirschen“, pe care de altfel o ocolea cu teamă, a părut din capul locului o acțiune de stat. Polițistul s-a mai și așezat în chip demonstrativ față în față cu negustorul ambulant, așa încît țăranii curioși au amuțit.

— Cafea? a întrebat cîrciumarul.

— Nimic, a răspuns Riesen, sînt aici în interes de serviciu.

Țăranii s-au holbat curioși la negustorul ambulant.

— Da ce-a făcut? a întrebat un bătrîn.

— Nu te privește.

Cîrciuma era scundă, plină de fum: o vizuină din lemn, căldura apăsătoare; cu toate astea patronul nu aprindea lumina. Țăranii stăteau la o masă lungă, avînd în față vin alb sau bere și erau profilați ca niște umbre pe geamurile cu reflexe argintii, pe care ploaia curgea șiroaie. De undeva răzbătea clămpănitul unui fotbal de masă. De altundeva sunetul și uruitul unui tomat american.

Von Gunten bea lichior de cireșe. Se temea. Ședea ghemuit într-un colț, cu brațul drept sprijinit de toarta coșului său și aștepta. I se

părea că şade acolo de o veşnicie. Toată atmosfera era tăcută, mocnită, dar ameninţătoare. Geamurile s-au mai luminat, ploaia s-a mai potolit şi deodată s-a ivit iar soarele. Doar vîntul mai urla şi mai zgîlţîia încă zidurile. Von Gunten a fost bucuros cînd a auzit, în cele din urmă, maşinile sosind.

— Hai, i-a spus Riesen ridicîndu-se.

Au ieşit amîndoi. În faţa cîrciumii, aştepta o limuzină de culoare închisă şi duba echipei volante ; maşina sanitară venea în urmă. Piaţa satului era scaldată în soare strălucitor. La fîntînă stăteau doi copii, de vreo cinci, şase ani, o fetiţă şi un băiat, fetiţa cu o păpuşă sub braţ. Băiatul cu un bici mic.

— Von Gunten, şezi lîngă şofer ! i-a strigat Matthäi prin geamul limuzinei, şi apoi, după ce negustorul ambulant s-a aşezat răsufliînd uşurat, de parcă acum se afla în siguranţă, iar Riesen s-a urcat în cealaltă maşină, a adăugat : Acum, arată-ne ce-ai găsit în pădure.

AU MERS PRIN IARBA UDA DEOARECE DRUMUL SPRE pădure se prefăcuse într-o mocirlă noroioasă ; curînd după aceea, printre tufişuri, în frunziş, nu departe de marginea pădurii, au dat de micul cadavru şi s-au aşezat în jurul lui. Au tăcut cu toţii. Din ramurile foşnitoare cădeau încă picuri mari, argintii, sclipind ca diamantele. Procurorul şi-a aruncat ţigara — un „Brissago“ — şi a călcat peste ea perplex. Henzi n-a îndrăznit să privească. Matthäi i-a spus :

— Henzi, un poliţist nu se uită niciodată în lături.

Fotografii şi-au pregătit aparatele.

— Greu de găsit urme după ploaia asta, a zis Matthäi.

Dintr-o dată au răsărit printre cei de faţă băieţaşul şi fetiţa, privind ţintă într-acolo, fetiţa tot cu păpuşa în braţe şi băiatul tot cu biciul lui.

— Îndepărtaţi copiii.

Un poliţist i-a luat de mîină, conducîndu-i spre şosea, unde micuţii s-au oprit.

Dinspre sat s-a ivit prima ceată de oameni, cu cârciumarul printre ei, putînd fi recunoscut de departe după șorțul său alb.

— Faceți cordon, a ordonat comisarul.

Cîteva s-au așezat în posturi. Alții au început să scotocească prin împrejurimi. Apoi s-au agitat primele blițuri.

— O cunoști pe fetiță, Riesen ?

— Nu, domnule comisar.

— Ai mai văzut-o prin sat ?

— Cred că da, domnule comisar.

— Ați fotografiat-o ?

— Mai facem două fotografii de sus.

Matthäi a așteptat.

— Urme ?

— Nimic. Totul înnămolit.

— Ați cercetat nasturii ? Amprente digitale ?

— Nici o speranță după ploaia asta torențială.

Matthäi s-a aplecat apoi cu băgare de seamă.

— Cu un brici, a constatat el, după care a adunat prăjiturile împrăștiate, punîndu-le cu grijă în coșuleț.

— Covrigi.

Un polițist a anunțat că cineva din sat ar dori să le vorbească. Matthäi s-a ridicat. Procurorul a privit spre marginea pădurii unde aștepta un om cu părul alb, cu o umbrelă agă-

țată de brațul stîng. Henzi sta rezemat de un fag. Era livid. Negustorul ambulant se așezase pe coșul său, susținînd una și bună :

— Am trecut numai întîmplător, numai întîmplător !

— Aduceți-l aici pe bătrîn.

Omul cu părul alb a venit prin tufiș și a încremenit.

— Doamne, Doamne ! a îngăimat el doar.

— Îmi permiteți să vă întreb cum vă cheamă ? a zis Matthäi.

— Sînt învățătorul Luginbühl, a răspuns încet omul cu păr alb privind în lături.

— O cunoașteți pe fetița asta ?

— Gritli Moser.

— Unde locuiesc părinții ei ?

— La Moosbach.

— Departe de sat ?

— Un sfert de oră.

Matthäi a privit într-acolo. Era singurul care se încumeta să se uite într-acolo. Nici unul nu scotea un cuvînt.

— Cum s-a întîmplat ? a întrebat învățătorul.

— O crimă de natură sexuală. Fetița învăța cu dumneavoastră la școală ?

— Cu domnișoara Krumm. În clasa a treia.

— Familia Moser mai are și alți copii ?

— Gritli era singură la părinți.

— Ar trebui să-i anunțe cineva.

N-a răspuns nimeni.

— Poate dumneavoastră, domnule învățător ? a întrebat Matthäi.

Luginbühl a rămas tăcut cîțva timp.

— Să nu mă credeți laș, a spus el în cele din urmă șovăind, dar n-aș vrea s-o fac, nu pot, a adăugat în șoaptă.

— Înțeleg, a răspuns Matthäi. Poate preotul ?

— E în oraș.

— Bine, domnule Luginbühl, puteți pleca, a zis calm comisarul.

Învățătorul s-a îndreptat spre șosea, unde țărani se adunaseră unul după altul.

Matthäi a aruncat o privire întrebătoare spre Henzi, care continua să stea rezemat de fag.

— Vă rog, nu pot, domnule comisar, a rostit sublocotenentul încet.

Nici procurorul n-avea tăria s-o facă. Matthäi s-a mai uitat o dată într-acolo, apoi la rochița roșie din tufiș, ruptă, năclăită de sânge și ploaie.

— În cazul ăsta am să mă duc eu, a zis el și a luat coșulețul cu covrigi.

„MOOSBACH” ERA SITUAT ÎNTR-O MICA ADINCITURĂ mlăștinoasă, lângă Mägendorf. Matthäi a lăsat mașina de serviciu în sat și a pornit pe jos. Voia să mai câștige timp. A zărit casa de la distanță. Deodată s-a oprit și s-a răsucit pe călcîie. Auzise pași. Erau băiețușul și fetița, cu obraji îmbujorați. O luaseră pesemne pe scurtătură, altminteri nu-și putea explica sosirea lor.

Matthäi și-a văzut mai departe de drum. Casa era joasă, cu pereți albi și birne întuncate, iar deasupra cu acoperiș de șindrilă. În spatele casei pomi fructiferi, iar în grădină pământ negru. În față un bărbat crăpa lemne. Ridicînd privirea, l-a observat pe comisarul care se apropia.

— Ce doriți ? a întrebat omul.

Matthäi a șovăit, încurcat, apoi s-a prezentat și l-a întrebat, doar pentru a mai câștiga timp :

— Domnul Moser ?

— Eu sînt, ce doriți ? a spus iar omul.

S-a apropiat, cu toporul în mînă, oprindu-se în față lui Matthäi. Avea vreo patruzeci de

ani. Era uscățiv, cu chipul brăzdat; ochii suri cătau ȝcoditori la comisar. În ușa s-a ivit o femeie, și ea în rochie roșie. Matthäi se frământa cum să înceapă. Chibzuia de mult, dar nu găsisese încă soluția. În clipa aceea i-a venit Moser în ajutor. Zărise coșulețul în mîna lui Matthäi.

— I s-a întîmplat ceva lui Gritli? a întrebă el privindu-l din nou stăruitor pe comisar.

— Ați trimis-o undeva pe fetiță? s-a interesat Matthäi.

— La bunica ei, în Fehren, a răspuns țaranul.

Matthäi a stat pe gînduri; Fehren era satul învecinat.

— Făcea deseori drumul ăsta? a întrebat.

— În fiecare miercuri și sîmbătă după-masă, i-a răspuns țaranul, apoi, cuprins dintr-o dată de o spaimă năprasnică, a întrebat: De ce vreți să știți? De ce aduceți înapoi coșulețul?

Matthäi a așezat coșulețul pe buturuga pe care Moser crăpase lemne, apoi a spus:

— Gritli a fost găsită moartă în pădurea de lîngă Mägendorf.

Moser nu s-a urnit. Și nici femeia în rochie roșie, care continua să stea în cadrul ușii. Matthäi a văzut cum dintr-o dată fața bărbatului s-a făcut lividă, năpădită de sudoare, șiroaie de sudoare. S-ar fi uitat bucuros în altă

parte, dar era ca vrăjit de această față, de această sudoare, și au rămas așa, uitîndu-se țintă unul la altul.

— Gritli a fost omorîtă, s-a auzit Matthäi rostind cu un glas ce i se părea lipsit de compătimire, fapt care l-a supărat.

— Dar nu e cu puțință, nu pot exista asemenea monștri, a șoptit Moser și toporul îi tremura în mînă.

— Totuși există, domnule Moser. i-a spus Matthäi.

Bărbatul continua să-l privească țintă.

— Vreau să merg la copilul meu, a șoptit el cu glas stins.

Comisarul a dat din cap.

— Eu n-aș face asta, domnule Moser; știu că e groaznic ceea ce spun, dar e mai bine să nu te duci să-ți vezi fetița.

Moser s-a apropiat și mai mult de comisar, atît de aproape, încît cei doi bărbați se priveau ochi în ochi.

— De ce e mai bine? a strigat el.

Comisarul nu i-a răspuns.

Moser a mai legănat o clipă toporul în mînă, ca și cînd ar fi vrut să lovească; dar s-a întors și s-a îndreptat spre soția lui, care continua să stea în ușa. Tot nemișcată, tot mută. Matthäi a așteptat. Nu i-a scăpat nimic, și deodată și-a

dat seamă că scena aceasta n-o va uita nicio dată. Moser și-a îmbrățișat soția, zguduit dintr-o dată de un suspin înăbușit. Și-a ascuns fața în umărul ei, în timp ce privirile femeii au rămas ațintite în gol.

— Mîine seară veți putea s-o vedeți pe micuța voastră Gritli, le-a făgăduit neajutorat comisarul. Va arăta ca adormită.

Deodată femeia a început să vorbească.

— Cine e ucigașul ? a întrebat ea cu un glas atît de liniștit, încît Matthäi s-a speriat.

— Asta o voi afla, doamnă Moser.

De astă dată femeia l-a întrebat amenințător, poruncindu-i parcă.

— Făgăduiți ?

— Făgăduiesc, doamnă Moser, a rostit comisarul cuprins dintr-o dată de dorința de a se îndepărta cît mai curînd de acolo.

— Pe fericirea dumneavoastră ?

Comisarul a șovăit.

— Pe fericirea mea, a spus el în cele din urmă.

De altfel asta și voia.

— Atunci plecați, i-a cerut femeia. Ați jurat pe fericirea dumneavoastră.

Matthäi ar fi vrut să mai spună un cuvînt de mîngîiere, dar nu-i venea nimic în minte.

— Îmi pare rău, a mai rostit cu glas domol și a făcut cale întoarsă.

A pornit încet pe drumul pe care venise. Avea în față satul cu pădurea. Deasupra, cerul era acum limpezit de nori. La marginea șoselei i-a zărit din nou pitulați pe cei doi copii, care, după ce a trecut ostenit pe lîngă ei, l-au urmat cu pași mărunți. Apoi, deodată, Matthäi a auzit dinspre casa care o părăsise un răcnet ca de animal. A grăbit pasul fără să-și poată da seama care dintre ei plîngea așa, bărbatul sau femeia.

PRIMELE DIFICULTĂȚI S-AU IVIT PENTRU MATTHAI o dată cu întoarcerea la Mägendorf. Duba cu echipa volantă plecase în sat și-l aștepta. Locul crimei și împrejurimile mai apropiate au fost cercetate cu de-amănuntul și barate. Trei agenți în civil s-au ascuns în pădure. Aveau misiunea să-i observe pe trecători. Poate în felul acesta avea să se dea de urmele criminalului. Restul echipei trebuia să se întoarcă în oraș. Cerul se înseninase, dar ploaia nu adusese nici o destindere. Peste sate și păduri *föhn*-ul încă bîntuia, vuind în rafale prelungi, dar molatice. Căldura nefirească, apăsătoare îi înrăia pe oameni, îi întărita, îi făcea nerăbdători. Cu toate că era încă lumină, felinarele se și aprinseseră pe ulițe. Țăranii dăduseră năvală. Îl descoperiseră pe von Gunten și-l luau drept făptaș. Negustorii ambulanți sînt întotdeauna suspecti. Îl credeau arestat și înconjuraseră duba echipei volante. Negustorul ambulant sta înăuntru tăcut. Tremura ghemuit între cei doi polițiști țepeni. Oamenii s-au apropiat de mașină pînă și-au

turtit fețele de geamurile ei. Polițiștii nu știau ce să facă. În mașina de serviciu, care staționa în urma dubei, se afla procurorul, blocat și el. În afară de asta mai era acolo și mașina medicului legist, sosit de la Zürich, și mașina sanitară, cu micuțul cadavru în ea, o mașină albă purtînd semnul crucii roșii. Bărbații adăstau amenințători, dar tăcuți; femeile stăteau lipite de peretii caselor. Și ele tăceau. Copiii se cățăraseră pe ghizdul fîntîinii. O furie surdă, fără vreun plan anumit, îi adunase pe țărani laolaltă. Voiau răzbunare, dreptate. Matthai a încercat să-și facă loc spre duba echipei volante, dar i-a fost cu neputință. Lucrul cel mai cuminte era să-l caute pe primar. A întrebat de el, dar nimeni nu i-a răspuns. S-au auzit doar cîteva șoptite vorbe de amenințare. Comisarul a chibzuit un răstimp apoi s-a îndreptat spre cîrciumă. Nu se înșelase; primarul se afla acolo. Era un bărbat scund, greoi, cu înfățișare nesănătoasă. Bea, pahar după pahar, vin de Veltlin¹, pîndind prin geamurile joase.

— Ce să fac, domnule comisar? a întrebat el. Oamenii sînt îndărătnici. Au impresia că

¹ Regiune viticolă în cantonul elvețian Graubünden.

poliția e neputincioasă. Și socotesc că ar trebui să-și facă singuri dreptate. Apoi a adăugat oftînd: Gritli a fost un copil bun. Ne era dragă tuturor.

Primarul avea ochii plini de lacrimi.

— Negustorul ambulant e nevinovat, i-a spus Matthäi.

— Atunci de ce l-ați arestat?

— Nu-i arestat. Avem nevoie de el ca martor.

Primarul s-a uitat posomorît la comisar.

— Nu vreți decît să ieșiți din încurcătură, a spus el. Dar știm noi ce știm.

— Înainte de toate, ca primar al comunei, trebuie să te îngrijești să putem pleca nestîngerîți.

Primarul își golea paharul plin cu vin roșu. Bea fără să scoată o vorbă.

— Ei? a întrebat nemulțumit Matthäi.

Primarul stăruia în încăpățînarea lui.

— Viața negustorului ambulant e în pericol, a mormăit el.

Comisarul i-a vorbit răsplat:

— În cazul ăsta, mai întîi s-ar ajunge la luptă, primare.

— Vreți să-l apărați pe unul învinuit de crimă cu viol?

— Fie că e vinovat, fie că nu, ordinea trebuie respectată.

Primarul se plimba mînios de-a lungul cîrciumii joase. Nefiind nimeni la teighea, se oprea să-și toarne singur vinul. Bea cu atîta grabă, încît pe cămașă i se prelingeau dungi întunecate. Afară, mulțimea continua să stea liniștită. Dar cînd șoferul a încercat să pună mașina în mișcare, rîndurile s-au strîns și mai mult.

Procurorul a intrat și el în cîrciumă. Se strecurase cu greu printre săteni; hainele îi erau în dezordine. Primarul s-a speriat. Apariția procurorului nu-i venea la socoteală; ca pe oricare, meseria asta îl puna pe gînduri.

— Domnule primar, a rostit procurorul, se pare că țărani din Mägendorf vor să-și facă dreptate prin linșaj. În cazul acesta nu-mi rămîne altă soluție decît să cer întăriri. Poate că așa o să vă băgați mințile-n cap.

— Să mai încercăm o dată să vorbim cu oamenii, a propus Matthäi.

Procurorul a bătut cu arătătorul mîinii drepte în pieptul primarului.

— Dacă nu-i convingi să ne dea imediat ascultare, ai s-o pățești, a mormăit el.

Clopotele bisericii au început să sune alarma. Sătenii primeau întăriri din toate părțile. Sosiseră pînă și pompierii, luînd poziție împo-

triva poliției. S-au auzit primele insulte. Stridente, izolate.

— Malacilor ! Blegilor !

Polițiștii s-au pregătit ; așteptau atacul mulțimii tot mai neliniștite, dar erau la fel de neajutorați ca și sătenii ; activitatea lor se reducea la menținerea ordinii și la acțiuni individuale ; aici se găseau în fața unei situații necunoscute. Țăranii încremeniseră iar, se mai potoliseră. Procurorul împreună cu primarul și cu Matthäi ieșiseră din cârciumă spre a cărei ușă duceau niște trepte de piatră cu o balustradă de fier.

— Oameni buni, le-a strigat primarul, vă rog să luați aminte la cele ce vă va spune domnul procuror Burkhard.

În mulțime nu s-a observat nici o reacție. Țăranii și muncitorii stăteau, ca și înainte, tăcuți, nemișcați, amenințatori, sub cerul care se înveșmînta cu haina strălucitoare a înserării ; felinarele, ca niște luni palide, se legăneau deasupra pieței. Sătenii erau hotărîți să dispună singuri de soarta celui pe care-l considerau ucigaș. Mașinile poliției păreau, în vîltoarea mulțimii, ca niște animale mari, întunecate. Au încercat iarăși să scape, motoarele au urlat, apoi s-au potolit din nou, descurajate. Era absurd. Totul fusese năpădit de o nedumerire grea

cu privire la cele petrecute, acoperișurile întunecate ale satului, piața, mulțimea adunată laolaltă ; ca și cum crima aceasta ar fi otrăvit întreaga lume.

— Oameni buni, a început procurorul încet și cu glas șovăielnic ; totuși se auzea fiecare cuvînt. Săteni din Mägendorf, sîntem cutremurați de monstruoasa crimă, Gritli Moser a fost ucisă. Nu știm cine a comis asasinatul...

Dar procurorul n-a apucat să continue.

— Predați-l !

Pumnii s-au ridicat, s-au auzit fluierături.

Matthäi privea ca pironit locului masa aceea de oameni.

— Matthäi, telefonează repede, cere întăriri, i-a ordonat procurorul.

— Von Gunten e ucigașul ! a strigat un țăran deșirat, uscățiv, cu fața arsă de soare, nebărbierit de zile întregi. L-am văzut cu ! N-a mai fost nimeni în vîlcea.

Era țăranul care lucrase la cîmp.

Matthäi a pășit în față.

— Măi, oameni, a strigat el, eu sînt comisarul Matthäi și vă declar că sîntem gata să vi-l predăm pe negustorul ambulant !

Surpriza a fost atît de mare, încît s-a făcut liniște ca de mormînt.

— Ai înnebunit? i-a şuiertat enervat procurorul.

— Din vremuri vechi, criminalii sînt judecaţi în ţara noastră de către justiţie, condamnaţi cînd poartă vina şi puşi în libertate dacă sînt nevinovaţi, a continuat Matthäi. Voi aţi hotărît să-l judecaţi singuri. Nu vreau să discut dacă aveţi acest drept, de vreme ce vi l-aţi luat.

Comisarul vorbea limpede şi răspicat. Țăranii şi muncitorii îl ascultau atenţi; voiau să-i audă fiecare cuvînt. Fiindcă Matthäi le vorbea serios, îl luau şi ei în serios.

— Dar, a continuat el, trebuie să vă cer şi vouă ceva, aşa cum cer şi justiţiei: să se facă dreptate. Întrucît e limpede că nu vi-l putem preda pe negustor decît dacă sînteţi convinşi că vreţi să faceţi dreptate.

— Aşa vrem! a strigat unul.

— Judecata voastră trebuie să îndeplinească o condiţie, dacă vreţi să fie o judecată dreaptă. Condiţia este: să vă feriţi de a săvîrşi o nedreptate; condiţia aceasta trebuie s-o respectaţi şi voi.

— Primim! a strigat un maestru de la fabrica de cărămidă.

— Deci trebuie să cercetaţi dacă e drept sau nu să-l învinuiţi pe von Gunten de a fi comis crima. Cum s-a ivit bănuiala?

— S-a mai făcut o dată vinovat! a strigat un alt ţăran.

— Asta întăreşte bănuiala că von Gunten ar putea fi ucigaşul, dar nu constituie încă dovada că e cu adevărat, i-a explicat Matthäi.

— L-am văzut în vilcea, a strigat din nou ţăranul cu faţa nebărbierită, arsă de soare.

— Vino aici, l-a chemat comisarul.

Țăranul şovăia.

— Du-te Heiri, nu-ţi fie frică! l-a îndemnat unul.

Țăranul a urcat treptele. Îşi pierduse siguranţa. Primarul şi procurorul se retrăseseră spre intrarea cîrciumii, Matthäi rămînînd singur pe scară cu ţăranul.

— Ce doriţi de la mine? a întrebat ţăranul. Eu sînt Benz Heiri.

Sătenii încordaţi îi priveau ţintă; poliştii îşi pusese ră la loc bastoanele de cauciuc şi priveau scena cu sufletul la gură. Băieţandrii din sat se urcaseră pe scara pompierilor care fusese ridicată pe jumătate.

— Dumneata l-ai văzut pe von Gunten în vilcea, domnule Benz, a început comisarul. Era singur acolo?

— Singur!

— Dumneata ce făceai, domnule Benz?

— Semănam cartofi, împreună cu familia mea.

— De câtă vreme vă îndeletniceați cu asta?

— De la ora zece. Am prânzit pe câmp cu ai mei, i-a răspuns țaranul.

— N-ai mai văzut pe nimeni în afară de negustor?

— Pe nimeni! Pot să jur! l-a asigurat Benz.

— Asta-i o prostie, Benz! i-a strigat un muncitor. Pe la ora două am trecut eu pe lângă tarlaua ta de cartofi.

Au mai sărit și alți doi muncitori. Și ei trecuseră pe la orele două, pe bicicletă, pe lângă vîlcea.

— Și eu am avut drum cu căruța pe-acolo, mă prostănacule! i-a strigat un alt țaran. Dar tu ești hapsîn la lucru, mă zgîrcitule, iar alor tăi li s-au încovoiat spinările de cât îi silești să rotească. Pe lângă tine ar putea trece sute de femei despuiate fără să-ți ridici privirea către ele.

Rîsete.

— Așadar, negustorul ambulant n-a fost singurul care a trecut prin vîlcea, a stabilit Matthäi. Dar să cercetăm mai departe. Există o șosea paralelă cu pădurea și care duce la oraș. A fost cineva pe acolo?

— Fritz Gerber, a strigat cineva.

— Eu am trecut, a recunoscut un țaran greoi, așezat pe tulumba de incendiu. Eram cu căruța.

— Când?

— Pe la ora două.

— Din șoseaua aceasta se desprinde o cărare care duce la locul crimei, a stabilit comisarul. Nu cumva ai observat pe cineva, domnule Gerber?

— Nu, a mormăit țaranul.

— Sau vreo mașină staționînd?

Țaranul a ezitat.

— Cred că da, a adăugat el nesigur.

— Ești convins?

— Era acolo ceva.

— Poate un Mercedes roșu, tip sport?

— Se poate.

— Sau un Volkswagen gri?

— Și asta se poate.

— Răspunsurile dumitale sînt lipsite de precizie, i-a spus Matthäi.

— Păi, la drept vorbind, aproape că admisem în căruță, a mărturisit țaranul. I se întîmplă oricui pe asemenea zăpușeală.

— Fiindcă ai pomenit de asta, țin să-ți atrag atenția că n-ar trebui să dormi pe o șosea publică, l-a pus la punct Matthäi.

— Caii au ei de grijă, i-a răspuns țaranul.

Toți au izbucnit în rîs.

— Ei, aşadar, acum vă daţi seama, în calitate de judecători, de greutăţile ce vă stau în faţă, a constatat Matthäi. Crima nici măcar n-a fost comisă într-un loc pustiu. Doar la vreo cincizeci de metri de familia care lucra la cîmp. Dacă oamenii aceştia ar fi fost atenţi, nenorocirea nu s-ar fi întîmplat. Dar ei lucrau fără grijă, fiindcă nu se gîndeau cîtuşi de puţin la posibilitatea unei asemenea fărădelegi. N-au văzut venind nici fetiţa, nici pe ceilalţi care au trecut pe şosea. Le-a bătut la ochi negustorul ambulant, asta-i totul. Dar şi domnul Gerber moştăia în căruţă şi acum nu ne poate da nici o declaraţie care să cîntărească greu prin precizia ei. Aşa stau lucrurile. S-a dovedit oare prin aceasta vinovăţia negustorului ambulant? E o întrebare pe care s-ar cuveni să vi-o puneţi. În sfîrşit, în favoarea lui vorbeşte faptul că a anunţat poliţia. Nu ştiu cum veţi proceda voi ca judecători, dar vreau să vă spunem cum am dori să procedăm noi, cei de la poliţie.

Comisarul s-a oprit. Era iarăşi singur în faţa sătenilor din Mägendorf. Benz se întorsese stîngherit în mijlocul mulţimii.

— Noi am cerceta cu de-amănuntul orice om suspect, fără a ţine seamă de poziţia lui socială; am urmări orice urme imaginabile; ba mai mult, dacă ar fi nevoie, am cere şi ajutorul po-

liţiei altor ţări. Vedeţi dar, judecăţii voastre îi stau la dispoziţie puţine mijloace pentru a ajunge la adevăr, pe cînd noi dispunem de un aparat uriaş pentru a stabili adevărul. Vă rog să hotărîţi acum ce veţi face.

Tăcere. Oamenii căzuseră pe gînduri.

— Ni-l predaţi într-adevăr pe negustorul ambulant? a întrebat un maistru.

— Aveţi cuvîntul meu! Dacă stăruiţi, vi-l predăm, i-a răspuns Matthäi.

Sătenii erau nehotărîţi. Vorbele rostite de comisar făcuseră impresie asupra lor. Procurorul era nervos. Toată încurcătura asta îl îngrijora; răsuflă totuşi uşurat auzindu-l pe un ţăran că strigă:

— Luaţi-l cu voi!

Mulţimea tăcută a lăsat un coridor de trecere.

Liniştit, procurorul a aprins un „Brissago“.

— Ai procedat cu îndrăzneală, Matthäi. Ce-ar fi fost dac-ar fi trebuit să te ţii de cuvînt?

— Ştiam că nu va fi cazul, i-a răspuns el calm.

— Să sperăm că nu faci niciodată o făgăduială pe care să fii obligat să o respecti, a zis procurorul şi şi-a mai aprins un chibrit pentru ţigara lui.

L-a salutat apoi pe primar şi s-a îndreptat spre maşina gata de plecare.

MATTHÄI NU S-A INTORS CU MAȘINA PROCURORULUI. S-a urcat lângă negustorul ambulant. Polițiștii i-au făcut loc. În interiorul mașinii era zăpușeală. Nu îndrăzneau încă să întredeschidă geamurile. Cu toate că lăsaseră loc de trecere, sătenii tot mai zăboveau aici. Matthäi s-a așezat lângă von Gunten, care sta ghemuit în spatele șoferului.

— Sînt nevinovat, i-a spus încet von Gunten.

— Bineînțeles, i-a răspuns Matthäi.

— Nu mă crede nimeni, i-a șoptit von Gunten, nici polițiștii.

— Așa-ți închipui dumneata, l-a asigurat comisarul clătinînd din cap.

Negustorul ambulant nu s-a liniștit cu atît.

— Nici dumneavoastră nu mă credeți, domnule doctor.

Mașina a pornit. Polițiștii ședeau tăcuți. Se lăsase noaptea. Lămpile așezate de-a lungul șoselei aruncau lumini aurii peste fețele împictrite. Matthäi simțea că toți îl bănuiau pe ne-

gustorul ambulant, că suspiciunea creștea. Ii fu milă de el.

— Te cred, von Gunten, a repetat Matthäi, dîndu-și seama că nici el nu era pe deplin convins. Te cred că ești nevinovat.

Se apropiau primele case ale orașului.

— Va trebui să te prezentăm comandantului, von Gunten. Ești martorul nostru cel mai important, a spus comisarul.

— Da, înțeleg, a murmurat negustorul ambulant, apoi a șoptit din nou: Nici dumneavoastră nu mă credeți.

— Prostii !

Negustorul ambulant nu putea fi convins.

— O știu, a zis el, dar atît de încet că aproape nu i se auzea glasul și a privit fix luminile roșii și verzi ale reclamelor, care se răsfîrgeau acum, ca niște constelații fantomatice, în interiorul mașinii în timp ce aluneca uniform.

INTIMPLĂRILE DE MAI SUS MI-AU FOST ADUSE LA CU-
noștință în Kasernenstrasse, după întoarcerea
mea de la Berna cu acceleratul de șapte și ju-
mătate. Era al treilea copil ucis în felul acesta.
Cu doi ani în urmă fusese omorâtă cu un brici
o fetiță în cantonul Schwyz, iar cu cinci ani în
urmă, alta, în Sankt-Gallen. Despre făptaș, nici
urmă. Am cerut să-mi fie adus negustorul am-
bulant. Era un bărbat de patruzeci și opt de
ani, mic, gras, cu aspect nesănătos, probabil
guraliv și obraznic de felul lui, de data aceasta
însă, speriat. La început declarațiile sale au fost
limpezi. Sustinea că ar fi zăbovit la marginea
pădurii, că și-ar fi descălțat pantofii și și-ar
fi pus pe iarbă coșul cu mărunțișuri. Intenționa
să treacă prin Mägendorf și să-și desfacă acolo
marfa : perii, bretele, lame, șireturi ș.a.m.d. dar
aflase pe drum de la poștaș că Wegmüller fiind
în concediu era înlocuit de Riesen. Din acest
motiv ar fi șovăit și s-ar fi așezat în iarbă ;
cică tinerii noștri polițiști ar fi de cele mai
multe ori prea zeloși și el îi știa pe acești domni.

Sustinea că a ațipit puțin. Vîlceaua umbrită de
răcoarea pădurii era străbătută de o șosea. Prin
apropiere lucra pe ogor o familie de țărani pă-
zită de un cîine. Prînzul pe care-l luase la
cîrciuma „Bären“ din comuna Fehren fusese
substanțial — feluri specifice din Berna și
Twann ; îi plăcea să mănînce îmbelșugat și avea
cu ce plăti, deși umbla nebărbierit, neîngrijit
și zdrențaros ; înfățișarea îi era înșelătoare, fiind
unul dintre acei negustori de mărunțișuri care
cîștigau și aveau economii. La acest prînz se
mai adăugase multă bere și două tablete de
ciocolată „Lindt“, pe cînd stătea tolănit în
iarbă. Furtuna care se apropia și rafalele vîn-
tului îl adormiseră cu totul. Totuși, puțin mai
tîrziu, cică l-ar fi trezit un strigăt, strigătul ră-
sunător al unei fetițe ; amețit de somn, a privit
în susul văii și i s-a părut că și familia de ță-
rani care lucra la cîmp a tras cu urechea în-
tr-acolo, mirată ; apoi, străjuiți de cîine, cu
spinările încovoiate, oamenii s-au așternut iar
pe treabă. I-a trecut prin minte că putea să fi
fost țipăt de pasăre, poate o cucuvea ; nu pu-
tea ști. Această explicație l-a liniștit însă. A
moțăit mai departe, cînd deodată l-a surprins
liniștea mormîntală a naturii și cerul dintr-o dată
întunecat. Atunci s-a încălțat și-a prins în spate
coșul — nemulțumit și bănuitor — amintindu-și

de misteriosul strigăt de pasăre. De aceea a hotărît că e mai sănătos să n-aibă de a face cu Riesen și a renunțat să treacă prin Mägendorf. În cătunul ăsta tot nu făcuse niciodată cine știe ce vânzare. Așa că s-a decis să se întoarcă în oraș, scurtînd drumul prin pădure, spre a ajunge la stația de tren și drept urmare a dat peste cadavrul fetei ucise. Atunci a alergat la „Hirschschän“, cîrciuma din Mägendorf, și l-a înștiințat pe Matthäi; țăranilor nu le-a suflat o vorbă, de teamă să nu-l bănuiască.

Astea au fost cele declarate de el. Am cerut să fie scos din încăpere, dar să nu fie lăsat să plece. Poate că nu era tocmai corect. Procurorul nu ordonase reținerea pentru anchetă, dar n-aveam timp de mofturi. Relatarea lui, ce-i drept, mi s-a părut verosimilă; mai trebuia însă verificată din nou; în definitiv, von Gunten era recidivist. Eram prost dispus. Cazul nu făgăduia nimic bun; într-un fel toate se puneau de-a curmezișul, numai că nu știam în ce fel; dar o simțeam. M-am retras în „chițimia“ mea, cum îi spuneam: o încăpere mică, afumată, lîngă biroul oficial. Am cerut să mi se aducă o sticlă de „Châteauneuf-du-Pape“, de la un restaurant din apropiere de Sihlbrücke, și am băut cîteva pahare. În cămăruța aceasta domnea întotdeauna o dezordine înspăimîntătoare, nu

vreau s-ascund; cărți și acte zăceau unele peste altele, din principiu, desigur, căci sînt de părere că e datoria fiecăruia, în acest stat ordonat, să construiască așa-zicînd mici insule de dezordine, fie și numai în secret. Am cerut apoi să mi se aducă fotografiile. Erau oribile. După aceea am studiat harta. Locul faptei nici c-ar fi putut fi ales mai perfid! Teoretic nu se putea stabili dacă ucigașul era din Mägendorf, din satele învecinate, dacă venise din oraș, pe jos, ori cu trenul. Totul era cu puțință. A apărut Matthäi.

— Îmi pare rău, i-am spus, că în ultima zi pe care ți-o petreci la noi trebuie să te ocupi de un caz atît de trist.

— Așa-i meseria, domnule comandant.

— Cînd examinez fotografiile astea îmi vine să dau dracului totul, i-am răspuns și le-am vîrît iar în plic.

Eram supărat și poate că nu mă puteam stăpîni pe deplin. Matthäi era cel mai bun dintre comisarii mei — vezi că păstrez această ierarhizare, ceea ce nu s-ar cuveni, dar mi-este mai simpatică — de aceea, socoteam plecarea lui în acel moment foarte neplăcută.

Părea că-mi ghicește gîndurile.

— Cred că cel mai nimerit ar fi să predați cazul lui Henzi, a opinat el.

Ezitam. Dacă n-ar fi fost vorba de un asasinat cu viol, aş fi primit imediat sugestia. Când e vorba de alt gen de crime e mai uşor. Nu trebuie decît să te gîndeşti la motive: lipsa de bani, gelozia, şi cercul suspectilor se micşorează de îndată. Dar acest procedeu e lipsit de sens cînd e vorba de o crimă cu viol. Ea poate fi comisă fără martori, neobservat de nimeni, într-o călătorie de afaceri, de cineva care, văzînd o fată sau un băiat, coboară din maşină, şi seara e din nou acasă, la Lausanne, la Basel, oriunde, iar noi stăm aici fără puncte de reper. Nu-l subestimam pe Henzi; era un funcţionar destoinic, dar mi se părea că n-are destulă experienţă.

Matthäi nu împărtăşea şovăiala mea.

— Datorită mie îşi cunoaşte meseria, a lucrat sub conducerea mea trei ani, îl consider cel mai bun succesor al meu. Va rezolva problemele la fel de bine ca şi mine. Şi apoi, pînă mîine mai sînt şi eu aici, a mai adăugat el.

L-am chemat pe Henzi dispunînd ca împreună cu sergentul Treuler să constituie un colectiv restrîns de anchetă. Henzi s-a bucurat; era primul său „caz independent“.

— Să-i mulţumeşti lui Matthäi, am mormăit eu, întrebîndu-l de starea de spirit a poliţiştilor.

Bîjbîiam, n-aveam nici un punct de reper, nici un fel de rezultate şi era important ca ei să nu-şi dea seama de nesiguranţa noastră.

— Sînt convinşi că am pus mîna pe criminal, a răspuns Henzi.

— Negustorul ambulant?

— Bănuiala nu poate fi cu totul înlăturată. Von Gunten a mai comis un delict de atentat la pudoare.

— Cu o fată de paisprezece ani, a intervenit Matthäi. Asta e altceva.

— Ar trebui să-l supunem unui interogatoriu alternativ, a propus Henzi.

— Mai e timp, am hotărît eu. Nu cred că omul are vreo legătură cu crima. E doar anti-patic şi de aceea cade asupra lui bănuiala. Dar, domnii mei, asta nu-i un motiv criminologic, ci un motiv subiectiv care trebuie imediat înlăturat.

Cu acestea, m-am despărţit de subalterni fără ca proasta dispoziţie să mi se schimbe.

AM MOBILIZAT INTREGUL NOSTRU EFECTIV POLI-
tienesec. În cursul aceleiași nopți și ziua urmă-
toare s-a cercetat la garaje dacă nu s-au ob-
servat cumva urme de sânge în vreo mașină ;
mai târziu s-au făcut cercetări și la spălătorii.
Am reexaminat alibiurile tuturor celor ce ve-
niseră vreodată în conflict cu anumite dispoziții
ale legii. La Mägendorf, oamenii noștri au pă-
truns în pădurea în care s-a comis crima cu
cîini și chiar cu un aparat de detectat mine.
În speranța că se vor găsi urme, dar mai ales
arma ucigașă, au fost scotocite toate tufișurile.
Au cercetat sistematic fiecare metru pătrat, au
coborît în Tobel, au căutat în pîrîu. Au fost
adunate obiectele găsite ; pădurea a fost gre-
blată, pînă departe spre Mägendorf.

La cercetările din Mägendorf am participat
personal, ceea ce de altfel nu intra în obice-
iurile mele. Matthäi părea și el neliniștit. Cu
toate că era o zi plăcută de primăvară, blîndă,
în care *föhn*-ul nu se făcea simțit, totuși eram
tare posomorît.

La „Hirschen“, Henzi lua interogatorii ță-
ranilor și muncitorilor din fabrică, iar noi ne
pregăteam să facem o vizită la școală. Am
scurtat drumul și am mers prin mijlocul unei
livezi cu pomi fructiferi. Unii erau gata înflo-
riți. Dinspre școală răsună cîntecul *Cuprinde-mi
mîinile și mă-nsoțește*. Terenul de gimnastică
din fața școlii rămăsese pustiu. Am ciocănit la
ușa clasei din care răzbătea imnul și am intrat.

Cîntau fete și băieți, copii de la șase la opt
ani — cele trei clase inferioare. Învățătoarea
care dirija corul și-a lăsat brațele în jos și ne-a
privit cu neîncredere. Copiii au încetat să cînte.

— Domnișoara Krumm ?

— Cu ce vă pot fi de folos ?

— Sînteți învățătoarea lui Gritli Moser ?

— Ce doriți de la mine ?

Deșirată, cu ochi mari, plini de amărăciune,
domnișoara Krumm avea vreo patruzeci de ani.

M-am prezentat și m-am întors apoi spre
clasă.

— Bună ziua, copii !

Copiii se uitau la mine curioși.

— Bună ziua ! mi-au răspuns ei.

— Mi-a plăcut ce ați cîntat.

— Repetam imnul pentru înmormîntarea lui
Gritli, m-a lămurit învățătoarea.

În lada cu nisip era clădită insula lui Robinson. Pe pereți atârneau desene făcute de copii.

— Ce fel de copil a fost Gritli? am întrebat șovăind.

— Toți o iubeam, mi-a răspuns învățătoarea.

— Era inteligentă?

— Era un copil înzestrat cu foarte multă fantazie.

M-a cuprins iar șovăiala.

— Aș dori să pun câteva întrebări copiilor.

— Pofțiți.

Am pășit în fața clasei. Majoritatea fetelor aveau codițe și purtau șorturi viu colorate.

— Ați auzit, desigur, le-am spus, ce a pățit Gritli Moser. Eu sînt de la poliție, comandantul, care va să zică, așa ca un căpitan peste soldați, și e de datoria mea să-l caut pe cel care a omorît-o pe Gritli. Vreau să vă vorbesc nu ca unor copii, ci ca unor oameni mari. Individul pe care-l căutăm e bolnav. Toți cei care săvîrșesc asemenea fapte sînt bolnavi. Așa fiind, ei încearcă să-i ademenească pe copii într-o ascunzătoare, pentru a le face rău, în pădure, în vreo pivniță, sau în cine știe ce alte locuri dosnice; și asta se întîmplă foarte des; avem, în canton, peste două sute de cazuri anual. Se întîmplă uneori ca asemenea oameni să vatăme atît de rău un copil, încît îl omoară,

așa cum s-a întîmplat și cu Gritli. De aceea trebuie să-i arestăm pe astfel de răufăcători. Sînt prea periculoși pentru a putea trăi în libertate. Acum m-ați putea întreba de ce nu-i închidem mai repede, înainte de-a se întîmpla o nenorocire, ca aceea petrecută cu Gritli. Fiindcă n-avem nici un mijloc să-i recunoaștem pe acești oameni bolnavi. Ei sînt bolnavi pe dinăuntru, nu pe dinafară.

Copiii ascultau cu sufletul pe buze.

— Voi trebuie să mă ajutați, am continuat eu. Trebuie să găsim pe cel care a omorît-o pe Gritli Moser, altfel va mai ucide o fetiță.

Mă aflam acum în mijlocul copiilor.

— V-a povestit Gritli că i-ar fi vorbit un necunoscut?

Copiii tăceau.

— V-a mirat ceva deosebit în ultimul timp la Gritli?

Copiii nu știau nimic.

— N-avea Gritli, în ultima vreme, vreun lucru pe care nu-l avusese înainte?

Copiii n-au răspuns.

— Cine era prietena ei cea mai bună?

— Eu, a șoptit o fetiță.

Era o făptură micuță de tot, cu păr castaniu și ochi căprui.

— Cum te cheamă? am întrebat-o.

— Ursula Fehlmann.
 — Așadar, Ursula, tu ai fost cea mai bună prietenă a lui Gritli?
 — Ședeam în aceeași bancă.
 Fetița vorbea atât de încet, încât a trebuit să mă aplec spre ea.
 — Nici ție nu ți s-a părut nimic neobișnuit?
 — Nu.
 — N-a întâlnit Gritli pe nimeni?
 — Ba da, a răspuns fetița.
 — Pe cine?
 — Nu era om, mi-a spus Ursula.
 Acest răspuns m-a surprins.
 — Ce vrei să spui, Ursula?
 — A întâlnit un uriaș, a șoptit fetița.
 — Un uriaș?
 — Da.
 — Vrei să spui, c-a întâlnit un bărbat înalt?
 — Nu. Tatăl meu e înalt, dar nu-i uriaș.
 — Și cât era de mare? am întrebat-o.
 — Cât un munte, mi-a răspuns ea, și era negru de tot.
 — Și, acest — uriaș — i-a dăruit ceva lui Gritli? am întrebat.
 — Da, a zis Ursula.
 — Ce?
 — Niște arici mititei.

— Arici? Ce-o mai fi și asta, Ursula? am întrebat-o descumpănit.

— Uriașul era plin tot cu arici micuți, a stăruit fetița.

— Asta-i o prostie, Ursula, am contrazis-o eu, un uriaș n-are arici!

— Era pesemne un uriaș al aricilor.

Fetița ținea morțiș la spusele ei. M-am întors la catedra învățătoarei.

— Aveți dreptate, domnișoară Krumm, i-am zis. Gritli pare să fi fost înzestrată într-adevăr cu multă fantezie.

— Era o fetiță cu imaginație plină de poezie, mi-a răspuns învățătoarea, privind în gol, cu ochii triști. Acum ar trebui să mai repet imnul pentru înmormântarea de mâine. Copiii nu-l știu destul de bine.

Domnișoara Krumm a dat tonul.

— *Cuprinde-mi mâinile și mă-nsoțește*, au început din nou să cînte copiii.

NICI INTEROGATORIUL LUAT ȚĂRANILOR DIN MÄGENDORF la „Hirschen“ — unde l-am înlocuit pe Henzi — n-a adus nimic nou, iar către seară am plecat la Zürich, fără nici un rezultat, așa cum venisem. Tăceam. Fumasem prea mult și băusem vin roșu de regiune. Cunoști vinurile astea, cam dubioase. Matthäi ședea și el posomorît lângă mine, în fundul mașinii; abia cînd automobilul a început să coboare spre Römerhof comisarul a început să vorbească.

— Nu cred, mi-a spus, ca asasinul să fie vreunul din Mägendorf. Trebuie să fie același făptaș ca și în Sankt-Gallen și Schwyz; crima s-a petrecut în același fel. Probabil că operează din Zürich.

— Probabil, i-am răspuns.

— O fi vorba de vreun automobilist, sau poate vreun turist. Țăranul Gerber a văzut o mașină parcată în pădure.

— Pe Gerber l-am audiat personal azi, am declarat eu. Mi-a mărturisit că dormea prea adînc pentru a putea să observe ceva.

Am tăcut din nou.

— Îmi pare rău că trebuie să vă părăsesc în mijlocul unui caz neclarificat, a început apoi să spună Matthäi cu glas șovăielnic, dar trebuie să respect contractul cu guvernul iordanian.

— Pleci mîine cu avionul? l-am întrebat.

— La ora trei după-amiază, prin Atena, mi-a răspuns el.

— Te invidiez, Matthäi, i-am spus cu toată seriozitatea. Aș prefera și eu să fiu șef de poliție la arabi decît aici, la Zürich.

L-am lăsat apoi la „Hotelul Urban“, unde locuia de ani de zile și m-am dus la „Kronenhalle“, unde luam masa, sub tabloul lui Miró¹. Locul meu. Întotdeauna mă așed acolo și mănînc *ab voiture*².

¹ Juan Miró (n. 1893), pictor suprealist spaniol.

² Adică luînd mîncarea de pe căruciorul pe roțile, care circulă între mese.

CIND, CU TOATE ACESTE, CĂTRE ORA ZECE, M-AM mai dus o dată în Kasernenstrasse și am trecut prin fața fostului birou al lui Matthäi, l-am întâlnit pe Henzi pe coridor. El plecase încă de pe la prînz din Mägendorf ; la drept vorbind, faptul mă mirase, dar, întrucît îi repartizasem lui cazul, principiul meu era să nu sîcîi omul. Henzi era originar din Berna, ambițios, dar iubit de polițiști. Se căsătorise cu o fată din familia Hottinger ; trecuse de la socialiști la liberali și era pe drumul cel bun pentru a face carieră. Amintesc de asta doar în treacăt ; acum e la independenți.

— Individul nu vrea încă să recunoască, mi-a spus el.

— Cine ? l-am întrebat mirat și m-am oprit din mers. Cine nu vrea să recunoască ?

— Von Gunten.

Eram uluit.

— Interogatoriu de durată ?

— Toată după-amiaza, mi-a răspuns Henzi. Și dacă va fi nevoie, toată noaptea. Acum se ocupă Treuler de el. Am ieșit doar să iau aer.

— Asta aș vrea s-o văd și eu, i-am spus, și, curios, am intrat în fostul birou al lui Matthäi.

NEGUSTORUL AMBULANT SEDEA PE UN SCAUN DE birou fără spătar, iar Treuler, picior peste picior, pe un altul, în fața fostului birou al lui Matthäi ; își rezemase de el brațul stîng, în care-și sprijinea capul. Fuma. Feller întocmea procesul-verbal. Henzi și cu mine ne-am oprit în prag, fără a fi observați de negustorul ambulant care sta cu spatele la noi.

— N-am făcut-o eu, domnule sergent, murmura el.

— Nici n-am afirmat asta. Spuneam doar că ai fi putut-o face, i-a răspuns Treuler. Se va dovedi dacă am sau nu dreptate. S-o luăm de la început. Te odihneai deci la marginea pădurii ?

— Da, domnule sergent.

— Și ai dormit ?

— Într-adevăr, domnule sergent.

— De ce ? Doar voiai să te duci la Mägendorf.

— Eram obosit, domnule sergent.

— De ce l-ai întrebat pe factor despre polițistul din Mägendorf ?

— Pentru a mă informa, domnule sergent.

— Ce voiai să afli ?

— Nu-mi prelungisem brevetul de negustorie. Voiam să știu care era situația la poliția din Mägendorf.

— Și care era situația ?

— Am aflat că la Mägendorf era un locțiitor ; atunci mi-a fost teamă, domnule sergent.

— Și cu sînt locțiitor, l-a lămurit sec polițistul. De mine nu ți-e frică ?

— Ba da, domnule sergent.

— Din pricina asta n-ai intrat în sat ?

— Da, domnule sergent.

— Versiunea asta nu-i chiar atît de rea, a recunoscut Treuler, dar poate mai există și alta care ar avea avantajul de a fi adevărată.

— Am spus adevărul, domnule sergent.

— Nu cumva voiai să afli de la factor dacă nu-i vreun polițist prin apropiere ?

Negustorul ambulant l-a privit bănuitor pe Treuler.

— Ce vreți să spuneți, domnule sergent ?

— Poate, i-a răspuns tacticos Treuler, voiai să te asiguri din spusele factorului că nu era nici un polițist în Rotkehlertälchen pentru că, socot, așteptai fata.

Negustorul ambulant l-a privit îngrozit.

— Dar n-am cunoscut-o pe fetiță, domnule sergent, a strigat el disperat, și chiar dacă aș fi cunoscut-o, n-aș fi putut-o face. Nu eram singur în vâlcea. Familia de țărani era doar pe câmp. Nu sînt un criminal. Vă rog să mă credeți.

— Te cred, l-a liniștit Treuler, dar trebuie să-ți verific declarația; trebuie să înțelegi asta. Ziceai că după ce te-ai odihnit, ai luat-o prin pădure pentru a te întoarce la Zürich?

— Se apropia furtuna, i-a explicat negustorul ambulant, și am vrut să scurtez drumul, domnule sergent.

— Atunci ai dat de cadavru?

— Da.

— Fără să-l atingi?

— Fără, domnule sergent.

Treuler a tăcut. Cu toate că nu-i vedeam fața, îmi dădeam seama că negustorului ambulant îi era frică. Mi-era milă de el. Eram totuși din ce în ce mai convins de vinovăția lui, poate datorită și faptului că nădăjduiam ca, în sfîrșit, să-l găsim pe vinovat.

— Von Gunten, te-am dezbrăcat de haine și ți-am dat altele. Nu-ți imaginezi pentru ce? a întrebat Treuler.

— Nu știi, domnule sergent.

— Pentru a face o analiză cu benzidin. Știi ce înseamnă o analiză cu benzidin?

— Nu, domnule sergent, a răspuns neajutorat negustorul ambulant.

— O analiză chimică, pentru a constata urme de sînge, i-a explicat Treuler cu fantomatică blîndețe. Von Gunten, am găsit pe bluzonul dumitale urme de sînge. De-al fetiței.

— Fiindcă... fiindcă m-am împiedicat de cadavru, domnule sergent, a răspuns von Gunten gemînd. A fost îngrozitor.

Negustorul ambulant și-a acoperit obrazul cu mîinile.

— Și, desigur, numai de frică nu ne-ai mărturisit asta!

— Da, domnule sergent.

— Și vrei acum ca noi iarăși să te credem?

— Nu sînt eu ucigașul, domnule sergent, l-a implorat deznădăjduit negustorul ambulant, credeți-mă. Chemăți-l pe domnul doctor Matthäi, știe că spun adevărul. Vă rog.

— Doctorul Matthäi nu mai are nici o legătură cu acest caz, i-a răspuns Treuler. Mîine pleacă pe calea aerului în Iordania.

— În Iordania?! a rostit în șoaptă von Gunten. N-am știut.

A rămas tăcut, cu privirea ațintită în podea. În birou s-a așternut o liniște mormîntală, nu

se auzea decît tic-tacul ceasornicului şi cîteodată, de afară, o maşină.

Atunci a intervenit Henzi. A închis întîi fereastra, apoi s-a aşezat la biroul lui Matthäi, prietenos şi prevenitor, numai că a potrivit în aşa fel lampa de birou încît a îndreptat-o spre negustorul ambulant.

— Nu te nelinişti, domnule von Gunten, i-a spus sublocotenentul peste măsură de politicoş ; nu vrem să te chinuim în nici un fel ; numai că ne străduim să aflăm adevărul. De aceea trebuie să ne adresăm dumitale. Eşti martorul cel mai important. Trebuie să ne ajuţi.

— Da, domnule doctor, a răspuns negustorul ambulant şi părea că mai prinsese ceva curaj.

Henzi şi-a umplut pipa.

— Dumneata ce fumezi, von Gunten ?

— Țigări, domnule doctor.

— Treuler, dă-i o țigară.

Negustorul ambulant a clătinat din cap, cu privirea ațintită în podea. Il orbea lumina.

— Te supără ? l-a întrebat Henzi prietenos.

— Îmi bate drept în ochi.

Henzi a schimbat poziția abajurului.

— E mai bine acum ?

— Mai bine, a răspuns încet von Gunten. În glasul lui se deslușea recunoștință.

— Ia spune, von Gunten, ce fel de lucruri vinzi ? Basmale ? a început Henzi.

— Da, și basmale, a răspuns el șovăind.

Nu știa de ce i se pune întrebarea.

— Altceva ?

— Șireturi de ghete, domnule doctor ; perii de dinți ; pastă de dinți. Săpun. Cremă de ras.

— Lame ?

— Și lame, domnule doctor.

— Ce marcă ?

— „Gillette“.

— Asta-i tot ?

— Așa cred, domnule doctor.

— Bine. Mi se pare însă că ai uitat cîte ceva, i-a spus sublocotenentul, în timp ce își făcea de lucru cu pipa. E înfundată, a zis el, apoi a continuat, ca în treacăt : Von Gunten, înșiră liniștit restul lucrușoarelor. Noi am cercetat cu de-amănuntul coșul dumitale.

Negustorul de mărunțișuri a tăcut.

— Ei ?

— Cuțite de bucătărie, a adăugat încet și trist von Gunten.

Pe ceafă îi străluceau broboane de sudoare. Henzi arunca nori de fum, unul după altul, liniștit și în tihnă, ca un tînăr domn, prietenos și plin de bunăvoință.

— Mai departe, von Gunten, afară de cū-
tite de bucătărie ?

— Brice.

— De ce şovăiai s-o spui ?

Negustorul ambulant a tăcut. Henzi a în-
tins mîna, a schiţat, în aparenţă fără intenţie,
un gest spre lampă, dar şi-a retras-o cînd l-a
văzut pe von Gunten tresărind. Sergentul nu-l
pierdea nici o clipă din ochi. Fuma ţigară după
ţigară. La fumul acestora se adăuga fumul de
pipă al lui Henzi. Aerul din cameră te îneca.
Aş fi deschis bucuroş ferestrele. Dar ferestrele
închise făceau parte din metodă.

— Fetiţa a fost omorîtă cu un brici, a arun-
cat ca din întîmplare, discret, Henzi.

Tăcere. Negustorul ambulant şedea prăbuşit
fără vlagă pe scaunul său.

— Dragă von Gunten, a reluat Henzi reze-
mîndu-se de speteaza scaunului, să vorbim ca
între bărbaţi. Nu-i nevoie să ne înşelăm. Ştiu
că dumneata ai comis crima ; dar mai ştiu că
şi dumneata eşti tot atît de înspăimîntat de
această faptă ca şi mine, ca noi toţi. Te-a apu-
cat pur şi simplu deodată şi ai devenit ca un
animal ; ai atacat prin surprindere fetiţa şi ai
ucis-o fără să fi vrut şi fără să fi putut face
altfel. A fost ceva mai presus de dumneata. Iar
cînd ţi-ai revenit, von Gunten, ai fost peste mă-

sură de speriat. Ai dat fuga la Mägendorf,
pentru a te preda, dar acum ţi-ai pierdut cu-
rajul. Curajul de a mărturisi. Acest curaj tre-
buie să-l regăseşti, von Gunten. Şi noi vrem să
te ajutăm s-o faci.

Henzi a tăcut. Negustorul ambulant s-a clă-
tinat pe scaunul lui. Părea că acuşi-acuşi se va
prăbuşi.

— Sînt prietenul dumitale, von Gunten, i-a
declarat Henzi, nu pierde ocazia asta.

— Sînt obosit, a răspuns negustorul ambu-
lant gemînd.

— Toţi sîntem obosiţi, i-a spus Henzi. Ser-
gent Treuler, fă rost de nişte cafele şi, mai tîr-
ziu, de bere. Şi pentru musafirul nostru von
Gunten. Noi, cei de la poliţia cantonală, sîn-
tem politicoşi.

— Sînt nevinovat, domnule comisar, a şoptit
răguşit negustorul ambulant, sînt nevinovat.

A sunat telefonul ; Henzi a ridicat receptorul,
a ascultat atent, apoi l-a pus în furcă surîzînd.

— Spune-ne, von Gunten, ce-ai mîncat ieri
la prînz ? l-a întrebat el tacticos.

— Mîncare berneză.

— Aşa. Şi mai ce ?

— La desert, brînză.

— Brînză de Emmental, de Greyer ?

— De Tilsit și Gorgonzola, a răspuns von Gunten ștergîndu-și sudoarea de pe ochi.

— Negustorii ambulanți mănîncă bine, a constatat Henzi. Dar altceva, n-ai mai mîncat ?

— Nimic.

— Eu aș chibzui cu mai multă atenție, l-a dojenit Henzi.

— Ciocolată, și-a amintit von Gunten.

— Vezi că mai e ceva, l-a încurajat Henzi dînd din cap. Unde ai mîncat-o ?

— La marginea pădurii, a răspuns vînzătorul ambulant, privindu-l neîncrezător și obosit.

Sublocotenentul a stins lampa de birou. Doar plafoniera mai lumina slab încăperea plină de fum.

— Von Gunten, tocmai acum am primit raportul Institutului medico-legal, a spus el compătitor. S-a făcut autopsia fetei. S-au găsit urme de ciocolată în stomacul ei.

De data aceasta eram și eu convins de vinovăția negustorului ambulant. Mărturisirea lui nu era decît o chestiune de timp. l-am făcut un semn din cap lui Henzi și am părăsit încăperea.

NU MA ÎNȘELASEM. A DOUA ZI, SIMBATA DIMINEAȚA pe la orele șapte, Henzi m-a chemat la telefon. Negustorul ambulant își recunoscuse fapta. La ora opt eram la serviciu. Henzi se afla încă tot în fostul birou al lui Matthäi. Privea pe fereastra deschisă ; s-a întors spre mine obosit, m-a salutat. Pe podea zăceau sticle de bere ; scrumierele erau pline. În încăpere nu mai era nimeni.

— O mărturisire amănunțită ? l-am întrebat.

— O va face și pe asta, mi-a răspuns sublocotenentul ; principalul e c-a recunoscut crima.

— Sper că s-a procedat corect, am mormăit eu.

Interogatoriul durase peste douăzeci de ore. Firește, asta nu era permis ; dar noi, cei de la poliție, nu ne putem conduce întotdeauna după instrucțiuni.

— Alte metode neîngăduite n-au fost folosite, domnule comandant, mi-a declarat Henzi.

Am intrat în „chițimie“, cerînd să mi-l aducă pe negustorul ambulant. Abia se mai ținea pe

picioare ; îl sprijinea polițistul care-l însoțea ; a refuzat însă să se așeze când l-am invitat să ia loc.

— Von Gunten, i-am spus cu o notă involuntar prietenoasă în glas, după câte aud ai recunoscut că ai omorât-o pe micuța Gritli Moser.

— Eu am omorât-o, mi-a răspuns negustorul ambulant atât de încet, privind țintă în podea, încît abia l-am putut înțelege. Acuma lăsați-mă în pace.

— Du-te la culcare, von Gunten, i-am spus, vom vorbi despre asta mai tîrziu.

L-au scos afară și la ușă s-a întîlnit cu Matthäi. Negustorul ambulant s-a oprit. Respira greu. A deschis gura ca pentru a spune ceva, dar a tăcut totuși. L-a privit doar pe Matthäi care, stingherit, i-a făcut loc.

— Haide, i-a spus polițistul și l-a luat de acolo pe von Gunten.

Matthäi a intrat în „chițimie“, a închis ușa, iar eu mi-am aprins o „Bahiană“.

— Ei, Matthäi, ce zici de asta ?

— Nenorocitul ăsta a fost interogată peste douăzeci de ceasuri ?

— Henzi a preluat metoda de la dumneata ; erai la fel de încăpățînat la interogatorii, i-am răspuns eu. Nu găsești că a condus cu multă pricepere primul său caz ?

Matthäi nu mi-a răspuns.

Am cerut două cafele cu frișcă și cornuri.

Amîndoi aveam conștiința încărcată. Cafeaua fierbinte nu ne-a redat buna dispoziție.

— Prevăd, a remarcat în cele din urmă Matthäi, că von Gunten va reveni asupra declarației sale.

— Posibil, i-am răspuns posomorît. În cazul acesta îl supunem din nou la interogatoriu.

— Îl credeți vinovat ? m-a întrebat el.

— Dumneata nu ? l-am întrebat la rîndul meu.

Matthäi a șovăit :

— Ba da, și eu, mi-a răspuns fără convingere.

Dimineata năvălea prin fereastră. Argint mat. Dinspre Sihlquai pătrundeau zgomotele străzii, iar din cazarmă exerciții de marș.

În clipa aceea a apărut Henzi. A intrat fără să bată la ușă :

— Von Gunten s-a spînzurat, ne-a anunțat el.

CELULA SE AFLA LA CAPĂTUL CORIDORULUI CELUI mare. Am dat fuga într-acolo. Doi gardieni se și ocupau de negustorul ambulant. Zăcea pe po-dea. I-au sfîșiat cămașa ; pieptul păros nu mai tresălta. Bretelele atîrnau încă de fereastră.

— Nu mai ajută nimic, a remarcat unul dintre polițiști. E mort.

Mi-am aprins iar „Bahiana“ stinsă, iar Henzi a luat o țigară.

— Cu asta, cazul Gritli Moser e lichidat, am constatat eu și, prin coridorul fără sfîrșit, m-am întors frînt de oboseală în biroul meu. Dumitale, domnule Matthäi, îți urez călătorie plăcută spre Iordania.

SPRE ORA DOUA DUPĂ-AMIAZA ÎNSĂ, CÎND FELLER s-a înființat la „Urban“ spre a-l lua pe Matthäi pentru ultima oară și a-l conduce cu mașina de serviciu la aeroport, după ce geamantanele au fost urcate în automobil, comisarul a fost de părere că mai aveau timp să facă un ocol prin Mägendorf. Feller s-a supus și a apucat-o prin pădure. Au ajuns în piața satului tocmai cînd se apropia cortegiul funebru : un șir lung de oameni tăcuți. Venise o mulțime de lume, atît din satele apropiate cît și de la oraș, ca să asiste la înmormîntare. Ziarele publicaseră știrea despre moartea lui von Gunten ; toată lumea simțea că i se luase o piatră de pe inimă. Dreptatea învinsese. Matthäi coborîse împreună cu Feller din mașină și se opri pe printre copii, în fața bisericii. Sicriul împodobit cu trandafiri albi fusese așezat pe un car tras de doi cai. În urma lui veneau copiii din sat, doi cîte doi, purtînd coroane, conduși de învățătoare, de învățător, de preot ; fetele aveau rochii albe. Urmau părinții lui Gritli

Moser, două siluete negre. Femeia s-a oprit locului și l-a privit pe comisar. Fața-i era fără expresie, ochii goi.

— V-ați ținut făgăduiala, a rostit ea încet, dar destul de clar pentru a fi auzită de comisar. Vă mulțumesc.

Apoi a pășit mai departe, neînfrântă, mândră, alături de un bărbat prăbușit, îmbătrânit brusc.

Comisarul a mai așteptat pînă ce a trecut întregul convoi : primarul comunei, oficialitățile, țărani, muncitori, gospodine, fete, toți în hainele lor de sărbătoare cele mai bune. Amuțiseră toți sub lumina soarelui de după-amiază, nici în asistență nu se mișca nimeni, se auzeau doar dangătul prelung al clopotelor bisericii, uruitul carului și nenumărații pași ai oamenilor pe caldarîmul tare al uliței satului.

— La „Kloten“, a spus Matthäi, urcîndu-se din nou în mașina de serviciu.

ÎN SALA DE AȘTEPTARE, DUPĂ CE ȘI-A LUAT RAMAS bun de la Feller și i s-a efectuat controlul pașaportului, a cumpărat „Neue Zürcher Zeitung“. În paginile ziarului era publicată fotografia lui von Gunten, asasinul lui Gritli Moser, dar și aceea a comisarului, însoțită de o notiță asupra onorabilei sale profesiuni. Un bărbat care atinsese punctul culminant al carierei. Cînd a ajuns însă pe pista de zbor, cu mantaua de ploaie pe braț, a observat că terasa clădirii era plină de copii. Erau elevi veniți să viziteze aeroportul ; fete și băieți în haine de vară viu colorate ; în mijlocul veseliei și uimirii, la fiecare decolare și aterizare a uriașelor aparate argintii filfăiau mici stegulețe și batiste. Comisarul a avut o șovăială, apoi s-a îndreptat spre avionul Societății Swissair. Cînd a sosit el, ceilalți pasageri se și urcaseră. Stewardessa care conducea pasagerii la avion a întins mîna să ia biletul, dar comisarul s-a întors din nou. S-a uitat la mulțimea de copii, care, fericiți și

invidioși, făceau semne spre avionul gata de zbor.

— Domnișoară, a spus el, nu plec, și s-a întors în clădirea aeroportului, a coborât sub terasă, îndreptându-se spre ieșire împreună cu mulțimea de copii.

L-AM PRIMIT PE MATTHAI ABIA DUMINICA DIMINEAȚA, nu în „chițimie“, ci în biroul meu oficial, cu o privire tot atât de oficială îndreptată spre Sihlquai. Pe pereți atârnav tablouri de Gubler, Morgenthaler, Hunziker, pictori cunoscuți din Zürich. Eram supărat; se iviseră necazuri; sosise o notă a departamentului politic, de la un domn care *partout*¹ nu voia să vorbească decît în franțuzește; ambasada Iordaniei protestase pe lîngă consiliul de miniștri, cerînd lămuriri pe care nu le puteam da pentru că nu înțelegeam de ce procedase așa fostul meu subaltern.

— Luați loc, domnule Matthäi, am spus. Formalismul meu l-a cam întristat. Ne-am așezat. Nu fumam și nu l-am invitat nici pe el. Asta l-a neliniștit. Confederația, am continuat eu, a încheiat cu statul Iordaniei o convenție prin care-i dădea un specialist în domeniul polițienesc, ulterior ați încheiat dumneavoastră,

¹ Peste tot (franc).

domnule doctor Matthäi, un contract cu Iordania. Prin faptul că n-ați plecat, aceste convenții au fost încălcate. Ținînd seamă că sîntem juriști nu e nevoie să vorbesc mai explicit.

— Nu e nevoie, a spus Matthäi.

— De aceea, vă rog să plecați totuși cît se poate de curînd, spre Iordania, am propus eu.

— Nu plec, mi-a răspuns Matthäi.

— De ce ?

— Ucigașul micuței Gritli Moser n-a fost găsit încă.

— Crezi că negustorul ambulant e nevino-vat ?

— Da.

— Dar, în definitiv, avem mărturisirea lui.

— Și-a pierdut pesemne controlul nervilor. Interogatoriul îndelungat, disperarea, sentimentul că e abandonat. Aici am și eu o vină, a urmat el încet. Negustorul ambulant mi s-a adresat mie și eu nu l-am ajutat. Țineam să plec în Iordania.

Situația era ciudată. Cu o zi înainte nu exista distanță în raporturile noastre ; acum ședeam formali și bătoși unul în fața celuilalt, amîndoi în haine de duminică.

— Vă rog, domnule comandant, să-mi mai predați odată cazul, mi-a spus Matthäi.

— Asta n-o pot face, am răspuns, în nici un caz ; dumneavoastră nu mai sînteți în serviciul nostru, domnule doctor Matthäi.

Comisarul m-a privit țintă, surprins.

— Sînt concediat ?

— Ați plecat din serviciul poliției cantonale pentru că voiați să vă luați în primire postul din Iordania, i-am explicat eu calm. Că nu v-ați respectat contractul, vă privește. Dar dacă vă angajăm acum din nou, ar însemna că sîntem de acord cu atitudinea dumneavoastră. Veți înțelege că asta nu e cu putință.

— Bine, mi-a răspuns Matthäi. Înțeleg.

— Din păcate lucrurile nu se mai pot schimba, am rostit eu.

Am tăcut amîndoi.

— În drumul meu spre aeroport, cînd am trecut prin Mägendorf, erau acolo copii, mi-a zis domol Matthäi.

— Ce vreți să spuneți cu asta ?

— Numai copii în cortegiul funebru.

— E cît se poate de firesc.

— Și la aeroport erau copii. Clase întregi.

— Ei și ?

Priveam uimit la Matthäi.

— Să presupunem că am dreptate, să presupunem că ucigașul lui Gritli Moser e încă în

viață, n-ar fi atunci și alți copii în primejdie ? a întrebat Matthäi.

— Fără îndoială, i-am răspuns liniștit.

— Dacă există posibilitatea acestui pericol, a stăruit Matthäi, e de datoria poliției să apere copiii și să preîntâmpine o nouă crimă.

— Deci n-ai plecat în Iordania fiindcă vrei să aperi copiii ? l-am întrebat încet.

— De aceea, mi-a răspuns Matthäi.

Un răstimp am tăcut. Vedeam acum cazul mai lămurit și începeam să-l înțeleg. Posibilitatea unei primejdii care să-i amenințe pe copii, am spus cu apoi, trebuie luată în considerare. În cazul că bănuiala lui Matthäi ar fi întemeiată, se putea nădăjdui ca adevăratul ucigaș să se trădeze odată, sau ca, în cel mai rău caz, cu prilejul crimei următoare, să lase indicii mai utilizabile. Cuvintele mele pot să pară cínice, dar lucrurile nu stau așa. Sînt doar îngrozitoare. Puterea poliției are și trebuie să aibă limite. Într-adevăr, totul e cu puțință, pînă și neverosimilul, dar sîntem obligați să plecăm de la verosimil. N-am putea spune cu certitudine că von Gunten e vinovat, de fapt n-am putea-o afirma niciodată ; dar am putea spune că e probabil să fie vinovat. Dacă n-am vrea să născocim un altul, atunci singurul care ar intra în discuție ar fi negustorul ambulant. A mai

comis delictе de atentat la pudoare ; avea asupra sa brice și ciocolată ; avea pete de sînge pe haine ; apoi meseria l-a dus și prin Schwyz, și prin Sankt Gallen, deci acolo unde s-au comis celelalte două crime ; în afară de asta, a depus și mărturie și s-a sinucis ; a pune la-ndoială vinovăția sa ar fi curat diletantism. Rațiunea sănătoasă a omului ne spune că von Gunten ar fi ucigașul. Că rațiunea sănătoasă a omului se poate înșela, că e omenesc să fie așa, acesta e riscul nostru. Și trebuie să ni-l asumăm. Și apoi, din nefericire, asasinarea lui Gritli Moser nu e singura crimă care ne dă de furcă. Echipa volantă tocmai pornise la Schlieren. Alte patru spargerі importante azi-noapte. Nu ne-am putea îngădui deci luxul unor noi cercetări nici din punct de vedere tehnic. N-am putut face decît ceea ce a fost cu puțință, și asta am făcut-o. Copiii sînt mereu în primejdie. Înregistrăm anual peste două sute de atentate la pudoare. Asta numai în cantonul nostru. Puteam lămuri părinții, puteam preveni copiii ; toate le-am făcut, dar nu putem strînge plasa poliției într-atîta, încît să nu mai aibă loc crime. Crime se-ntîmplă mereu, nu fiindcă sînt prea puțini polițiști, ci mai cu seamă pentru că ei există. Dacă noi n-am fi necesari, n-ar exista

crime. Acest lucru nu trebuie să-l pierdem din vedere. Trebuie să ne facem datoria, în privința aceasta Matthäi are dreptate, dar principala noastră datorie este să ne menținem în limitele stabilite, altfel n-am face decît să creăm un stat polițist.

Am tăcut.

Afară au început să răsunе clopotele bisericilor.

— Înțeleg că situația dumneavoastră personală e dificilă. Ați nimerit cum nu se poate mai prost, am remarcat eu în încheiere, politicos.

— Vă mulțumesc, domnule doctor, mi-a spus Matthäi. Deocamdată mă voi ocupa de cazul lui Gritli Moser, Ca particular.

— Ar fi mai bine să renunțați, l-am sfătuit.

— Nici nu mă gîndesc, mi-a răspuns el.

Nu mi-am arătat fațăș nemulțumirea.

— Atunci pot să vă rog să nu ne mai inoportunați ? l-am întrebat, în timp ce mă ridicam de pe scaun.

— Cum doriți, a rostit Matthäi.

Ne-am despărțit fără să ne întindem mîna.

TREBUIND SĂ PARĂSEASCĂ CLADIREA GOALĂ A POLIȚIEI, lui Matthäi i-a venit greu să treacă prin fața fostului său birou. Placa de la ușă fusese înlocuită și Feller, pe care l-a întâlnit — căci își făcea de lucru pe-aici și duminica — s-a simțit încurcat. Abia l-a salutat, murmurînd cîteva cuvinte ca pentru sine. Matthäi a avut el însuși impresia că ar fi o fantomă, dar, mai presus de toate, îl stingherea faptul că nu mai avea mașina de serviciu la dispoziție. Era hotărît să se înapoieze cît mai curînd posibil la Mägendorf ; dar hotărîrea aceasta n-o putea înfăptui atît de ușor ; dimpotrivă, se dovedea destul de complicat, cu toate că satul nu era departe : trebuia să ia tramvaiul opt, apoi autobuzul. În tramvai l-a întâlnit și pe Treuler care se ducea împreună cu soția la socri ; l-a privit uluit pe comisar, dar nu l-a întrebat nimic ; în general Matthäi a întâlnit numai cunoscuți, ca de pildă pe un profesor de la ETH¹ și pe un pictor,

¹ Eidgenössische Technische Hochschule — (Școala federală superioară tehnică).

cărora le-a dat răspunsuri vagi asupra faptului că renunțase la plecare. Situația era de fiecare dată penibilă, întrucât fusese sărbătorit pentru „avansare” și pentru călătorie; se simțea ca o stafie, ca un înviat din morți.

La Mägendorf se terminase liturghia. Țărării, în haine de sărbătoare, stăteau în piață ori se-ndreptau în grupuri spre „Hirschen”. Era mai răcoare decât în zilele trecute, dinspre apus se îngrămădeau nori grei. La Moosbach, tineretul juca fotbal; nimic nu arăta că abia cu câteva zile în urmă s-ar fi comis o crimă în apropierea satului. Toți erau veseli; undeva se cânta *La fîntînă-n fața porții*¹. Dinaintea unei case țărănești arătoase, cu ziduri zăvorâte și acoperiș înalt, copiii se jucau de-a v-ați ascunselea; un băiat număra pînă la zece, iar ceilalți o zbugheau. Matthäi i-a privit.

— Nene, a rostit încet un glas, lîngă el.

Matthäi a privit în jur.

Între o grămadă de lemne și zidul grădinii stătea o fetiță în rochie albastră. Ochi căprui, păr castaniu. Ursula Fehlmann.

— Ce vreî? a întrebat-o comisarul.

¹ Cunoscut cîntec popular german.

— Stai în fața mea, să nu mă găsească, i-a șoptit fetița.

Comisarul s-a așezat în fața fetiței.

— Ursula, i-a zis el.

— Mai încet, a murmurat fetița, se aude că vorbești cu cineva.

— Ursula, a spus comisarul de astă dată în șoaptă. Eu nu cred în istoria aceea cu uriașul.

— Ce nu crezi?

— Că Gritli Moser s-a întîlnit cu un uriaș, mare cît un munte.

— Dar există uriași!

— Ai văzut tu vreunul?

— Nu, dar Gritli l-a văzut. Acum stai liniștit.

Dinspre casă s-a furișat un băiat cu pistrui și păr roșcat. Era cel care trebuia să-i găsească pe ceilalți. S-a oprit în fața comisarului, apoi s-a furișat spre cealaltă parte a casei țărănești. Ursula a chicotit încet.

— Nu m-a văzut.

— Gritli ți-a spus numai o poveste, i-a șoptit comisarul.

— Nu, s-a-mpotrivit fetița, uriașul o aștepta pe Gritli în fiecare săptămînă și-i dăruia arici.

— Unde?

— În Rotkehlertälchen, i-a răspuns Ursula. L-ă și desenat. Așa că trebuie să existe. Și pe arici i-a desenat.

Matthäi a rămas pe gânduri.

— L-a desenat pe uriaș?

— Desenul e atârnat de perete, în clasă, i-a spus fata. Dă-te la o parte.

Fata a țîșnit dintr-o dată din ascunziș, s-a strecurat pe lângă Matthäi, s-a năpustit spre casă și a ajuns la usciorul ușii, izbutind să-l lovească înaintea băieților, care veneau în goană din spatele casei, strigînd veseli.

ȘTIRILE PRIMITE LUNI DIMINEAȚA ERAU CIUDATE ȘI neliniștitoare. În primul rînd, primarul din Mägendorf s-a plîns prin telefon că Matthäi ar fi intrat în localul școlii și ar fi sustras un desen al lui Gritli Moser, fetița asasinată; pe viitor interzice poliției cantonale asemenea imixtiuni în sat; după toată spaima, aveau acum nevoie de liniște; încheind, și nu tocmai politicos, mi-a mai împărtășit că dacă se va mai arăta pe acolo, îl va alunga pe Matthäi din sat cu un cîine de curte. Apoi s-a plîns și Henzi că a avut cu Matthäi la „Kronenhalle“ o explicație penibilă; fostul lui superior, în vădită stare de ebrietate — înghițise pe nerăsuflăte un litru de „Réserve du Patron“, după care ceruse coniac — îi spusese că e un asasin al dreptății; soția lui, născută Hottinger, fusese foarte contrariată. Dar asta încă nu era totul. După raportul de dimineată, am aflat de la Feller, care fusese informat de cineva din poliția orășenească, că Matthäi a fost văzut în diferite baruri și că locuiește acum la „Hotelul

Rex". Totodată s-a comunicat că Matthäi a început și să fumeze. „Parisiennes". Omul era cu totul altul, metamorfozat, ca și când și-ar fi schimbat caracterul peste noapte. Mă gîndeam că-i amenințat de o prăbușire nervoasă și i-am telefonat psihiatrului nostru, care ne făcuse expertize în nenumărate cazuri.

Spre surpriza mea, medicul mi-a răspuns că Matthäi și-a anunțat vizita la el după-amiază. I-am relatat cele întîmplate.

După asta, am răspuns în scris ambasadei iordaniene. I-am informat că Matthäi e bolnav și cere un concediu, comisarul urmînd să se prezinte la Amman peste două luni.

CLINICA PARTICULARĂ ERA DEPARTE DE ORAȘ, LINGA satul Röthen. Matthäi luase trenul, așa că avea de parcurs pe jos o porțiune mai mare de drum. N-avusese răbdare să aștepte mașina poștei, care-l depășise în curînd și comisarul privise supărat în urma ei. Străbătuse așa cîteva cătune. Copiii se jucau pe marginea șoselei, iar țărani lucrau pe cîmp. Cerul era argintiu, acoperit. Se făcuse iarăși frig ; temperatura aluneca spre zero, fără să-l atingă, din fericire. Matthäi a mers de-a lungul colinelor și a cotit spre Röthen pe drumul care, trecînd peste cîmpie, ducea spre sanatoriu. Privirea i-a fost atrasă în primul rînd de o clădire galbenă, cu un horn înalt. Aveai impresia că te îndrepti spre o construcție tristă de fabrică. Dar pe măsură ce se apropia, aspectul devenea mai prietenos. Plopi și fagi acopereau încă în întregime corpul principal ; remarcase însă și cîteva cedri și o wellingtonie uriașă. Pătrunse în parc. Drumul se bifurca. Matthäi se orientă după o tăbliță : Direcțiunea. Printre copaci și tufișuri scliepa

un mic lac sau poate numai o fișie de ceață. Tăcere de moarte. Matthäi nu auzea decît scrîșnetul pașilor săi pe pietriș. Mai tîrziu urechea lui a perceput fișitul unei greble : un flăcău lucra la alea cu pietriș ; mișcările îi erau lente și uniforme. Matthäi se opri nehotărît. Nu știa încotro să se-ndrepte ; o altă tăbliță indicatoare nu exista.

— Puteți să-mi spuneți unde se află direcțiunea ? s-a adresat el țaranului.

Țaranul nu i-a răspuns. Grebla mai departe, uniform, liniștit, ca o mașină, ca și cînd nu i-ar fi vorbit nimeni, ca și cînd n-ar fi fost nimeni de față. Chipul îi era lipsit de expresie ; și cum activitatea lui era disproporționată în raport cu forța mare a trupului, comisarul a avut impresia că-l amenința un pericol. Ca și cînd tînărul l-ar fi putut lovi, dintr-o dată, cu grebla. Nu se simțea de loc în siguranță. Șovăind, și-a continuat drumul și a pătruns într-o curte. Îndată după aceea a dat de o a doua, mai mare. De o parte și de alta erau șiruri de coloane, ca într-o mănăstire ; totuși curtea se termina cu o clădire, care părea o casă de țară. Nici aici nu era țiipenie de om ; de undeva însă, răzbătea un glas tînguitor, subțire, care implora, repetînd mereu același cuvînt, fără întrerupere, mereu același. Matthäi s-a oprit

din nou, nehotărît. L-a copleșit o tristețe inexplicabilă. Ca niciodată a simțit că-i lipsește curajul. A apăsât pe clanța unei porți vechi, plină de încrestături și crăpături adînci ; dar ușa nu s-a deschis. Nu se auzea decît glasul, mereu și mereu glasul. A străbătut alea de coloane, ca un somnambul. Vaze mari de piatră erau pline, unele cu lalele roșii, altele cu lalele galbene. De data aceasta a auzit pași ; trecea prin curte un domn în vîrstă, înalt și demn. Surprins, ușor mirat. Îl conducea o soră.

— Bună ziua, a spus comisarul, aș dori să merg la profesorul Locher.

— Sînteți anunțat ? l-a întrebat sora.

— Sînt așteptat.

— Duceți-vă în salon, l-a îndemnat ea, indicînd o ușă cu două canaturi, are să vină cineva.

A pornit apoi mai departe, la braț cu bătrînul care moțăia ; a descuiat o ușă și a dispărut cu el. De undeva, glasul tot se mai auzea. Matthäi a intrat în salon. Era o încăpere spațioasă, cu mobile vechi, cu fotolii și o canapea uriașă, deasupra căreia atîrna, într-o ramă aurită, portretul unui bărbat. Pesemne întemeietorul spităluului. Pe pereți atîrnau și alte tablouri, din regiuni tropicale, poate din Brazilia. Matthäi a avut impresia că recunoaște hinterlandul din

Rio de Janeiro. S-a îndreptat spre uşa cu două canaturi : ducea spre o terasă ; pe balustrada de piatră erau cactuşi mari. Ceaţa se întetise, acoperind vederea spre parc. Comisarul avea impresia c-ar mai exista o porţiune mai ridicată, cu vreun monument, poate un mormînt, şi ameninţător, ca o umbră, un plop argintiu. Matthäi şi-a pierdut răbdarea. Şi-a aprins o ţigară ; noua sa pasiune îl liniştea. S-a întors în cameră, spre sofa, în faţa căreia era o masă rotundă, veche, cu cărţi vechi : Gaston Bonnier, *Flore complète de France, Suisse et Belgique*. A răsfoit-o : planşe îngrijit desenate, cu flori, ierburi, desigur foarte frumoase, liniştitoare ; dar comisarului nu-i erau de nici un folos. A mai fumat o ţigară. În cele din urmă a venit o soră, o persoană mică, energică, cu ochelari fără ramă.

— Domnul Matthäi ? a întrebat ea.

— Chiar el.

Sora a privit în jur.

— N-aveţi bagaj ?

Matthäi a dat din cap, uimit o clipă de întrebare.

— Aş dori doar cîteva informaţii de la domnul profesor, a răspuns el.

— Poftiţi, i-a spus sora şi l-a condus printr-o mică uşă.

A INTRAT INTR-O INCAPERE MICA ŞI, SPRE surprinderea lui, aproape sărăcăcioasă. Nimic nu arăta că e vorba de cabinetul unui medic. Pe pereţi tablouri asemănătoare cu cele din salon, în plus, fotografii ale unor bărbaţi gravi, cu ochelari fără ramă, cu bărbi, chipuri hidoase. Evident predecesori. Biroul şi scaunele încărcate cu cărţi ; doar un jilt vechi de piele era liber. Medicul, în halat alb, şedea ascuns îndărătul vrafului de acte. Era mic, slab, aducea cu o pasăre şi purta ochelari fără ramă, la fel ca sora şi ca bărboşii de pe perete. Ochelarii fără ramă păreau a fi aici obligatorii, poate ca o caracteristică, ca un semn distinctiv al unui ordin, ca tonsura călugărilor, ce ştia Matthäi ?

Sora s-a retras. Locher s-a ridicat şi l-a salutat.

— Bine ai venit, i-a spus el oarecum jenat, fă-te comod. Cam sărăcăcios la noi. Sîntem o fundaţie, avem fonduri puţine.

Matthäi s-a aşezat în jiltul de piele. Medicul a aprins lampa de birou, într-atîta era de întineric în cameră.

— Pot fuma? a întrebat comisarul.

Locher a rămas uimit.

— Te rog, i-a răspuns el și l-a privit cu atenție pe deasupra ochelarilor prăfuiți. Înainte nu fuma, nu-i așa?

— Nu, de loc.

Medicul a luat o coală și a început să mîzgălească, desigur, o însemnare oarecare.

Matthäi a așteptat.

— Te-ai născut la 11 noiembrie 1903, nu-i așa? l-a întrebat medicul, în timp ce scria.

— Așa-i.

— Locuiești tot la „Hotelul Urban“?

— Acum stau la „Rex“.

— Așa, la „Rex“! În Weinbergstrasse. Deci dragul meu Matthäi, trăiești tot în camere de hotel?

— Te surprinde?

Medicul și-a ridicat privirea de pe hîrtii.

— Măi omule, i-a spus el, locuiești de aproape treizeci de ani la Zürich. Alții întemeiază familii, nasc urmași, dau avînt viitorului. Dumneata n-ai nici un fel de viață particulară? Iartă-mă că te-ntreb.

— Înțeleg, i-a răspuns Matthäi, care dintr-o dată a priceput totul, precum și-ntrebarea sorei despre valize. Desigur că te-a informat comandantul.

Medicul și-a pus cu grijă tocul rezervor alături.

— Ce-nțelegi prin asta, stimabile?

— Ai primit însărcinarea să mă consulți, i-a spus răspicat Matthäi, stingîndu-și țigara. Pentru că poliției cantonale nu-i par tocmai zdravăn la cap.

Au tăcut amîndoi. Afară, ceața stăruia chiar în fața ferestrei, monotonă, ca un amurg inform, tîrîndu-se sură prin camera plină de cărți și maldăre de acte, la care se adăuga frigul, aerul mucegăit, amestecat cu miros de medica-mente.

Matthäi s-a ridicat, îndreptîndu-se spre ușă și a deschis-o. Afară așteptau doi vlăjgani în halate albe, cu brațele încrucișate. Comisarul a închis ușa.

— Doi îngrijitori. Pentru cazul cînd aș face dificultăți.

Locher nu putea fi clintit din calmul său.

— Ascultă, Matthäi, i-a spus el. Acum vreau să-ți vorbesc ca medic.

— Cum dorești, a răspuns acesta și s-a așezat.

Fusese informat, a continuat Locher luînd iar stiloul în mînă, că Matthäi ar fi comis în ultima vreme acțiuni care nu mai puteau fi considerate normale. De aceea un cuvînt sincer ar putea fi prețuit la adevărata lui valoare. Mat-

thăi avea o meserie dură și era obligat să se poarte dur cu oamenii care ajungeau în sfera activității lui ; de aceea trebuia, pe bună dreptate, să-l scuze și pe el, pe medic, pentru că datorită meseriei sale, era dur și spunea lucrurile pe șleau. Era și bănuitor. La urma urmelor, dacă stai și te gîndești, atitudinea lui Matthäi de a pierde în chip atît de neașteptat un prilej ca acela de a pleca în Iordania i se părea ciudată ; la asta se mai adăuga ideea fixă de a voi să caute un criminal care a și fost găsit ; apoi hotărîrea bruscă de a fuma, tot atît de neobișnuită ca și înclinația spre beție — să bea patru pahare duble de coniac, după un litru de „Réserve“, măi omule, măi bărbate, asta seamănă al dracului cu trăsăturile versatile ale unei schimbări de caracter ; aduce cu simptomele unui început de boală. Ar fi numai în interesul lui Matthäi să fie consultat temeinic, pentru a obține o imagine clară, atît din punct de vedere clinic, cît și psihologic, și de aceea îi propune să rămînă cîteva zile la Rôthen.

Medicul a tăcut ; și-a făcut iar de lucru cu hîrțiile și a mîzgălit din nou ceva.

— Ai uneori temperatură ?

— Nu.

— Tulburări de vorbire ?

— Nici asta.

— Auzi voci ?

— Prostii !

— Transpiri subit ?

Matthäi a dat din cap. Inserarea și vorbăria medicului îl făceau să-și piardă răbdarea. S-a pipăit prin buzunare după țigări. În cele din urmă le-a găsit ; chibritul oferit de medic i-a tremurat în mînă de supărare. Situația era prea stupidă ; ar fi trebuit s-o prevadă, să se ducă la alt psihiatru. Dar îl simpatiza pe acest medic, pe care-l chemau uneori în Kasernenstrasse, mai mult din amabilitate decît ca specialist ; avea încredere în el, pentru că ceilalți medici nu-l prețuiau, fiindcă trecea drept original și aiurit.

— Agitat, a constatat medicul aproape bucuros. Să chem sora ? Dacă vrei să mergi de pe acum în camera dumatăle...

— Nici nu mă gîndesc, i-a răspuns Matthäi. Ai coniac ?

— Îți dau un calmant, i-a propus medicul și s-a ridicat.

— N-am nevoie de calmant, ci de coniac, l-a oprit grosolan comisarul.

Medicul apăsase pesemne pe un buton secret, pentru că ușa s-a deschis și a apărut un îngrijitor.

— Adu din locuința mea o sticlă de coniac și două pahare, i-a poruncit Locher, care și-a frecat apoi mâinile, din cauza frigului, fără îndoială. Dar repede.

Îngrijitorul a dispărut.

— Internarea dumatăle, Matthäi, i-a declarat medicul, mi se pare într-adevăr de cea mai mare urgență. Altfel ne vom trezi în fața celei mai cumplite prăbușiri fizice și morale. Vrem să le evităm, nu-i așa? Cu puțină energie, ar trebui să ne reușească.

Matthäi nu i-a răspuns. A tăcut și medicul. Telefonul n-a sunat decât o singură dată. Locher a luat receptorul:

— Nu pot vorbi acum.

Afară, în fața ferestrei, era acum aproape întuneric, atât de neagră se lăsase noaptea dintr-o dată.

— Să aprind plafoniera? a întrebat medicul, doar pentru a spune ceva.

— Nu.

Matthäi își redobândise acum liniștea. Când a sosit îngrijitorul cu coniac, și-a turnat, a băut și și-a umplut din nou paharul.

— Locher, a început el a vorbi, să lăsăm la o parte mofturile dumatăle, cu mări omule, mări bărbate, repede, și așa mai departe. Ești medic.

Nu ți s-a întâmplat în meseria dumatăle să nu poți rezolva un caz?

Medicul l-a privit cu uimire. Era surprins de această întrebare; îl neliniștea; nu știa ce se urmărește cu ea.

— Cele mai multe din cazurile mele nu pot fi soluționate, i-a replicat doctorul, în sfârșit sincer, deși și-a dat seama în aceeași clipă că n-ar fi trebuit să răspundă niciodată în acest fel unui pacient, cum îl socotea el și pe Matthäi.

— Îmi pot imagina, când e vorba de meseria dumatăle, i-a zis Matthäi cu o ironie care l-a întristat pe medic.

— Ai venit aici numai pentru a-mi pune această întrebare?

— Și pentru asta.

— Dar, pentru Dumnezeu, ce e cu dumatăle? Altminteri nu ești omul nostru cel mai rațional? l-a întrebat medicul nedumerit.

— Nu știu, i-a răspuns cu oarecare nesiguranță Matthäi — fetița omorâtă.

— Gritli Moser?

— Mereu îmi vine în minte fetița asta.

— Nu-ți dă pace?

— Ai copii? l-a întrebat Matthäi.

— Nici eu nu sînt căsătorit, a spus medicul încet, stîljenit din nou.

— Deci, nici dumneata! Matthäi a tăcut posomorît. Vezi, Locher, i-a explicat apoi doctorului, eu m-am uitat drept la fetiță, nu în altă parte, ca succesorul meu Henzi, cel normal: în frunziș zăcea un cadavru mutilat, numai obrazul a rămas neatins, un chip de copil. Am rămas cu privirea pironită acolo; în tufiș mai zăceau o rochiță roșie și prăjituri. Dar nu asta a fost îngrozitor.

Matthäi s-a cufundat din nou în tăcere — ca speriat. Era un om care nu vorbea niciodată despre sine, acum fusese totuși obligat s-o facă, pentru că avea nevoie de acest medic mărunțel, cu ochelari caraghioși, aducînd a pasăre, singurul care-l putea ajuta să meargă mai departe, în schimbul încrederii pe care trebuia să i-o dăruiască.

— Mai înainte te-ai mirat, pe bună dreptate, a continuat el în cele din urmă, că locuiesc tot la hotel. N-am vrut să înfrunt lumea, ci să o stăpînesc; ca om experimentat, n-am vrut să sufăr împreună cu ea. Am vrut să-i rămîn superior, să nu-mi pierd capul și să o domin ca un tehnician. Am înfruntat imaginea fetei, dar cînd am ajuns în fața părinților, dintr-o dată n-am mai rezistat, n-am mai dorit decît să mă depărtez de casa aceea blestemată din Moosbach, făgăduind, pe fericirea mea, să-l

găsesc pe ucigaș, numai pentru a nu mai fi martor la suferința acestor părinți, neținînd seamă de faptul că nu-mi puteam împlini făgăduiala, deoarece trebuia să plec pe calea aerului în Iordania. Apoi, am lăsat să mă cuprindă iar vechea indiferență, Locher. Asta a fost nemai-pomenit de monstruos. Nu m-am apărat de cele ce s-au întîmplat cu negustorul ambulant. Am lăsat lucrurile baltă. Am redevenit figura impersonală pe care o întruchipam, „Matthäi în finală“, cum m-a poreclit lumea interlopă. M-am retras iar în calm, în superioritate, în formalism, în neomenie, pînă cînd am zărit copiii la aeroport.

Medicul a pus notițele la o parte.

— M-am întors. Ce a urmat, știi.

— Și acum? l-a întrebat Locher.

— Și acum, sînt aici. Fiindcă nu cred în vinovăția negustorului ambulant și fiindcă trebuie să-mi țin făgăduiala.

Medicul s-a ridicat, îndreptîndu-se spre ferastră.

A apărut un îngrijitor și după el al doilea.

— Duceți-vă în clinică, le-a spus medicul, nu mai am nevoie de voi.

Matthäi și-a turnat coniac. A început să rîdă.

— Bun acest „Remy Martin“.

Medicul era tot la fereastră; se uita țintă afară.

— Cum să-ți vin în ajutor? l-a întrebat stinger pe Matthäi. Nu sînt criminalist. Apoi s-a întors spre comisar: De ce crezi în nevinovăția negustorului ambulant?

— Uite aici!

Matthäi a pus pe masă o hîrtie pe care a despăturit-o cu grijă. Era un desen de copil. Jos, la dreapta, un scris stîngaci: „Gritli Moser“. Desenul, făcut cu creioane colorate, reprezenta un bărbat. Era înalt, mai înalt decît brazii care-l înconjurau ca niște ierburi ciudate, desenat așa cum procedează copiii: un punct, încă un punct, o virgulă, o linie, un oval și gata fața. Purta o pălărie neagră, haine negre, iar din mîna dreaptă, închipuită ca un disc cu cinci linii, cădeau, peste o copilă micuță, mai mică decît brazii, cîteva discuri mici cu mulți perișori, asemenea unor stelute. Sus de tot, de fapt în cer, era un automobil negru; alături, un animal ciudat, cu coarne bizare.

— Acest desen e făcut de Gritli Moser, i-a explicat Matthäi. L-am luat din clasă.

— Ce vrea să reprezinte? l-a întrebat medicul privind neajutorat desenul.

— Pe uriașul aricilor.

— Ce poate însemna asta?

— Gritli a povestit că un uriaș i-a dăruit în pădure arici micuți. Desenul reprezintă această întîlnire, l-a lămurit Matthäi arătînd micile discuri.

— Atunci, crezi că...

— Bănuiala că Gritli Moser a desenat în uriașul aricilor pe asasinul ei nu e cu totul neîntemeiată.

— Prostii, Matthäi, l-a contrazis medicul indignat, desenul acesta nu e decît produsul fanteziei, nu-ți face iluzii.

— Probabil, a răspuns Matthäi, în schimb automobilul a fost foarte bine observat. Aș putea afirma chiar că e vorba de o mașină veche, americană, iar uriașul e desenat cu multă viață.

— Dar nu există uriași, și-a dat nerăbdător medicul părerea. Nu-mi spune povești.

— Un bărbat înalt, solid, ar putea fi ușor luat drept uriaș de către o fetiță.

Medicul l-a privit mirat pe Matthäi.

— Crezi că asasinul e un bărbat înalt?

— Desigur că nu-i decît o vagă presupunere, a dat înapoi comisarul. Dacă se potrivește, în cazul acesta asasinul se plimbă într-o mașină veche, neagră, de fabricație americană.

Locher și-a ridicat ochelarii pe frunte. A luat desenul în mîna și l-a cercetat cu atenție.

— Eu ce pot face? a întrebat apoi șovăind.

— Să presupunem că n-aș avea, în ce-l privește pe asasin, nimic altceva decât acest desen, i-a explicat Matthäi, că ar fi singurul indiciu pe care l-aș putea urmări. În acest caz aș fi ca un profan în fața unui clișeu Röntgen. N-aș ști să interpretez imaginea.

Medicul a clătinat din cap.

— Din acest desen de copil nu se poate trage nici o concluzie asupra asasinului, i-a răspuns el, punând hîrtia iar pe birou. Totuși se poate spune ceva despre fetița care l-a făcut. Gritli trebuie să fi fost un copil inteligent, dezghețat și vesel. Copiii nu desenează numai ceea ce văd, ci și ceea ce simt în acel moment. Fantezia se amestecă deplin cu realitatea. Astfel, pe desenul acesta, unele lucruri sînt reale: bărbatul înalt, automobilul, fetița; celelalte: aricii, animalul cu coarne mari, par niște enigme. Iar dezlegarea lor, ei bine, pe asta a luat-o Gritli cu ea în mormînt. Eu sînt medic, nu invoc morți. Împachetează-ți desenul. E o prostie să continui a te ocupa de asta.

— Fiindcă dumneata n-ai îndrăzneala s-o faci.

— Urăsc pierderea inutilă de vreme.

— Ceea ce numești dumneata pierdere de vreme nu e, poate, decât o metodă veche, i-a explicat Matthäi. Dumneata ești om de știință

și știi ce înseamnă o ipoteză de lucru. Consideră ca atare presupunerea mea de a fi găsit în acest desen pe asasin. Acceptă această ficțiune și să vedem ce va rezulta de aici.

Îngîndurat, Locher l-a privit timp de o clipă pe comisar, apoi a cercetat din nou desenul.

— De fapt negustorul ambulant cum arăta? a întrebat el.

— Șters.

— Inteligent?

— Nu prost, dar leneș.

— N-a mai fost condamnat pentru delict de atentat la pudoare?

— A avut o încurcătură cu o fată de cinci-sprezece ani.

— Relații cu alte femei?

— Ei, așa ca orice negustor ambulant. Brăconaj prin țară, i-a răspuns Matthäi.

Pe Locher începuse să-l intereseze. Lucrurile nu i se păreau tocmai clare.

— Păcat că acest Don Juan și-a recunoscut crima și s-a sinucis, altminteri nu-mi face de loc impresia unuia care comite asasinatate cu viol. Dar să ne oprim acum la ipoteza dumată. După aspect, uriașul aricilor din desen ar putea fi socotit un asasin posedat de instincte sexuale. Pare înalt și solid. Majoritatea oamenilor care comit astfel de crime împotriva copiilor sînt

primitivi, mai mult sau mai puțin debili mintali, imbecili și debili, cum ne exprimăm noi, medicii, sînt robuști, predispuși la acte de violență, iar față de femei impotenți sau cu complexe de inferioritate.

S-a oprit, părăind a fi descoperit ceva.

— Ciudat, a spus el.

— Ce ?

— Data de pe desen.

— Ei ?

— O săptămîină și mai bine înainte de asasinat. Dacă ipoteza dumitale, Matthäi, ar fi justă, atunci Gritli și-a întîlnit asasinul înainte de crimă. Ar fi ciudat dacă și-ar fi mărturisit întîlnirea sub formă de poveste.

— Așa sînt copiii.

Locher a dat din cap.

— Nici copiii nu fac nimic fără motiv, a spus el. Probabil că bărbatul înalt, brunet, i-a interzis lui Gritli să spună ceva despre întîlnirea lor misterioasă. Iar sărmana făptură l-a ascultat, născocind o poveste în loc să spună adevărul ; altfel, poate, ar fi trezit vreo bănuială și ar fi putut fi salvată. Recunosc, în cazul acesta toată istoria e diabolică. Fetița a fost siluită ?

— Nu, a răspuns Matthäi.

— La fel s-a petrecut și cu fetițele ucise cu ani în urmă în Sankt Gallen și în cantonul Schwyz ?

— La fel.

— Tot cu un brici ?

— Tot.

Medicul și-a turnat și el coniac.

— Aici nu e vorba de o crimă cu viol, și-a dat el părerea, ci de un act de răzbunare ; prin aceste asasinate făptașul a vrut să se răzbune pe femei, indiferent dacă a fost negustorul ambulat sau uriașul aricilor, înfățișat de sărmana Gritli.

— O fetiță nu e o femeie.

Locher nu s-a lăsat influențat.

— Dar pentru oamenii bolnavi o fetiță poate trece drept o femeie, i-a explicat el. Fiindcă asasinul n-are curaj la femei, are curaj la fetițe. Le omoară în locul femeii. De aceea se va apropia numai de un anumit gen de fetițe. Cercetează toate victimele și vei găsi asemănări. Nu uita că e vorba de un primitiv, fie că e un debil mental congenital, fie că debilitatea mentală e rezultatul unei boli ; asemenea oameni n-au controlul instinctelor lor. Puterea de rezistență pe care o pot opune impulsurilor interioare este extrem de mică. Omul n-are nevoie decît de foarte puțin, un metabolism în-

trucîtvă schimbat, cîteva celule degenerate, pentru a deveni animal.

— Dar cauza răzbunării ?

Medicul a chibzuit un răstimp.

— Poate nepotriviri sexuale, i-a explicat el apoi, sau poate că omul era asuprit de o femeie, ori exploatat. Poate că femeia era bogată și el sărac. Poate că ea deținea o poziție socială superioară lui.

— Toate astea nu se potrivesc cu negustorul ambulant, a constatat Matthäi.

Medicul a ridicat din umeri.

— Poate i se potrivește însă altceva. Între femeie și bărbat sînt cu puțință cele mai absurde lucruri.

— Pericolul unor noi crime mai există în cazul că nu negustorul ambulant e criminalul ? a întrebat Matthäi.

— Cînd s-a săvîrșit crima, din cantonul Sankt Gallen ?

— Acum cinci ani.

— Cea din cantonul Schwyz ?

— Acum doi ani.

— Intervalele devin de la un caz la altul mai scurte, a constatat medicul. Asta ar putea indica o înrăutățire a bolii. Împotrivirea față de afecte trebuie să scadă în mod evident ; probabil că în cîteva luni, poate săptămîni, bol-

navul va comite o nouă crimă, dacă va avea prilejul.

— Comportarea lui în acest răstimp ?

— Mai întîi bolnavul se va simți ca ușurat, a spus oarecum șovăind medicul, dar ura se va acumula din nou, din nou se va naște nevoia de răzbunare. La început va căuta prezența copiilor, poate în fața școlilor, sau în piețele publice. Apoi, treptat, va porni iar cu mașina în căutarea unei noi victime ; cînd va găsi o fetiță, se va împrieteni cu ea pînă ce fapta s-ar repeta.

Locher a tăcut.

Matthäi a luat desenul, l-a împăturit și l-a vîrît în portofel, rămînînd cu ochii țintă la fereastra în care acum se înstăpînise noaptea.

— Locher, urează-mi noroc să-l găsesc pe uriașul aricilor, a spus el.

Medicul, sezisînd dintr-o dată cum stau lucrurile, l-a privit consternat.

— Matthäi, nu-i așa că uriașul aricilor e pentru dumneata mai mult decît o simplă ipoteză de lucru ? l-a întrebat.

Matthäi a confirmat.

— Pentru mine există. Nu mă îndoiesc nici o clipă că el e asasinul.

Necăjit că fusese înșelat și nu întrevăzuse intenția lui Matthäi, medicul i-a declarat că tot

ce-i spusese nu era decît o speculație, un simplu joc al minții, fără valoare științifică. El i-a indicat o posibilitate, dintre mii de alte posibilități. Cu aceeași metodă se putea dovedi că oricine ar fi avut poftă ar fi putut fi asasinul, de ce nu? În definitiv se putea imagina orice absurditate și o puteai justifica din punct de vedere logic; Matthäi cunoaște toate astea, iar el, Locher, n-a acceptat ficțiunea lui decît din bunăvoință; dar acum, comisarul să aibă curajul să vadă realitatea fără ipoteze, și să nu se codească să accepte factorii care dovedesc limpede vinovăția negustorului ambulant. Desenul de copil e un simplu produs al fanteziei, sau corespunde unei întîlniri a fetei cu un om care nu e și nici n-ar putea fi criminalul.

— Cîtă verosimilitate se poate acorda spuselor dumitale, lasă pe seama mea să judec, a spus Matthäi, dînd coniacul pe gît.

Medicul nu i-a răspuns imediat. Se așezase din nou în dosul vechiului său birou, înconjurat de cărțile lui și de procesele-verbale, un director al unei clinici de mult învechite, fără bani, zbătîndu-se în mari lipsuri și în al cărei serviciu se istovea fără nici o nădejde.

— Matthäi, a încheiat medicul convorbirea cu glas amar și stîns, încerci ceva cu neputință de realizat. Nu vreau să devin patetic. Fiecare

dintre noi avem voința, ambiția, mîndria noastră, nu renunți ușor la ele. Înțeleg, și eu sînt la fel. Dar, dacă vrei să cauți un criminal, care după toate aparențele nu există și pe care, chiar de-ar exista, n-ai să-l găsești niciodată, fiindcă din categoria aceasta sînt prea mulți și numai întîmplător nu ucid, atunci cazul devine grav. Faptul că alegi sminteala drept metodă ar putea fi o dovadă de curaj, asta sînt gata să recunosc, iar atitudinile extreme impun azi, dar dacă metoda aceasta nu va duce la țintă, mi-e teamă că într-o zi ai să rămîi numai cu nebunia dumitale.

— Cu bine, doctore Locher, i-a spus Matthäi.

DISCUȚIA MI-A FOST RAPORTATA DE LOCHER. CA de obicei, scrisul său cu litere gotice mărunte, ca gravate, se putea doar cu greu citi. L-am chemat pe Henzi. Trebuia să studieze și el documentul. Sublocotenentul socotea că însuși medicul vorbea de ipoteze neîntemeiate. Eu nu eram atât de sigur; mi se părea că lui Locher îi era teamă de propriul său curaj. Începusem să am și eu îndoieli. La drept vorbind, negustorul ambulant nu făcuse decât o mărturisire generală, nu una amănunțită, pe care s-o putem examina. În afară de asta, corpul delict nu fusese găsit și nici unul din bricele existente în coș n-avea urme de sânge. Ceea ce m-a pus din nou pe gânduri. Prin acestea von Gunten n-a fost mai târziu absolvit, bănuiala atârna încă grea, totuși eram neliniștit. Pe măsură ce-mi dădeam seama, procedul lui Matthäi mă câștiga mai mult decât voiam să recunosc. În ciuda procurorului, am mers atât de departe, încât am ordonat să fie din nou cercetată pădurea de lângă Mägendorf, dar fără rezultat.

Corpul delict n-a putut fi găsit. Zăcea pesemne în Tobel, după cum credea Henzi.

— Acum, a spus Henzi, luînd din cutia lui una din țigările acelea îngrozitoare, parfumate, într-adevăr nu mai putem face nimic cu privire la acest caz. Ori Matthäi, ori noi sîntem nebuni. Trebuie să decidem.

I-am arătat fotografiile pe care le cerusem. Cele trei fetețe asasinate semănau una cu alta.

— Asta ne-ar conduce iar spre uriașul ariilor.

— Cum așa? a întrebat Henzi cu sînge rece. Fetețele corespund genului preferat al negustorului ambulant. Apoi a rîs. Mă miră ce e în stare să întreprindă Matthäi. N-aș vrea să fiu în pielea lui.

— Nu-l subestima, am mormăit eu. E în stare de orice.

— Va fi oare în stare să găsească și un asasin inexistent, domnule comandant?

— Se poate, i-am răspuns punînd din nou la dosar cele trei fotografii. Știu doar atât, că Matthäi nu se va da bătut.

Întîmplător am avut dreptate. Primele informații le-am primit de la șeful poliției orășenești. După o ședință. Avusesem iar de rezolvat un caz privitor la competențe, după care, acest nefericit, pentru a mă supăra, la

despărțire, a adus iar vorba de Matthäi. Am aflat că a fost văzut de mai multe ori în Grădina zoologică și că și-a cumpărat un Nash vechi de la un garaj din Escher-Wyss-Platz. La scurt timp după asta am mai primit o informație. M-a zăpăcit cu totul. Era într-o simbătă, la „Kronenhalle“, îmi aduc foarte bine aminte. În jurul meu se afla tot ce exista în Zürich mai de seamă ca celebritate și poftă de mâncare; printre clienți, chelnărițe zeloase, căruciorul aburind, iar pe stradă se auzea zgomotul circulației. Eram tocmai la o supă cu găluște de ficat — ședeam sub „Miró“ — nu mă gîndeam la nimic rău, când reprezentantul unei mari firme de benzină mi s-a adresat. S-a așezat la masa mea fără nici o introducere. Băutura i se urcase puțin la cap și era vesel; și-a comandat o cafea și mi-a povestit rîzînd, că fostul meu locotenent și-ar fi schimbat meseria și a preluat în Graubünden, în apropiere de Cuera, o stație de benzină, pe care firma ar fi vrut s-o desființeze deoarece nu era rentabilă.

La-nceput n-am vrut să dau crezare acestei știri. Mi s-a părut fără noimă, smintită, absurdă.

Reprezentantul a stăruit în spusele lui. L-a lăudat pe Matthäi că era la înălțimea așteptă-

rilor și în noua meserie. Stația de benzină prospera. Matthäi avea multă clientelă. Aproape exclusiv dintre cei care, cîndva, într-un alt mod avuseseră de-a face cu el. Se zvonise, fără îndoială, că „Matthäi în finală“ a fost avansat la o pompă de benzină, așa că „foștii“ năpădeau pe vehiculele lor motorizate, ca săgețile, din toate părțile. Erau reprezentate toate tipurile de mașini, de la cele antediluviene pînă la cele mai scumpe Mercedesuri. Stația de benzină a lui Matthäi a devenit un fel de loc de pelerinaj pentru lumea interlopă a întregii Elveții răsăritene. Vânzarea crescuse în chip vertiginos. Firma tocmai instalase și a doua pompă, pentru Super. Era dispusă să-i construiască și o clădire modernă, în locul casei vechi în care locuia. Matthäi a mulțumit fără să primească și a refuzat angajarea unui ajutor. Mașini și motociclete așteptau deseori într-o coloană șerpuitoare, dar nimeni nu-și pierdea răbdarea. Cîntea de a fi servit de un fost locotenent al poliției cantonale era evident prea mare.

Nu știam ce să-i răpund. Reprezentantul firmei și-a luat ziuă bună și cînd a sosit căruciorul cu mîncăruri aburinde mie îmi pierise foamea; totuși am mîncat ceva și am cerut bere. Mai tîrziu, a sosit, ca de obicei, Henzi, cu

Hottinger a lui, posomorât, fiindcă nu-i ieşise ceva la socoteală; a ascultat şi el noutăţile. După părerea lui, Matthäi şi-ar fi pierdut totuşi minţile, cum prevăzuse el mai demult, apoi s-a înveselit dintr-o dată şi a mâncat două *steaks*¹-uri, în timp ce nevastă-sa, din neamul Hottinger, povestea fără întrerupere despre teatru. Cunoştea câţiva inşi de acolo.

La câteva zile după aceea a sunat telefonul. În timpul unei şedinţe. Bineînţeles, tot cu poliţia orăşenească. Era directoarea unui orfelinat. Bătrîna domnişoară mi-a povestit neliştită că Matthäi ar fi apărut la ea îmbrăcat ca de sărbătoare, în negru tot, bineînţeles pentru a face impresie serioasă, şi ar fi întrebat-o dacă n-ar putea înfia o anumită fetiţă dintre pupilele ei, cum s-a exprimat dînsa. Numai această fetiţă intra în consideraţie; era o dorinţă veche a lui să aibă un copil, iar acum, de cînd conducea pe seama lui un garaj în Graubünden, ar avea posibilitatea să-l crească. Se-nţelege, domnişoara directoare a respins politicos această cerere, invocînd statutele orfelinatului; dar fostul meu locotenent i-a făcut o impresie atît de bizară, încît a socotit de datoria ei să mă informeze. A închis

¹ Fripturi (engl.).

apoi telefonul. Era desigur ceva ciudat. Pufăiam uluit din „Bahiana” mea. Dar comportarea lui Matthäi ne-a devenit cu totul de nesuportat în Kasernenstrasse, abia cu ocazia unei alte întîmplări. Citasem acolo o persoană foarte suspectă. Era vorba de un proxenet clandestin, şi oficial coafor de dame, care îşi aranjase într-o vilă impunătoare o locuinţă deosebit de confortabilă, într-un sat dincolo de lac — sat preferat de mulţi poeţi. În orice caz circulaţia taxiurilor şi a maşinilor particulare era acolo extrem de intensă. Abia îmi începusem interogatoriul că şi-a şi aruncat atuul. Radia de bucurie trecîndu-ne pe sub nas ştirea că Matthäi ar locui la staţia de benzină cu o oarecare Heller. Am telefonat îndată la Cuera, apoi la postul de poliţie de competenţa căruia era cazul; ştirea se dovedea a fi exactă. Am amuţit; confirmarea m-a făcut să-mi piară graiul. Coaforul şedea triumfător în faţa biroului meu şi mesteca *chewing-gum*. Am capitulat şi am dat ordin să fie eliberat acest bătrîn păcătos. Să-l lase în plata Domnului. Ne jucase un reghi.

Cazul era alarmant. Eu eram perplex, Henzi indignat, procurorul dezgustat, iar autorităţile cantonului, cărora le ajunsese la urechi, îl considerau o ruşine. Acea Heller fusese cîndva

clienta noastră în Kasernenstrasse. O colegă de-a ei — ei, da, tot o doamnă cunoscută în oraş — fusese asasinată ; bănuisem că Heller ştia mai multe despre crimă, decît ne povestise nouă, iar mai tîrziu, fără multă vorbă, a fost poftită să plece din cantonul Zürich, deşi, în afară de meseria ei, nu i se putea reproşa propriu-zis nimic. Dar în administraţie există întotdeauna oameni cu prejudecăţi. M-am hotărît să intervin, să mă duc la Matthäi. Simţeam că felul lui de a proceda era în legătură cu Gritli Moser, dar nu pricepeam în ce fel. Faptul că nu ştiam mă înfuria şi-mi dădea un sentiment de nesiguranţă. La asta se adăuga şi curiozitatea de criminalist. Ca reprezentant al autorităţii voiam să ştiu ce se petrece acolo.

AM PLECAT LA DRUM. SINGUR CU MAŞINA mea. Era duminică, iar duminică, şi am impresia — acum cînd privesc înapoi — că evenimentele importante s-au petrecut în povestea asta mai ales duminică. Pretutindeni dangăt de clopote, întreaga ţară părea să răsune de dangătul lor ; în afară de asta, în cantonul Schwyz am dat şi de o procesiune. Pe şosea, maşini una după alta, la radio predici una după alta. Mai apoi, în fiecare sat, şuierături, uruituri şi pocnete la punctele de tragere la ţintă. Totul era cuprins de o nelinişte monstruoasă, absurdă ; toată partea de răsărit a Elveţiei părea să fie în mişcare ; undeva se desfăşura o cursă de automobile, spre care se îndrepta o mulţime de maşini din Elveţia apuseană ; familii cu toate rubedeniile veneau spre noi ; cînd am ajuns la staţia de benzină pe care o cunoşti şi dumneata, eram istovit de toată larma păcii divine. Am privit în jur. Pe atunci staţia de benzină nu făcea impresia că-i părăginită, ca azi. Era mai degrabă prie-

tenoasă, curată, cu mușcate la fereastră. Cîrciuma nu se înființase încă. Totul avea o înfățișare serioasă, mic-burgheză. La asta se adăuga faptul că peste tot, lîngă șosea, erau presărate obiecte care indicau existența unui copil; un leagăn, pe o bancă o casă mare de păpuși, un cărucior de păpuși, un cal de lemn pe care te dădeai huța. Cînd am coborît din Opelul meu, Matthäi tocmai servea un client care a pornit imediat, în viteză, cu Volkswagenul lui. Lîngă Matthäi stătea o fetiță de șapte-opt ani, cu o păpușă în brațe. Avea codițe blonde și o rochiță roșie. Copilul mi s-a părut cunoscut, fără să-mi dau seama de ce; cu Heller, de fapt, nu semăna de loc.

— Țsta era Meier roșcovanul, pus în libertate abia de un an, am spus eu, arătînd spre mașina care se îndepărta.

— Benzină? m-a întrebat nepăsător Matthäi.

Purta o salopetă albastră de mecanic.

— Super.

Matthäi a umplut coloana, a șters geamul.

— Paispe și treizeci.

I-am întins cincisprezece.

— E în regulă, am spus cînd a vrut să-mi dea restul, dar imediat după aceea m-am roșit. Iartă-mă, Matthäi, mi-a scăpat fără voce.

— Dar vă rog, a răspuns el și a vîrît banii în buzunar, sînt obișnuit.

Eram încurcat; m-am uitat din nou la fetița și am spus:

— E drăguță puștanca!

Matthäi mi-a deschis portiera mașinii.

— Vă doresc drum bun.

— Ei, da, am mormăit eu, de fapt am vrut să stau odată cu dumneata de vorbă, Matthäi. Ce dracu înseamnă toate astea?

— V-am promis, domnule comandant, să nu vă mai plictisesc cu cazul lui Gritli Moser. Vă rog să nu mă inoportunați nici dumneavoastră pe mine, mi-a răspuns el și mi-a întors spatele.

— Matthäi, am stăruit eu, să lăsăm copilăriile.

A tăcut. Deodată s-au auzit șuierături și pocnete. Pesemne că prin apropiere se afla un loc de tragere la țintă. Era pe la unsprezece. Am privit cum a servit un Alfa Romeo.

— Și ăsta a stat trei ani și jumătate, am remarcat eu, cînd s-a îndepărtat mașina. Nu vrei să intrăm? Împușcăturile mă enervează. Nu le pot suferi.

M-a condus în casă. Pe coridor am întîlnit-o pe Heller, venea cu cartofi din pivniță. Era încă o femeie frumoasă, iar eu, ca funcționar de poliție, cu conștiința încărcată și cam

stingerit. Ne-a privit întrebător, neliniștită o clipă, după cît am avut impresia, apoi m-a salutat prietenos ; în general făcea impresie bună.

— Copilul e al ei ? am întrebat după ce femeia a intrat în bucătărie.

Matthäi a dat din cap.

— Unde ai descoperit-o ? l-am întrebat.

— Prin apropiere. Lucra la fabrica de cărămidă.

— Și ce caută aici ?

— Ei, mi-a răspuns Matthäi, am nevoie de cineva pentru gospodărie.

Am clătinat din cap.

— Aș vrea să stăm de vorbă între patru ochi, am spus.

— Annemarie, du-te la bucătărie, i-a poruncit Matthäi.

Fetița a plecat.

Camera era sărăcăcioasă, dar curată. Ne-am așezat la o masă, lângă fereastră. De afară se auzeau pocnituri strașnice. Salvă după salvă.

— Matthäi, l-am întrebat din nou, ce-nseamnă toate astea ?

— E simplu, domnule comandant, pescuiesc, mi-a replicat fostul meu subaltern.

— Ce vrei să spui ?

— Muncă de polițist, domnule comandant.

Mi-am aprins o „Bahiană“, necăjit.

— Deși nu sînt începător, nu pricep nimic.

— Oferiți-mi și mie una.

— Te rog, am spus și i-am întins cutia.

Matthäi a adus lichior de cireșe. Ședeam în soare ; fereastra era pe jumătate deschisă ; afară, în fața mușcatelor, vreme blîndă de iunie și pocnete. Apropiindu-se timpul prînzului, mașinile se mai răriseră ; cînd apărea cîte una, servea Heller.

— Locher te-a informat desigur despre discuția noastră, mi-a spus Matthäi după ce și-a aprins cu grijă „Bahiana“.

— Asta nu ne-a făcut să avansăm cu nimic.

— Pe mine, da.

— În ce măsură ? am întrebat.

— Desenul de copil corespunde realității.

— Așa ! Dar aricii ce înseamnă ?

— Asta încă n-o știu, mi-a răspuns Matthäi, dar am aflat ce reprezintă animalul cu coarnele bizare.

— Și anume ?

— E un țap sălbatic, mi-a spus el tacticos, trăgînd din țigară și pufăind fumul prin odaie.

— De aceea ai vizitat Grădina zoologică ?

— Zile de-a rîndul, a replicat el. Am pus copiii să-mi deseneze țapi sălbatici. Ceea ce desenau semăna cu animalul lui Gritli Moser.

Am înțeles.

— Țapul sălbatic este animalul de pe stema cantonului Graubünden, am spus eu. E stema acestei regiuni. Matthäi mi-a confirmat din cap. Lui Gritli i-a bătut la ochi stema de pe tăblița cu numărul mașinii. Dezlegarea era simplă. La asta puteam să ne gândim imediat, am mormăit eu.

Matthäi își privea țigara, scrumul tot mai gros, fumul diafan.

— Greșeala pe care am făcut-o, mi-a spus el calm, dumneavoastră, Henzi și cu mine, a fost presupunerea că asasinul acționa din Zürich. De fapt el e din Graubünden. Am cercetat locurile unde s-au petrecut celelalte crime. Toate sînt pe distanța Graubünden-Zürich.

Am chibzuit asupra acestui fapt.

— Matthäi, aici e un simbure de adevăr, a trebuit să recunosc.

— Dar asta nu e totul.

— Ei ?

— M-am întîlnit cu băieți pescari.

— Băieți pescari ?

— Ei, da, mai precis, copii care pescuiesc.

L-am privit cu mirare.

— Să vedeți, mi-a povestit el, după descoperirea făcută, m-am dus întîi în cantonul Graubünden. Era logic. Dar în curînd mi-am dat seama de absurditatea procedului meu. Canto-

nul Graubünden e atît de mare, încît e foarte greu să găsești acolo un om despre care nu știi nimic, decît că e înalt și că se plimbă într-o mașină americană neagră, veche. Peste șapte mii de kilometri patrați, peste o sută treizeci de mii de locuitori, răspîndiți într-o mulțime de văi — un lucru cu neputință de realizat. Într-o zi friguroasă m-am așezat pe marginea Innului, în Engadin, și priveam la băieții care-și făceau de lucru pe malul rîului. Tocmai voiam să plec, cînd am băgat de seamă că se uitau atenți la mine. Păreau speriați și cătau în jur cu teamă. Unul avea o undiță de fabricație proprie. „Continuă-ți pescuitul“, l-am îndemnat. Băieții mă priveau neîncrezători. „Sînteți de la poliție ?“ m-a întrebat unul cu părul roșu, un băiat de vreo doisprezece ani, cu pistrui pe obraz. „Așa mă arată mutra ?“ l-am întrebat. „Nu știu“, mi-a răspuns băiatul. „Nu sînt de la poliție“, l-am lămurit eu. L-am privit apoi cum aruncau nada în apă. Cinci băieți, toți adînciți în ocupația lor. „Nu trage nici unul“, a spus, după un timp, resemnat, pistruiatul, s-a urcat pe mal și a venit la mine. „N-aveți cumva o țigară ?“ m-a întrebat. „Se poate, la vîrsta ta ?“, i-am replicat. „Nu arătați ca un om care m-ar refuza“, mi-a declarat el. „Atunci trebuie să-ți dau una“, i-am răspuns și i-am întins pachetul cu „Pari-

siennes". „Mulțumesc, foc am", mi-a zis pistruiatul. Apoi a suflat fumul pe nas. „Face bine, după ce am dat chix cu pescuitul", s-a fălit el. „Ei, prietenii tăi par a avea mai multă răbdare decât tine. Uite-i, continuă să pescuiască și cu siguranță vor prinde ceva." „N-or să prindă, cel mult o știucă." „Tu n-ai vrea să prinzi o știucă?" l-am tachinat eu. „Știucile nu mă interesează, mi-a răspuns băiatul. Păstrăvii. Asta e o afacere." „Cum așa, m-am minunat eu. Când eram copil îi prindeam cu mîna." A dat din cap disprețuitor. „Aceia erau păstrăvi mici. Da' ia încearcă să prinzi cu mîna un hoț matur. Păstrăvii, ca și știucile, sînt pești de pradă, dar mai greu de prins. Apoi, mai trebuie și un permis și asta costă bani", a adăugat tînărul. „La drept vorbind, voi o faceți și fără bani", am remarcat eu rîzînd. „Partea rea, mi-a declarat el, e că n-ajungem la locurile bune. Acolo sînt cei cu permisele." „Ce înțelegi tu prin loc bun?" „Se vede că nu vă pricepeți de loc la pescuit", a constatat băiatul. „Recunosc", i-am replicat. Ne-am așezat amîndoi pe rîpa malului. „Credeți că undița trebuie aruncată în apă pur și simplu la întîmplare?" m-a iscodit el. Surprins, l-am întrebat de ce n-ar fi bine așa. „Asta e caracteristic începătorilor, mi-a răspuns pistruiatul. dînd iarăși fumul pe nas. La pescuit, în-

inte de toate, trebuie să cunoști două lucruri: locul și momeala. Îl ascultam cu luare-aminte. Să presupunem, a urmat băiatul, că vrei să prindeți un păstrăv, unul mare. Întîi trebuie să chibzuți unde-i place peștelui să zăbovească. Se-nțelege, un loc unde e ferit de curent, și în al doilea rînd, unde e curentul mai mare, fiindcă aici vin înot mai multe vietăți, deci pe rîu mai la vale, după pietroi, sau, și mai bine, pe rîu, mai jos, după un pilon de pod. Bineînțeles, asemenea locuri sînt ocupate de cei cu permis." „Trebuie întrerupt curentul", am spus eu. „Ați băgat la cutiuță", a constatat el cu mîndrie. „Și momeala?", l-am întrebat. „Asta depinde de ce vrei să prinzi, un pește de pradă, o știucă sau un țipar care e vegetarian, mi-a răspuns băiatul. Un țipar, de pildă, poate fi prins cu o cireasă. Dar un pește de pradă, deci un păstrăv, sau un costreș, trebuie prins cu ceva viu. Cu o muscă, cu un vierme sau cu un peștișor." „Cu ceva viu, mi-am repetat îngîndurat și m-am ridicat. Ține, i-am zis băiatului, întinzîndu-i întregul pachet de «Parisiennes». Le meriți. Acum știu cum să-mi prind peștele. Trebuie să caut întîi locul și apoi momeala."

Matthäi a tăcut. Un timp ne-am cufundat amîndoi în gînduri; mi-am băut lichiorul, pri-vind țintă la vremea frumoasă de afară — era

Începutul verii și se auzeau pocnituri la geam. Apoi mi-am aprins iar țigara stinsă.

— Matthäi, am reluat eu într-un târziu, acum înțeleg ce-ai vrut să spui mai înainte, cu pescuitul. Stația asta de benzină e locul favorabil, iar șoseaua este riul, nu-i așa?

Matthäi nici n-a clipit măcar.

— Cine vrea să ajungă din Graubünden la Zürich trebuie s-o folosească, dacă nu vrea să ocolească peste trecătoarea Oberalp, mi-a răspuns el calm.

— Iar fetița e momeala, am rostit speriat.

— O cheamă Annemarie, mi-a răspuns Matthäi.

— Acum știu și cu cine seamănă, am afirmat eu. Cu Gritli Moser.

Am tăcut din nou amîndoi. Afară se mai încălzise, munții sclipeau în aburi, pocnetele continuau; fără îndoială o serbare a pușcașilor.

— Nu e diabolic ceea ce faci? l-am întrebat în cele din urmă ezitînd.

— Se prea poate, a zis el.

L-am întrebat îngrijorat:

— Vrei s-aștepți pînă ce va trece ucigașul pe aici, o va vedea pe Annemarie și va cădea în cursa pe care i-ai întins-o?

— Ucigașul *trebuie* să treacă pe aici, mi-a spus el.

— Perfect, am cumpănit eu, să presupunem că ai avea dreptate. Că ar exista acest ucigaș. Nu este exclus să fie așa. În meseria noastră totul e cu putință. Nu crezi însă că metoda dumitale e prea riscantă?

— O altă metodă nu există, mi-a declarat el și a aruncat mukul de țigară pe fereastră. Nu știu nimic despre ucigaș. Nu-l pot căuta. Deci trebuie să caut o viitoare victimă, o fetiță, și să expun copilul ca momeală.

— Bine, i-am spus, dar ți-ai luat metoda din practica pescuitului. Una nu acoperă deplin pe cealaltă. Pe o fetiță n-o poți ține mereu în apropierea șoselei, ca pe o momeală, o să trebuiască să se ducă la școală, o să vrea să se îndepărteze de lîngă afurisita asta de șosea.

— În curînd începe vacanța mare, mi-a răspuns cu încăpăținare Matthäi.

Am dat din cap.

— Mi-e teamă că ai să te pierzi într-o idee, i-am răspuns. N-ai să poți sta aici pînă ce se va întîmpla ceea ce ar putea să nu se întîmple niciodată. Să admitem probabilitatea că ucigașul va trece pe aici, asta încă nu înseamnă neapărat că va trage la momeală, ca să ne folosim de această comparație. Și atunci, aștepți și iar aștepți...

— Și la pescuit trebuie să aștepti, a replicat îndărătnic Matthäi.

Pîndeam de la fereastră, vedeam femeia servind pe un client din Oberholz. În total șase ani petrecuți la Regensdorf.

— Matthäi, Heller știe de ce ești aici?

— Nu, mi-a răspuns el. I-am spus că am nevoie de o menajeră.

Nu mă simțeam în largul meu. Omul, ce-i drept, îmi impunea, metoda lui era neobișnuită, avea în ea ceva măreț. Dintr-o dată m-a cuprins admirația pentru Matthäi, i-am urat succes, poate numai pentru a-l umili pe teribilul Henzi; totuși ceea ce întreprinsese mi se părea fără perspectivă, prea mici sortii de izbîndă, față de riscul atît de mare.

— Matthäi, am încercat eu să-l fac să înțeleagă, mai ai încă timp să iei în primire postul din Iordania, altfel cei de la Berna îl vor trimite pe Schafroth.

— N-are decît să se ducă.

Am stăruit din nou.

— N-ai fi dispus să revii la noi?

— Nu.

— Te-am folosi la început în serviciul interior, în vechile condiții.

— N-am poftă.

— Dacă vrei, poți trece la poliția orășenească. Ar trebui să te gîndești la asta, fie și numai din considerații de ordin financiar.

— Aici, la stația de benzină, cîștig aproape mai mult decît în serviciul statului, mi-a răspuns Matthäi.

— Uite, vine un client și doamna Heller o fi ocupată cu friptura de porc.

S-a ridicat și a părăsit încăperea. Îndată după aceea a trebuit să servească un alt client. Pe frumosul Leo. Cînd a terminat, eu mă urcasem în mașină.

— Matthäi, i-am zis luîndu-mi rămas bun, dumitale nu-ți poate veni nimeni în ajutor.

— Într-adevăr, mi-a răspuns și mi-a făcut semn că șoseaua e liberă.

Lîngă el se afla fetița cu rochița roșie, iar în ușa Heller, încinsă cu șorțul și, după cît am putut constata, cu o căutătură plină de neîncredere. Am făcut cale-ntoarsă.

AŞADAR A AŞTEPTAT. NECRUŢĂTOR, ÎNDĂRĂTNIC, PA-
sionat. Îşi servea clienţii, îşi îndeplinea obliga-
ţiile, pune benzina, ulei, încărca apă, ştergea
geamurile, mereu aceeaşi activitate mecanică.
După ce se întorcea de la şcoală, cu paşi mă-
runţi, săltînd, mirîndu-se, vorbind singură, fe-
tiţa se aşeza lîngă el, sau mai departe, lîngă
căsuţa păpuşilor, ori cînta în leagăn, cu codiţele
în vînt, într-o rochiţă roşie. Matthäi aştepta,
aştepta într-una. Treceau pe lîngă el maşini de
toate culorile, din toate sistemele de conducere,
maşini vechi, maşini noi. El aştepta. Îşi nota
maşinile din cantonul Graubünden, căuta în
liste pe proprietarii lor, lua informaţii telefo-
nice despre ei la primării. Femeia lucra la o
făbriucă din sat, aşezată înspre munţi; se în-
torcea abia către seară, peste deluşorul din spa-
tele casei, cu geanta de cumpărături şi cu plasa
plină cu pîine; nopţile se auzea uneori cîte un
fluierat uşor şi paşi ce se furişau în jurul casei,
dar femeia nu deschidea. A sosit vara, fier-
binte, nesfîrşită, sclipitoare, apăsătoare, adesea

cu uriaşe descărcări electrice, şi o dată cu ea —
vacanţa mare. Prilejul aşteptat de Matthäi se
ivise. Annemarie stătea acum într-una cu el,
la margine de şosea, în văzul oricărui trecător.
Aştepta, aştepta într-una. Se juca cu fetiţa, îi
spunea poveşti, toate poveştile lui Andersen şi
Grimm, *O mie şi una de nopţi*, ba a născocit
şi el cîteva, disperat, făcea tot ce se putea ca
fetiţa să nu se dezlipească de el, de şosea, unde
trebuia să fie văzută. Annemarie stătea acolo
mulţumită că i se spun poveşti şi basme. Auto-
mobişti se uitau miraţi ori înduioşaţi la aceas-
tă pereche, ca la o idilă între tată şi copil, dă-
ruiau fetiţei ciocolată, îi vorbeau, pîndiţi de
Matthäi. Nu cumva omul acesta înalt, greoi, e
asasinul? Maşina era din Graubünden. Ori ce-
lălalt, înalt, deşirat, care vorbea acum cu fetiţa?
După cum aflase mai demult, era proprietarul
unei cofetării din Disentis. „Am pus destul
ulei?“ „Vă rog.“ „Mai turnaţi o jumătate de
litru.“ „Douăzeci şi trei şi zece.“ „Drum bun,
domnule.“ Şi iar aştepta, aştepta într-una. Anne-
marie îl iubea, era mulţumită; Matthäi nu se
gîndea decît la ivirea asasinului. Pentru el nu
mai exista altceva decît această credinţă în
aparitia lui, nimic decît această nădejde, numai
această dorinţă, doar această împlinire. Îşi ima-
gina sosirea unui flăcău uriaş, stîngaci, copilă-

ros, plin de familiaritate și de pofta de a ucide ; cum revenea apoi mereu la stația de benzină, rînjind prietenos și îmbrăcat cu haine de sărbătoare, sau poate un pensionar de la căile ferate, ori un funcționar vamal la pensie ; cum s-ar lăsa fata, cu timpul, ademenită, cum i-ar urmări neobservat în pădurea din spatele stației de benzină, ghemuit, tiptil, cum s-ar repezi asupra criminalului în momentul hotărîtor, cum s-ar ajunge la o luptă sălbatică, sîngeroasă, corp la corp, decisivă, care ar rezolva totul, cum ar zăcea ucigașul zdrobit în fața lui, scîncind, recunoscîndu-și fapta. Dar, iarăși trebuia să-și spună, că toate astea nu erau cu puțință, deoarece fetița era supravegheată prea vizibil, că ar trebui să-i dea mai multă libertate, dacă voia să ajungă la un rezultat. O lăsa deci să hoinărească de-a lungul șoselei, dar se lua pe furiș după ea, părăsind stația de benzină în fața căreia mașinile claxonau cu mînie. Annemarie pornea țopăind spre sat, cale de o jumătate de ceas, se juca deseori cu copiii în fața caselor țărănești sau la marginea pădurii, dar se întorcea repede. Era timidă, obișnuită cu singurătatea. Și apoi și ceilalți copii o ocoleau. Atunci Matthäi a schimbat iar tactica, a născocit jocuri noi, povești noi, o ținea pe Annemarie iar lîngă el. Și iar aștepta, aștepta într-una. Neîndu-

plecat, neabătut. Fără să dea vreo lămurire. Căci pe mama fetei o izbise încă de mult atenția pe care o acorda copilei. Era convinsă că Matthäi n-o angajase ca menajeră exclusiv din bunăvoință. Simțea că intenționa ceva, totuși, avea impresia, poate pentru prima oară în viață, că e la adăpost, așa că nu și-a mai frămîntat mintea ; poate că-și făcea și speranțe, cine poate ști ce se petrecea în mintea unei biete femei. În orice caz, interesul pe care-l arăta Matthäi lui Annemarie l-a pus cu timpul pe seama unei adevărate afecțiuni, chiar dacă se trezea uneori în ea vechea neîncredere și simțul ei de altădată de a vedea adevărata față a lucrurilor.

— Domnule Matthäi, i-a spus o dată, de fapt nu mă privește, dar comandantul poliției cantonale a venit aici din cauza mea ?

— Firește că nu, i-a răspuns Matthäi, de ce ar fi venit pentru dumneata ?

— Oamenii din sat ne vorbesc.

— Asta n-are nici o importanță.

— Dar, domnule Matthäi, a început iar femeia, șederea dumitale aici are cumva o legătură cu Annemarie ?

— Ce prostii, a rîs el. Mi-e dragă fetița, doamnă Heller, asta-i totul.

— Sînteți bun cu mine și cu Annemarie, numai de-aș ști din ce motiv, i-a răspuns ea.

Vacanța mare se sfârși și ea ; toamna sosise ; ca sub o imensă lupă, peisajul roșu și galben arăta acest lucru cât se poate de limpede. Matthäi a fost cuprins de simțămîntul că a pierdut un prilej unic, totuși a continuat să aștepte. Neclintit și dîrz. Fetița se ducea pe jos la școală ; la prînz și seara, el o întîmpina, de cele mai multe ori, aducînd-o cu mașina acasă. Planul lui era din ce în ce mai absurd, mai greu de realizat ; prilejul de-a izbîndi tot mai mic, o știa cu certitudine ; de cîte ori n-o fi trecut asasinul pe la stația de benzină, se gîndea el, poate zilnic, cu siguranță în fiecare săptămîină, totuși nu se-ntîmplase nimic, orbecăia încă în întuneric, nu se ivise nici un punct de reper, nici o urmă care să dea de bănuir, doar automobiliștii care veneau și plecau, sporovăind cîteodată cu fata, nevinovat, întîmplător, de nepătruns. Care putea fi cel căutat, dar, mai ales, era vreunul ? Poate că numai de aceea nu izbutea, fiindcă vechea lui meserie le era prea multora cunoscută ; dar n-o putuse ascunde și nici nu ținuse seama de ea. Totuși rămase pe loc ; aștepta, aștepta într-una. Nu mai putea da înapoi ; așteptarea era singura metodă, chiar dacă îl istovea, chiar dacă uneori era pe punctul de a-și face geamantanul, de-a pleca, de-a fugi, fie și în Iordania ; chiar dacă

uneori îi era teamă să nu-și piardă mințile. Apoi au venit ore, zile, cînd, așezat pe banca din fața stației de benzină, dînd pe gît rachiul, pahar după pahar, împresurat de mucuri de țigări, privea în gol, nepăsător, apatic, cinic, lăsînd lucrurile să-și urmeze cursul. Apoi se smulgea din gînduri, dar pentru a se prăbuși tot mai mult în starea lui de indiferență, își ametea zilele, săptămînile, într-o așteptare absurdă, nemiloasă. Pierdut, chinuit, fără nădejde și totuși plin de nădejde. Într-o zi însă, cum stătea acolo, nebărbierit, obosit, murdar de ulei, a fost cuprins de spaimă. Deodată și-a dat seama că Annemarie nu se întorsese încă de la școală. A pornit-o pe jos. Șoseaua colbuită, neasfaltată, urca ușor, în spatele casei, apoi cobora ; ducea peste o luncă stearpă, străbătea apoi pădurea din marginea căreia se zărea de departe satul, cu case vechi, grămădite în jurul unei biserici, și fumul albăstriu al hornurilor.

Drumul pe unde trebuia să se întoarcă Annemarie se vedea și el, dar fetița nu era nicăieri. Dintr-o dată încordat, treaz de-a binelea, Matthäi s-a îndreptat iar spre pădure ; brazi pitici, tufișuri, pe jos foșnet de frunze cafenii și roșii, undeva, mai departe, ciocănitul ghconoaiei, acolo unde se înălțau spre cer brazi mai înalți, printre care soarele răzbătea în raze piezișe. Mat-

thăi a părăsit drumul, strecurîndu-se printre spini și tufișuri ; crengile îi plesneau obrazul. A ajuns într-un luminiș și a privit uimit în jur, căci nu-l observase pînă acum. De cealaltă parte a pădurii se termina aici un drum lat de țară, pe care sătenii desigur își aduceau gunoaiele, de vreme ce în luminiș era un munte de cenușă. Pe marginile lui zăceau cutii de conserve, sîrmă ruginită și tot soiul de lucruri, o grămadă de gunoaie, care se întindeau pînă la un pîrîu ce susura prin mijlocul luminișului. Abia atunci a descoperit-o pe fetiță. Ședea la marginea pîrîiașului argintiu, cu păpușa și ghiozdanul alături.

— Annemarie ! a strigat Matthăi.

— Vin îndată, i-a răspuns ea, dar a rămas locului.

Matthăi s-a cățarat cu grijă peste movila de gunoi și în cele din urmă a ajuns lîngă ea.

— Ce faci aici ? a întrebat-o.

— Aștept.

— Pe cine ?

— Pe vrăjitor.

Copila n-avea în minte decît basme ; uneori aștepta o zîină, alteori un vrăjitor ; era ca o batjocură a propriei sale așteptări. L-a coplesit iar deznădejdea, înțelegînd inutilitatea acțiunii sale, dar și conștiința paralizantă că totuși tre-

buie să aștepte, fiindcă nu i-a mai rămas altceva de făcut decît să aștepte, să aștepte și iar să aștepte.

— Hai, vino, i-a spus el nepăsător ; a luat copilul de mînă, a străbătut pădurea și s-a așezat iar pe banca lui, privind iarăși țintă înainte.

L-a învăluit înserarea, apoi noaptea ; nu-l mai interesa nimic ; ședea și fuma, aștepta, aștepta într-una în chip mecanic, înțepenit, neînduplecat, rostind doar din cînd în cînd în șoaptă, în neștire :

— Vino odată, vino, vino, vino.

Stînd nemișcat în lumina albă a lunii, a adormit deodată și s-a trezit țeapăn de frig, în zori, după care s-a vîrît în pat.

A doua zi însă, contrar obiceiului, Annemarie a venit ceva mai devreme de la școală. Matthăi tocmai se ridicase de pe bancă să pornească în întîmpinarea ei, cînd a văzut-o venind cu ghiozdanul pe spate, îngînînd un cîntec și săltînd de pe un picior pe altul. În mînă îi atîrna păpușa, ale cărei piciorușe se tîrau pe jos.

— Ai lecții de făcut ? a întrebat-o el.

Annemarie a dat din cap, îngînîndu-și mai departe cîntecul : *Marie ședea pe-o piatră*, și a intrat apoi în casă. Matthăi a lăsat-o să plece, era prea deznădăduit, prea nedumerit, prea

obosit, pentru a-i istorisi alte basme, pentru a o atrage cu noi jocuri.

Cînd s-a întors însă Heller acasă l-a întrebat :

— Annemarie a fost cuminte ?

— A fost doar la școală, i-a răspuns Matthäi.

Femeia l-a privit mirată.

— La școală ? a întrebat ea. Azi a avut liber, era o conferință a învățătorilor, sau așa ceva.

Matthäi a devenit atent. Dezamăgirea ultimei săptămîni s-a risipit dintr-o dată. A presimțit că împlinirea nădejdi, a așteptării lui absurde era aproape. S-a stăpînit cu greu. N-a mai întrebat-o nimic pe Heller. Nici pe Annemarie n-a mai îmboldit-o. A doua zi după-masă s-a dus însă în sat, lăsîndu-și mașina pe o uliță lăturalnică. Voia să observe fetița pe ascuns. Se apropia ora patru. Prin ferestre răzbăteau cîntece, strigăte ; școlarii au ieșit făcînd o larmă asurzitoare, băieții se înghionteau, se băteau cu pietre ; fetițele mergeau braț la braț ; Annemarie nu era printre ele. Învățătoarea a venit spre Matthäi, rezervată, privindu-l cu severitate. I-a spus că Annemarie n-a fost la școală și nu fusese nici alaltăieri după-masă ; o fi fost poate bolnavă dar n-a prezen-

tat dovada din partea părinților. Matthäi a confirmat că într-adevăr copilul era bolnav, a salutat și s-a îndreptat cu mașina spre pădure, ca un smintit. S-a năpustit în luminiș, dar n-a găsit-o pe fetiță. Istovit, gîfîind, sîngerînd de zgîrieturile spinilor, s-a înapoiat la mașină și a pornit spre stația de benzină, dar, înainte de a ajunge, a văzut-o pe Annemarie țopăind pe șosea. S-a oprit.

— Urcă, Annemarie, i-a spus el prietenos, după ce a deschis portiera.

I-a întins mîna și copila s-a urcat în mașină. A rămas uluit. Mînuța fetei era lipicioasă. A privit-o pe a lui ; avea urme de ciocolată.

— Cine ți-a dat ciocolată ? a întrebat-o.

— O fetiță, i-a răspuns Annemarie.

— La școală ?

Annemarie a dat din cap. Matthäi n-a scos o vorbă. A oprit mașina în fața casei.

Annemarie a coborît și s-a așezat pe banca de lîngă stația de benzină. Matthäi se uita pe furiș la ea. Fetița vîrse ceva în gură și începuse să mestece. Matthäi s-a apropiat de copilă.

— Ia să văd, i-a spus, deschizîndu-i ușor mînuța făcută pumn.

Avea un bulzișor de ciocolată cu țepi din care mușcase. O trufă.

— Mai ai ? a întrebat-o Matthäi.

• Fetița a dat din cap.

Comisarul a scotocit în buzunarul rochiei, i-a scos batista, a desfăcut-o ; erau încă două trufe în ea.

Copila a tăcut.

Nici comisarul n-a spus nimic. Parcă l-ar fi năpădit un noroc nemaipomenit. S-a așezat apoi pe bancă lângă copil.

— Annemarie, a întrebat-o în cele din urmă, cu glas tremurător, în timp ce ținea cu grijă în mână cei doi bulzi de ciocolată cu țepi, ți i-a dat vrăjitorul ?

Fetița n-a răspuns.

— Te-a oprit să vorbești despre voi ? a întrebat-o Matthäi.

Nici un răspuns.

— Nici să n-o faci, i-a spus Matthäi prietenos. E un vrăjitor bun. Să te duci și mâine la el.

Chipul fetei s-a luminat deodată ca de o bucurie puternică, însuflețită de fericire l-a îmbrățișat pe Matthäi, apoi a alergat sus, în camera ei.

ÎN DIMINEAȚA URMĂTOARE, PE LA ORELE OPT, tocmai sosisem la birou, când, abia salutându-mă de agitat ce era, Matthäi mi-a pus trufe pe birou. Era în vechiul său costum, fără cravată și nebărbierit. Și-a luat o țigară din cutia pe care i-am întins-o și a început să pufăie.

— Ce să fac cu ciocolata asta ? l-am întrebat neajutorat.

— Aricii, mi-a răspuns Matthäi.

L-am privit surprins, sucind încoace și încolo bulzișorii de ciocolată.

— Cum asta ?

— Simplu de tot, mi-a explicat el, asasinul i-a dat lui Gritli Moser trufe și fetița a făcut din ele arici. Am dezlegat enigma desenului.

— Cum vrei să demonstrezi asta ? i-am spus rîzînd.

— Păi același lucru s-a petrecut cu Annemarie, mi-a răspuns Matthäi, și mi-a relatat totul.

M-a convins pe loc. L-am chemat pe Henzi, pe Feller și încă patru polițiști, le-am dat in-

dicații, informându-l în același timp pe procuror. Apoi am pornit cu mașina. Stația de benzină era pustie. Doamna Heller dusese fetița la școală și plecase apoi la fabrică.

— Heller știe ce s-a întâmplat? l-am întrebat eu.

Matthäi a dat din cap.

— Habar n-are.

Ne-am dus în luminiiș. L-am cercetat cu atenție, dar n-am găsit nimic. Apoi ne-am împrăștiat. Era aproape amiază; Matthäi s-a întors la stația de benzină, pentru a nu trezi bănuiele. Era o zi favorabilă, o joi, copilul n-avea școală după-masă; mi-a trecut prin minte că Gritli Moser a fost omorâtă tot într-o joi. Era o zi luminoasă de toamnă, caldă, uscată, pretutindeni răsună zumzet de albine, de viespi și alte găgăanii, țipete ascuțite de păsări și, foarte departe, lovituri de secure. Ora două, clopotele din sat se auzeau limpede, pînă în pădure, apoi a apărut fata, țîșnind din tufiș, în fața mea, topăind neobosită, a alergat la pîrîiaș cu păpușa, s-a așezat, privind neîncetat spre pădure, atentă, încordată, cu ochi strălucitori, pîrîind a aștepta pe cineva. Pe noi totuși nu ne putea vedea. Ne ascunsesem îndărătul copacilor și tufișurilor. Apoi a venit îndărăt Matthäi, s-a

rezemat în apropierea mea de trunchiul unui copac — cum făcusem de altfel și eu.

— Cred că va apărea într-o jumătate de oră, a șoptit el.

Am dat din cap.

Totul era organizat cu meticulozitate. Intrarea din șoseaua principală spre pădure era supravegheată, aveam cu noi chiar și un aparat de radio-emisie. Toți eram înarmați cu revolvare. Fetița ședea pe marginea pîrîului, ba în soare, ba în umbra unui brad întunecat, într-o minunată așteptare, aproape nemișcată, mirată, temătoare, cu spatele la grămada de gunoi; nu se auzea decît zumzăitul gîzelor și trîlul păsărilor; doar la răstimpuri, fetița îngîna cu glasul ei subțire: *Marie ședea pe-o piatră*, mereu și mereu, aceleași cuvinte și versuri; iar în jurul pietrei pe care ședea, mormane de cutii de conserve ruginite, canistre și sîrme; din cînd în cînd, se simțeau peste luminiiș adieri răzlețe de vînt, frunzele jucau și foșneau, apoi se așternea iar liniștea. Noi așteptam. În ce ne privea, întreaga lume se reducea la această pădure pe care toamna parcă o făcea fermecată, cu fetița în rochie roșie, care sta în luminiiș. Așteptam pe asasin, hotărîți, însetați de dreptate, de răfuială, de pedeapsă. Prima jumătate de oră trecuse demult; propriu-zis, trecuseră două.

Așteptam, așteptam într-una, așteptam și noi cum așteptase Matthäi, săptămîni, luni. S-a făcut ora cinci; primele umbre, apoi înserarea, toate culorile strălucitoare păleau, se pierdeau. Fata a plecat țopăind. Nici unul dintre noi n-a scos o vorbă, nici chiar Henzi.

— Mîine venim din nou, am hotărît eu, peste noapte rămînem la Cuera. La „Steinbock“.

Am așteptat în felul acesta și vineri, și sîmbătă. De fapt ar fi trebuit să anunț poliția din Graubünden. Era însă o chestiune care ne privea pe noi. Nu voiam să dau explicații, nu doream amestec strălîn. Procurorul ne-a chemat încă de joi seara, voia să ne lăsăm păgubași, ne-a cerut să ne întoarcem, a protestat, s-a înfuriat, ne-a amenințat, numind totul o absurditate. Am rămas neînduplecat, reușind să prelungesc șederea noastră și am trimis îndărăt doar pe unul dintre polițiști. Așteptam, așteptam într-una. Acum nu ne mai interesa copilul, nici asasinul, era vorba de Matthäi, omul trebuia să aibă dreptate, să-și ajungă scopul urmărit, altfel se întîmpla o nenorocire; toți eram conștienți de asta, chiar și Henzi, care se convinsese, declarase vineri seara că asasinul necunoscut se va ivi sîmbătă, căci aveam doar arii, dovada categorică, iar fetița continua să vină mereu, să stea nemișcată în același loc și

era vădit că aștepta pe cineva. În felul acesta am adăstat în ascunzișurile noastre, dinapoia copacilor și tufișurilor, înțepenii, ceasuri de-a rîndul, privind fix la copil, la cutiile de conserve, la sîrma încîlcită, la grămada de cenușă, fumînd în tăcere, fără să vorbim între noi, fără să schițăm un gest, ascultînd mereu același cîntec: *Marie ședea pe-o piatră*. Duminică a fost ceva mai greu. Datorită timpului frumos, pădurea a fost dintr-o dată năpădită de oameni veniți la plimbare; componentii unui cor mixt, împreună cu dirijorul, au năvălit în luminiș, gălăgioși, asudați, fără haină și s-au pus pe cîntat. Au zbierat de răsuna pădurea: *Drumeția e-a morarului bucurie, drumeția*. Noroc că, ascunși în spatele arborilor și tufișurilor, nu eram în uniformă. Apoi au cîntat: *Cerurile proslăvesc gloria Celui veșnic...; ...dar nouă ne merge tot mai rău, cu cît durează mai mult*; mai tîrziu a venit o pereche de îndrăgostiți și s-a comportat fără jenă, cu toată prezența fetiței care ședea acolo de patru după-amiezi, cu o răbdare de neînțeles, într-o așteptare de nepriceput. Noi așteptam, așteptam într-una. Trei dintre polițiști, luînd cu ei și aparatul de radio-emisie, plecaseră; nu mai eram acum decît patru, Matthäi, Henzi, Feller și cu mine, cu toate că, de fapt, nici această prezență nu era justificată,

dar făcînd exact socoteala, nu puteau fi luate în considerare decît trei după-amieze în care aşteptaserăm, deoarece duminica trebuia exclusă, terenul fiind prea primejdut pentru asasin ; în privinţa asta, Henzi avea dreptate, şi astfel am stat la pîndă şi luni. Marţi dimineaţă s-a înapoiat şi Henzi la Zürich. Cineva trebuia să fie şi în Kasernenstrasse, pentru a vedea de treburi. La plecare, Henzi era convins încă de reuşita noastră. Aşteptam, aşteptam şi iar aşteptam, pîndeam şi iar pîndeam, fiecare de unul singur, fiind prea puţini pentru o reţea reglementară. Feller se postase în apropierea drumului din pădure, îndărătul unui tufiş, la umbră, moţăind în arşiţa ca de vară a zilei de toamnă ; ba, o dată, a sforăit atît de puternic, încît vîntul a adus horcăitul peste luminiiş, pînă la noi. Asta s-a întîmplat miercuri. Matthäi stătea în partea luminiişului care dădea spre staţia de benzină, iar eu, din faţa lui, controlam din cealaltă parte. În felul acesta pîndeam şi iar pîndeam, aşteptam pe asasin, pe uriaşul aricilor, tresăream la fiecare zgomot de maşină care se auzea trecînd pe şosea, fetiţa între noi, sezînd în fiecare după-amiază în luminiiş, la pîrîu, şi cîntînd : *Marie şedea pe-o piatră*, stătea neclintită, pierdută în gîndurile ei, de nepătruns ; ni se făcuse silă de ea, începusem s-o

urîm. Uneori, fireşte, lipsea multă vreme, dădea tîrcoale cu păpuşa spre sat, dar nu se apropia prea tare, fiindcă trăgea chiulul de la şcoală, ceea ce atrăsese după sine greutăţi, obligîndu-mă să am o convorbire între patru ochi cu învăţătoarea, pentru a înlătura cercetări din partea şcolii. I-am spus cu băgare de seamă cum stăteau lucrurile, i-am explicat, obţinînd de la ea un asentiment şovăielnic. Copilul făcea apoi înconjurul pădurii, am urmărit-o cu binocluri de cîmp, dar revenea mereu în luminiişul din pădure, în afară de joi, cînd, spre deznădejdea noastră, a rămas în apropierea staţiei de benzină. Cu sau fără voia noastră, am fost nevoiţi să ne amînam pe vineri împlinirea nădejdelor. De data asta trebuia să iau o hotărîre ; Matthäi se cufundase de mult în muţenie şi stătea în spatele copacului, cînd a doua zi s-a ivit iar fetiţa în rochiţa ei roşie, cu păpuşa, ţopăind şi aşezîndu-se la locul obişnuit, ca şi în zilele precedente. Vremea minunată de toamnă încă dănuia intens, cu culori vii, aproape de tot, ca o împotrivire puternică în faţa prăbuşirii ; procurorul însă abia rezistase o jumătate de oră. Venise în maşină cu Henzi, spre seară, către orele cinci ; apăruse pe neaşteptate, îndreptîndu-se spre mine, care stăteam acolo de la ora unu după-amiază, lăsîndu-mă cînd pe

un picior, cînd pe altul, roșu de supărare, cu ochii țintă la fetiță, în timp ce o auzeam cîntînd cu glas firav: *Marie ședea pe-o piatră*; de mult nu mai puteam să ascult cîntecul ăsta, de mult nu mai puteam s-o sufăr pe copila cu gura știrbă, îngrozitoare, cu codițele subțiri, cu rochița roșie lipsită de gust; mi se părea acum respingătoare, comună, ordinară, proastă, aș fi putut s-o sugrum, s-o ucid, s-o sfîșii, numai pentru a nu mai auzi cîntecul acela stupid: *Marie ședea pe-o piatră*. Să-ți pierzi mințile, nu alta! Totul era neschimbat, cum fusese, stupid, absurd, fără speranță, doar frunzișul se îngălămbădea din ce în ce mai mult, poate se-ntetise și vîntul, iar soarele bătea și mai auriu peste idioata grămadă de gunoi; nu se mai putea îndura; atunci procurorul a țîșnit — ca o eliberare — doborînd tufișuri, mergînd drept spre Annemarie, nepăsător că pantofii i se afundau cu totul în cenușă, iar cînd l-am văzut că se îndreaptă spre copil, am ieșit și noi la iveală; de data asta trebuia să se sfîrșească.

— Pe cine aștepți? a strigat procurorul la fetița care-l privea speriată, încremenită pe piatră, strîngînd păpușa la piept. Pe cine aștepți, afurisito, nu vrei să ne răspunzi?

Am ajuns cu toții lîngă Annemarie, am înconjurat-o, în timp ce ea ne țintuia cu privi-

rea, plină de groază, de spaimă, nepricepînd nimic.

— Annemarie, i-am spus, cu glasul tremurînd de mînie, acum o săptămînă ai primit ciocolată. Amintește-ți bine! O ciocolată ca niște arici mici. Ciocolata asta ți-a dat-o un bărbat în haine negre?

Fata n-a răspuns, m-a privit doar, cu lacrimi în ochi.

Matthäi a ingenuncheat în fața ei, cuprinzîndu-i umerii mici și explicîndu-i:

— Ascultă, Annemarie, trebuie să ne spui cine ți-a dat ciocolata. Trebuie să ne povestești cu de-amănuntul cum arăta omul acela. Am cunoscut odată o fetiță, a urmat el stăruitor, acum cînd totul era în joc, o fetiță care purta, tot ca tine, o rochiță roșie și căreia i-a dat ciocolată un bărbat înalt, îmbrăcat în negru. Erau aceiași bulzișori mici, țepoși, cum ai mîncat și tu. Și pe urmă fetița aceea s-a dus cu bărbatul cel înalt în pădure și bărbatul înalt a omorît-o cu un brici.

Matthäi a tăcut. Fata tot n-a răspuns nimic, ci tăcută, căta țintă la el cu ochii cășcați.

— Annemarie! i-a strigat Matthäi, trebuie să-mi spui adevărul! Nu vreau decît să nu ți se întîmple vreun rău.

— Minți! i-a răspuns încet fata. Minți!

Atunci procurorul și-a pierdut pentru a doua oară răbdarea.

— Proasto, i-a strigat el, apucînd-o de braț și zgîlțînd-o, nu vrei să spui ce știi ?!

Strigam și noi o dată cu el, fără rost, fiindcă nu mai eram stăpîni pe nervii noștri ; o zgîlțiam și noi, am început s-o lovim, să dăm sistematic în trupușorul care zăcea întins printre cutii de conserve, în cenușă și frunziș roșu ; zbieram cu cruzime, furioși.

Fetița a așteptat mută să se reverse asupra ei furia noastră, ce părea să țină de-o veșnicie, deși nu trecuseră, bineînțeles, decît vreo cîteva secunde, ca dintr-o dată să ne încremenească cu tipătul ei fioros, neomenesc :

— Minți, minți, minți !

Îngroziți, i-am dat drumul, venindu-ne în fire la țipetele ei, înspăimîntați și rușinați de felul cum ne purtaserăm.

— Sîntem niște fiare, sîntem niște fiare ! am spus gîfîind.

Fetița a luat-o la fugă, prin luminiș, spre marginea pădurii.

— Minți, minți, minți ! a strigat ea din nou, atît de înspăimîntător, încît credeam că a înnebunit, dar a nimerit drept în brațele lui Heller, care s-a ivit și ea atunci în luminiș, pentru a face parcă și mai deplină nenorocirea.

Numai ea ne lipsea. Era informată despre toate ; învățătoarea n-a putut să-și țină gura cînd a văzut-o trecînd prin fața școlii ; mi-am dat seama fără s-o mai întreb. Și acum nenorocita sta aici cu fetița care își vîrîse capul în poala ei și suspina. Heller ne-a privit țintă cu aceeași căutătură pe care o avusese mai înainte și Annemarie. Ne cunoștea, firește, pe fiecare : pe Feller, pe Henzi și, din nefericire, și pe procuror ; situația era penibilă și grotescă, toți ne simțeam stînjeniți și ridicoli ; totul părea o mizerabilă comedie josnică și ticăloasă.

— Minte, minte, minte ! a continuat fetița să strige ca ieșită din minți. Minte, minte, minte !

Atunci Matthäi s-a îndreptat, resemnat, decumpănit, spre cele două ființe.

— Doamnă Heller, i-a spus el politicoș, aproape smerit — purtare cu totul absurdă, pentru că în clipa aceea nu mai era nimic de făcut, decît să se pună capăt întregii povești, să pună capăt, capăt pentru totdeauna, să se lichezeze cazul, să se termine cu toate combinațiile, indiferent că asasinul exista sau nu — doamnă Heller, i-a spus el, am constatat că Annemarie primea ciocolată de la o persoană necunoscută. Bănuiam că e vorba de aceeași persoană care, cu cîteva săptămîni în urmă, a ademenit în pădure, cu ciocolată, o fetiță și a ucis-o.

Vorbea calculat, cu un ton atât de oficial, încît îmi venea să izbucnesc în rîs. Femeia îl privea calmă în faţă. Apoi a vorbit tot atât de politicos şi formal ca şi Matthäi.

— Domnule doctor Matthäi, l-a întrebat ea încet, ne-ai adus la staţia de benzină, pe mine şi pe Annemarie, numai că să descoperi această persoană ?

— N-am avut altă posibilitate, doamnă Heller, i-a răspuns comisarul.

— Eşti un porc ! i-a spus calm femeia, fără să clipească, şi-a luat copilul şi a pornit prin pădure, spre staţia de benzină.

Noi am rămas în luminişul acum pe jumătate învăluit în umbră, împresuraţi de cutii vechi de conserve şi împletituri de sîrme, cu picioarele în cenuşă şi frunziş. Totul se sfîrşise, întreaga acţiune devenise absurdă, ridicolă. O prăbuşire, o catastrofă. Doar Matthäi şi-a venit în fire. Era de-a dreptul ceremonios şi plin de demnitate în salopeta lui albastră de mecanic. S-a înclinat în faţa procurorului — nu-mi venea să dau crezare ochilor şi urechilor — şi a spus :

— Domnule doctor Burkhard, nu ne rămîne decît să aşteptăm mai departe. N-avem altă soluţie. Să aşteptăm, să aşteptăm şi iar să aş-

teptăm. Dacă mi-aţi mai putea da şase oameni, şi aparatul de radio-emisie, ar fi de-ajuns.

Procurorul l-a privit speriat pe fostul meu subaltern. La orice se aştepta, numai la asta nu. Tocmai luase hotărîrea să ne arate tuturoră părerea lui ; după cele spuse de Matthäi a înghiţit în sec de cîteva ori, şi-a trecut mîna pe frunte, apoi s-a întors brusc, a pornit spre pădure tropăind prin frunziş, împreună cu Henzi, şi a dispărut. La un semn de-al meu a plecat şi Feller.

Am rămas numai cu Matthäi.

— De data asta ascultă-mă, i-am zbierat, hotărît să-l fac pe comisar să-şi vină în fire şi furios că am sprijinit, că am mijlocit eu însumi o absurditate, toată acţiunea s-a năruit, trebuie să recunoaştem ; am aşteptat mai bine de o săptămînă fără să vină cineva.

Matthäi nu mi-a răspuns. A privit doar împrejur, atent, pîndind. S-a dus apoi pînă la marginea pădurii, a dat ocol luminişului şi s-a întors iar. Eu mă aflam tot pe grămada de gunoi, în cenuşă pînă la glezne.

— Fetiţa l-a aşteptat, a zis el.

Am făcut semn din cap, contrazicîndu-l.

— Copilul a venit pentru că voia să fie singur, să zăbovească pe malul pîrîiaşului, să viseze cu păpuşa şi să cînte *Marie şedea pe-o piatră*. Că

aștepta pe cineva este ce am presupus noi de pe urma acestui fapt.

Matthäi m-a ascultat cu luare-aminte.

— Annemarie a primit arici, a spus el cu încăpăținare, stăruind în convingerea sa.

— Că Annemarie a primit de la cineva ciocolată e adevărat, am răspuns eu. Oricine poate dărui unui copil ciocolată! Că trufele ar reprezenta însă aricii din desen asta e tot numai închipuirea dumată, Matthäi, nimic nu dovedește că e întemeiată.

Matthäi a tăcut iar. S-a dus din nou la marginea pădurii, a mai dat o dată ocol luminișului, căutând ceva într-un loc, unde era o îngrămădire de frunziș apoi a renunțat și s-a întors la mine.

— Asta-i un loc potrivit pentru crimă, se simte, a spus el, și voi continua să aștept.

— Dar e absurd, i-am răspuns, cuprins dintr-o dată de groază, de scîrbă, tremurînd de frig și oboseală.

— Are să vină aici, a zis Matthäi.

I-am strigat ca ieșit din minți:

— Vorbe, nerozie, idiotenie!

Părea că nici nu mă ascultă.

— Să ne întoarcem la stația de benzină, a spus el.

Eram fericit că pot părăsi, în sfîrșit, locul acela blestemat. Soarele coborîse jos de tot, umbrele erau imens de lungi, valea largă strălucea ca aurul masiv, cerul deasupra ei era de un albastru pur; dar uram totul, aveam impresia că sînt exilat într-o imensă carte poștală ilustrată de prost-gust. Apoi a apărut șoseaua cantonală, automobile care alunecau, mașini cu capota deschisă, cu oameni îmbrăcați în haine în culori vii; belșug adus de șuvoi încoace, și împins vîjînd mai departe. Era absurd. Am ajuns la stația de benzină. Pe jumătate adormit iarăși, Feller mă aștepta în mașina mea, lîngă pompele de benzină. Annemarie se dădea în leagăn și cînta din nou cu glas strident, ca după plîns, *Marie ședea pe-o piatră*, iar de usciorul ușii se rezema un flăcău — probabil un muncitor de la fabrica de cărămidă — care rînjea cu țigara în colțul gurii, lăsînd să i se vadă pe sub cămașa deschisă pieptul păros. Matthäi nu l-a luat în seamă. A intrat în odăiță, s-a așezat la masa la care mai stătusem și altă dată. M-am luat în neștire după el. A adus rachiu și-și turna într-una. Eu nu puteam bea, într-atîta eram de scîrbit de toate. Heller nu se vedea nicăieri.

— Va fi greu s-o scot la capăt, a zis el, dar luminișul nu e departe, sau credeți că e mai bine să aștept aici, la stația de benzină?

Nu i-am răspuns. Matthäi se plimba în sus și în jos și bea, fără să se sinchisească de tăcerea mea.

— Inconvenientul e că Annemarie și Heller știu acum despre ce e vorba, a zis el, dar asta se va aranja.

De afară răzbăteau larma de pe șosea, glasul fetei care zbiera *Marie ședea pe-o piatră*.

— Matthäi, eu plec, i-am spus.

El continua să ducă paharul la gură, fără să mă privească.

— O parte din timp am să stau aici, o parte am să aștept în luminiș, a hotărât el.

— Cu bine, i-am spus, l-am salutat și am ieșit din încăpere în aer liber, trecînd pe lîngă flăcău, pe lîngă fetiță, i-am făcut semn lui Feller, care s-a trezit speriat din moțăială, grăbindu-se să-mi deschidă portiera mașinii.

— În Kasernenstrasse, i-am ordonat.

ASTA-I POVEȘTEA, ÎN MĂSURA ÎN CARE SĂRMANUL meu Matthäi are în ea rolul esențial, și-a urmat fostul comandant al poliției cantonale istorisirea. (Este momentul să amintesc aici, pe de o parte, că bătrînul și cu mine parcursesem de mult drumul de la Cuera la Zürich, și ședeam acum în des amintitul și lăudatul „Kronenhalle“, din relatarea lui, serviți bineînțeleș de Emma, sub tabloul lui Gubler — care-l înlocuise pe cel al lui Miro — așa cum stătea în obiceiul bătrînului; pe de altă parte că mîncasem, servindu-ne *ab voiture*, un *bollito milanese*¹; și acesta era unul din obiceiurile sale cunoscute, de ce să nu particip și eu la ele? — da, ceasul era aproape patru și după „Kaffee Partagas“, cum își botezase comandantul pasiunea sa de a fuma o havană la cafeaua *espresso*, mă îmbie cu o a doua șarlotă la următoarea sticlă de „Réserve du Patron“. Deosebit de asta ar mai fi de adăugat, dintr-un spirit

¹ Ciorbă milaneză.

de onestitate scriitoricească și de dragul meseriei, că, firește, n-am redat întotdeauna aidoma cum mi-a fost relatată, istorisirea guralivului bătrîn ; asta nu se referă la faptul că, de bună seamă, vorbeam în germana elvețiană, cît la acea parte a relatării lui pe care n-a redat-o din punctul său propriu de vedere, pe care n-a trăit-o direct, ci a povestit-o ca pe o acțiune, în mod obiectiv, ca de pildă scena în care Matthäi a făcut acea făgăduială. În asemenea episoade a trebuit să intervin, să modelez, să dau o formă nouă, cu toate că m-am străduit mereu să nu falsific întîmplările, ci doar să prelucrez după anumite legi ale scrisului materialul furnizat de bătrîn și să-l pregătesc de tipar.)

Bineînțeles, a continuat comandantul, m-am mai întors de cîteva ori la Matthäi, tot mai convins că n-avusese dreptate să creadă în nevinovăția negustorului ambulant, deoarece nici în lunile și nici în anii următori nu s-a mai săvîrșit un nou omor.

Dar nu e nevoie să intru în amănunte ; omul a decăzut, a devenit un bețiv, s-a îndobitocit ; și nu mai putea fi ajutat ori schimbat cu nimic ; vlăjganii nu se mai furișau zadarnic noaptea fluierînd în jurul stației de benzină ; cînd poliția federală a făcut cîteva razii, s-au petrecut lucruri urîte. A trebuit să le istorisesc tot

adevărul colegilor din Cuera, pentru a-i face să închidă un ochi, ba chiar pe amîndoi. Cei de acolo au fost întotdeauna mai înțelegători decît ai noștri. Așa că lucrurile și-au urmat cursul, cum era fatal să se întîmple, iar rezultatul l-ai văzut și dumneata în timpul călătoriei noastre. E destul de trist, mai ales că și micuța, Annemarie, a apucat pe căi greșite. Poate numai din pricină că au început imediat să se agite diferite organizații pentru a o salva. Copilul a fost pus la adăpost, dar fugea, întorcîndu-se mereu la stația de benzină, unde acum doi ani Heller a deschis cîrciuma aceea amărîtă ; dracu știe prin ce tertipuri o fi obținut autorizația ; în orice caz, pentru micuța asta a fost hotărîtor. Participa și ea. În toate prvințele. Și ca să fiu sincer, acum patru luni a ieșit dintr-o casă de corecție, după ce a stat un an acolo. Dar fata n-a tras nici o învățătură. Cred că ți-ai dat seama, așa că să nu mai vorbim despre asta. Totuși te vei fi întrebat de mult, ce legătură are povestea mea cu critica pe care ți-am făcut-o, vorbind despre conferința dumată, și de ce l-am numit pe Matthäi un geniu. E firesc. Poate vei obiecta, și pe drept cîvînt, că o idee ciudată nu înseamnă nici pe departe că e justă sau chiar genială. Ba îmi închipui și ce se petrece

în mintea dumatăle de scriitor. Ți-ai putea spune, cu perfidie, că n-ar mai trebui decât să-l lăsăm pe Matthäi să aibă dreptate și să-l prindem pe asasin. În felul ăsta s-ar realiza unul dintre cele mai frumoase romane sau scenarii de film, căci, la urma urmei, menirea scriitorului este aceea de a face ca, printr-un anume truc, lucrurile să devină transparente, astfel ca îndărătul lor să răzbată ideea superioară, să poată fi presimțită, da, printr-un asemenea truc, deci prin victoria lui Matthäi, detectivul meu decăzut n-ar deveni numai interesant, ci de-a dreptul o figură biblică întruchipând speranța și credința, un fel de Avram modern, iar povestea absurdă, despre unul care crede în nevinovăția unui vinovat, urmărind un asasin inexistent, ar deveni o poveste plină de tâlc ; în sferele superioare ale poeziei negustorul ambulant vinovat ar deveni nevinovat, iar ucigașul inexistent ar deveni existent și dintr-o întâmplare care tinde să persifleze puterea credinței omenești și judecata omenească, ar deveni o întâmplare care ar preamări aceste forțe ; chiar dacă lucrurile s-ar fi petrecut așa, n-are importanță ; lucrul cel mai de seamă e, în definitiv, ca și versiunea aceasta a întâmplării să pară la fel de verosimilă. Cel puțin, cam așa îmi închipui că gîndești și chiar aș putea pre-

zice că această variantă a povestirii mele e atît de înălțătoare și pozitivă, încît pur și simplu ar trebui să apară în curînd sub formă de roman, sau film. Vei povesti totul pe larg, așa cum am încercat eu, dar, firește, mai bine. În definitiv, e specialitatea dumatăle ; asasinul va apărea abia la sfîrșit, speranța se va împlini, credința va triumfa, astfel că povestirea poate fi acceptată și de lumea creștină. Se pot imagina și alte atenuări. Propun, de pildă, ca Matthäi, îndată ce-a descoperit trufele și a luat cunoștință de pericolul în care se află Annemarie, să nu mai fie în stare să-și continue planul de a folosi fetița drept momeală, fie din spirit de profundă umanitate, fie din dragoste părintească pentru copil, și s-o pună la adăpost împreună cu mama ei ; în locul copilei ar putea să așeze la pîrîu o păpușă mare. Asasinul ar veni uriaș și solemn din pădure, îndreptîndu-se, în lumina amurgului, spre presupusul copil, vrăjitorul lui Annemarie, împins de pofta de a mai putea folosi încă o dată briciul ; cînd și-ar da seama că a căzut într-o capcană diabolică, s-ar înfuria, ar avea o criză de nebunie, ar lupta cu Matthäi și cu poliția, iar apoi, poate la sfîrșit — trebuie să-mi ierți poetizarea — ar avea loc o discuție înduioșătoare între comisarul rănit și fetiță, o discuție nu prea lungă, cîteva frînturi

de frază ; fetița ar fi fugit pur și simplu de la maică-sa — de ce nu ? — pentru a se întâlni cu vrăjitorul iubit, ar fi alergat în întâmpinarea nemaipomenitului ei noroc, și după toată grozăvia, ar mai fi cu puțință și licărirea de speranță, plină de umanitate blândă, de poezie plină de renunțare, ca în basme ; sau, ar fi cu puțință să fabrici și altceva ; acum te cunosc întrucîtva, cu toate că, sincer vorbind, Max Frisch mi-e mai apropiat sufletește ; tocmai absurditatea te va atrage ; faptul că există cineva care crede în nevinovăția unui vinovat, căutînd un asasin care nu poate exista, după cum am definit destul de bine împrejurarea ; dar de data asta vei deveni, din pură delectare, mai neîndurător decît realitatea, pentru a ne ridiculiza cu totul pe noi, cei de la poliție : Matthäi ar găsi cu adevărat un asasin, în vreun sfînt comic de-al vostru, eventual un predicator sectar inimos, care, firește, în realitate n-ar fi vinovat și n-ar fi în stare să facă nici un rău, dar tocmai datorită uneia dintre ideile dumitale răutăcioase, ar atrage asupra lui toate bănuielile. Pe smintitul acela l-ar ucide Matthäi, toate dovezile ar corespunde, iar norocosul detectiv ar fi proslăvit și sărbătorit ca un geniu și reluat în serviciul nostru. Se poate imagina și asta.

Vezi, ți-am dibuit trucul. Sper să nu pui toată vorbăria mea doar în circa vinului — recunosc, sîntem la al doilea litru din „Réserve du Patron“ — dar îți dai desigur seama că mai trebuie să-ți istorisesc sfîrșitul acestei întâmplări, deși o fac în silă, căci nu-ți pot ascunde că povestea asta mai are și o poantă, și că această poantă, poate ai presimțit-o, e cît se poate de mizerabilă, că pur și simplu nu poate fi folosită în nici un roman sau film mai cuviincios. E atît de ridicolă, de stupidă și trivială, că ar trebui să trecem fără multă vorbă peste ea, dacă istorisirea ar trebui să vadă lumina tiparului. Dar pentru a fi cinstit trebuie să adaug că poanta e în primul rînd în favoarea lui Matthäi, punîndu-l în adevărata lumină, făcîndu-l să devină un geniu, un om care a presimțit factorii realității ascunși nouă, într-atît de departe, încît a străpuns ipotezele și bănuielile de care sîntem înconjurați ; și a pătruns în apropierea acelor legi, la care altminteri nu ajungem niciodată, acelea care mențin progresul lumii. Bineînțeles, s-a apropiat numai de ele. Deoarece, tocmai prin faptul că, din păcate, această poantă groaznică există, neprevăzută, împlătoare, dacă vrei, genialitatea, planurile și acțiunile lui au fost împinse ulterior și cu atît

mai dureros pînă *ad absurdum*¹, așa cum s-a petrecut în cazul de mai sus, fiindcă, după părerea celor din Kasernentrasse, el greșea : nimic nu e mai îngrozitor decît ca un geniu să se poticneasă din pricina unei idioțenii. În fața unei asemenea întîmplări, totul depinde de comportarea geniului în fața ridicolului de care s-a izbit, dacă îl poate accepta sau nu. Matthäi nu l-a putut accepta. El a vrut ca toate calculele lui să corespundă realității. De aceea a trebuit să tăgăduiască realitatea și să nime-rească în gol. În felul acesta, istorisirea mea se sfîrșește într-un chip deosebit de trist, căci, de fapt, a intervenit cea mai banală dintre toate „soluțiile” cu putință. Ce să-i faci, uneori se întîmplă și asta ! Uneori survine și cea mai rea dintre soluții. Sîntem bărbați, trebuie să ne așteptăm la asta, să ne înarmăm, dar mai ales să ne fie clar faptul că în fața absurdului, care în mod inevitabil se ivește tot mai lămurit și mai puternic, numai atunci nu vom naufragia și ne vom putea acomoda într-o oarecare măsură vieții pe acest pămînt, cînd vom ține seama cu smerenie de el în gîndirea noastră. Rațiunea noastră abia, abia dacă luminează lumea. În zona crepusculară a granițelor ei sălășluiesc toate para-

doxurile. Să ne ferim de a considera aceste fantasmе „ca atare”, ca și cînd ele ar sălășlui în afara spiritului omenesc, ba, și mai rău : să nu facem eroarea de a le considera greșeli de evitat, eroare care ne-ar putea ademeni dintr-o morală dîrză, să condamnăm lumea, să facem încercarea de a făuri o plăsmuire rațională perfectă ; căci tocmai această desăvîrșire, această perfecțiune ar însemna minciuna care ar ucide-o, semnul celei mai îngrozitoare orbiri. Te rog să mă ierți că am așezat acest comentariu tocmai la mijlocul frumoasei mele istorisiri, și nu cum s-ar fi convenit din punct de vedere rațional, o știu, dar, unui om în vîrstă, cum sînt eu, trebuie să-i îngădui să mediteze asupra celor trăite, oricît de superficial ar face-o, pentru că în fapt strădania mea, cu toate că provin din poliție, este să fiu un om și nu o vită.

¹ La absurd (lat.).

EI, ȘI ANUL TRECUT, ȘI, FIREȘTE, TOT INTR-O DUMINICĂ, am fost invitat de un preot catolic să fac o vizită la spitalul cantonal. Asta s-a întâmplat cu puțin înainte de pensionare, în ultimele zile ale activității mele profesionale, când succesorul meu își și ocupase postul; nu Henzi, care din fericire n-a reușit, deși e căsătorit cu o Hottinger, ci un om cu prestigiu și de cuvînt, înzestrat cu multă omenie, foarte potrivit pentru acest post. Eram acasă cînd am primit invitația. Am acceptat-o numai pentru că era vorba de ceva important, o destăinuire pe care voia să mi-o facă o muribundă, ceea ce se mai întîmplă din cînd în cînd. Era o zi de decembrie, friguroasă dar însorită. Totul era golaș, trist, melancolic. În astfel de momente, îți vine să urli în orașul nostru. Astfel că vizitarea unei muribunde însemna un dublu efort. De aceea m-am plimbat posomorît de cîteva ori prin parc în jurul Harpei lui Aeschbacher, dar în cele din urmă tot am intrat în clădire. Doamna Schrott, clinica medicală, secția particulară. Camera bolnavei

dădea spre parc. Era plină de flori, trandafiri, gladiole. Perdelele erau pe jumătate trase în lături. Pe podea, cădeau pieziș raze de soare. Lîngă fereastră ședea un preot masiv, cu o față roșcovană, aspră și cu o barbă sură, neîngrijită; în pat era culcată o bătrînică, avea o față plină de zbîrcituri delicate, cu păr rar și alb ca neaua, neobișnuit de blîndă, pesemne putred de bogată, după cît cheltuia. Lîngă pat se afla un aparat complicat, un fel de agregat medical, la care duceau diferite tuburi, ieșind la iveală de sub cuvertură. Aparatul trebuia să fie mereu controlat de o soră. Aceasta intra în cameră la răstimpuri egale, tăcută și atentă, fapt care ne întrerupea la intervale aproape egale discuția — asta pentru a-ți indica de la început împrejurările în care s-a desfășurat.

Am salutat. Bătrîna doamnă m-a privit atentă și deosebit de liniștită. Chipul ca de ceară părea ireal și totuși plin de o ciudată vioiciune.

În mîinile ei palide, zbîrcite, ținea o cărțuție mică, neagră, cu muchii aurite, fără îndoială o carte de rugăciuni; totuși degaja atîta energie și neînfrîntă vitalitate, încît abia puteai crede că această femeie se afla pe pragul morții, în ciuda tuturor tuburilor care ieșeau de sub cuvertura ei. Preotul a contituat să șadă. Mi-a arătat

cu un gest, pe cît de maiestuos pe atît de stîngaci, scaunul de lîngă pat.

— Luați loc, m-a poftit, și, după ce m-am așezat, i-am auzit din nou glasul adînc ce venea de la fereastra în fața căreia se înălța trupul lui masiv : poveștiți-i domnului comandant ce aveți de spus, doamnă Schrott. La ora unsprezece trebuie să facem ultima miruire.

Doamna Schrott a zîmbit. Regretă, mi-a spus ea, că-mi pricinuieste necazuri. Se exprima în-cîntător, și cu toate că glasul îi era firav, vorbea deosebit de clar, aproape cu voicune.

Am mințit-o spunîndu-i că n-are nici o importanță, convins că bătrînica îmi va anunța vreo donație pentru polițiștii săraci, sau ceva asemănător.

Ceea ce avea să-mi spună era o poveste în sine neînsemnată, inofensivă, a urmat bătrîna, un caz care se petrecea propabil în toate familiile, o dată, sau de mai multe ori, de aceea și uitase. Totuși, deoarece se apropia veșnicia și, așa cum se cuvenea, se spovedise îndelung, cu acest prilej și-l amintise, dar numai din în-tîmplare, fiindcă înainte fusese s-o vadă nepoata singurului ei fin care venise cu flori și purta o rochiță roșie. Părintele Beck fusese foarte su-rescitat de cele mărturisite, îndemnînd-o să-mi povestească și mie, nu știa de ce, fiindcă toate

astea se petrecuseră de mult, dar dacă sfin-ția-sa era de părere...

— Poveștiți, doamnă Schrott, s-a auzit glasul profund de la fereastră, poveștiți.

Prin dangătul lor înăbușit și îndepărtat clo-potele din oraș începuseră să vestească liturghia.

Are să încerce așadar, a reluat bătrîna firul vorbei cu nou avînt, și a început să turuie. De mult n-a mai spus povești, de cînd trăia Emil, fiul ei de la primul bărbat, dar Emil murise de tuberculoză, nu se mai putuse face nimic. Dacă ar trăi, ar fi de vîrsta mea sau mai curînd a părintelui Beck ; de aceea voia să-și închipuie că eu aș fi fiul ei și părintele Beck la fel, deoarece îndată după Emil îl născuse pe Markus, dar acesta a murit după trei zile — naștere prematură — se născuse la șase luni, iar doctorul Hobler a fost de părere că era lucrul cel mai bun pentru sărmana făptură. Vorbăria ei confuză se desfășură vreme îndelungată în felul acesta.

— Poveștiți, doamnă Schrott, poveștiți, a îndemnat-o părintele cu vocea lui de bas, în timp ce ședea nemișcat în fața ferestrei, mîngîindu-și doar din cînd în cînd cu dreapta, ca Moise, barba încîlcită și sură, și răspîndind în valuri

călduțe un iz neîndoielnic de usturoi. În curînd trebue să trecem la ultima miruire.

Bătrîna a luat dintr-o dată o înfățișare mîndră, aproape aristocratică, ba chiar și-a înălțat puțin căpșorul și ochisorii îi străluceau. Era din familia Stänzli, mi-a spus ea, bunicu-său a fost colonelul Stänzli care, în războiul civil, a condus retragerea spre Escholzmatt¹, iar sora ei s-a căsătorit, în timpul primului război mondial, cu colonelul de stat-major Stüssi, din Zürich, care a fost prietenul intim al generalului Ulrich Wille și l-a cunoscut personal pe împăratul Wilhelm², ceea ce desigur că știam.

— Firește, i-am răspuns plictisit, bineînțeles.

Ce-mi pasă mie de bătrînul Wille și de împăratul Wilhelm, îmi spuneam eu ; hai, bătrîno, comunică-mi donația. Dacă aș fi putut fuma, o mică țigară „Suerdieck“ ar fi fost tocmai ce-mi trebuia ; să trag în piept puțină boare de pădure seculară în atmosfera asta de spital și de iz de usturoi. Stăruitor, neobosit, părintele repeta într-una :

— Povestește, doamnă Schrott, povestește.

¹ Localitate în cantonul Lucerna. Războiul civil despre care se vorbește a avut loc între 1847—1848.

² Se referă la Wilhelm al II-lea, ultimul împărat al Germaniei (1918).

Trebuie să știu, mi-a spus în continuare bătrîna doamnă, și fața ei a luat o înfățișare ciudat de îndîrjită, aproape plină de ură, că toată vina o poartă sora ei și colonelul Stüssi. Sora ei era mai mare decît ea cu zece ani : avea acum nouăzeci și nouă de ani și era văduvă de aproape patruzeci ; avea o vilă pe Zürichberg, acțiuni la Brown Boveri și jumătate din Bahnhofstrasse. Apoi din gura măicuței muribunde s-a revărsat un șuvoi tulbure, sau mai bine zis o cascadă murdară de înjurături, pe care nici nu mă încumet să le redau. Între timp a mai prins puțină vlagă, iar căpșorul ei de bătrînă cu părul ca neaua se clătina vesel încoace și încolo, ca nebun de bucurie și plăcere de pe urma furioasei izbucniri. În cele din urmă s-a liniștit iar, fiindcă, din fericire, a apărut sora.

— Haide, doamnă Schrott, nu vă enervați, stați liniștită.

Bătrîna i-a dat ascultare și cînd am rămas singuri, a făcut un gest slab cu mîna. Florile acestea toate, a spus, i-au fost trimise de sora ei, numai pentru a o necăji, fiindcă știa că nu-i plac florile și că era împotriva cheltuielilor fără rost ; dar de certat nu s-au certat niciodată, cum, desigur, mi-aș putea închipui ; au fost totdeauna drăguțe și iubitoare una față de cealaltă, firește numai din răutate ; toți cei din familia

Stânzli aveau această trăsătură ; erau politicoși unul cu altul, chiar dacă nu se puteau suferi, iar politețea lor nu era decît o metodă de a se chinui și tortura sîngeros unii pe alții ; din fericire, așa stăteau lucrurile, căci dacă n-ar fi fost o familie atît de disciplinată, s-ar fi dezlănțuit iadul.

— Povestește, doamnă Schrott, povestește, a îndemnat-o iar preotul, pentru a schimba vorba, ne așteaptă ultima miruire.

Eu începusem să doresc, în locul țigării „Suerdieck“, una din „Bahianele“ mele mari.

În anul '95 s-a căsătorit cu scumpul ei răposat Galuser, a trîncănit bătrîna mai departe, ca un șuvoi nesfîrșit, un medic din Cuera. Soră-sa și colonelul ei n-au găsit căsătoria destul de potrivită, destul de nobilă, lucru de care și-a dat foarte deslușit seama. Iar cînd colonelul s-a prăpădit de gripă, îndată după primul război mondial, soră-sa a devenit și mai nesuferită și s-a îndeletnicit cu un adevărat cult pentru militaristul ei.

— Povestește, doamnă Schrott, povestește, îi spunea preotul, ținînd-o din scurt, fără a fi însă nerăbdător ; cel mult lăsa să se simtă o ușoară tristețe față de atîta încîlceală, în timp ce eu moțaiam și mă trezeam uneori speriat, ca din

somn. Gîndește-te la ultima miruire, povestește, povestește, o îndemna el.

Dar nu era nimic de făcut, bătrînica trîncănea neobosită pe patul de moarte, dovedea, în ciuda glasului pițigăiat și a tuburilor de sub curtură, o putere de vorbă nemaipomenită, sărînd de la una la alta.

În măsura în care mai erăm în stare să gîndesc, așteptam vag o poveste insignifiantă, despre un polițist serviabil, apoi avea să mi se anunțe donația de cîteva mii de franci, pentru a o necăji pe sora cea de nouăzeci și nouă de ani ; îmi pregăteam în minte mulțumirile călduroase și, înfrîngîndu-mi cu hotărîre dorința de nerealizat de a fuma, jinduiam, pentru a nu deznădăjdui cu totul, la obișnuitul meu aperitiv și tradiționala masă duminicală pe care o luam, împreună cu soția și fiica mea, la „Kronenhalle“. Bătrînica și-a continuat între timp vorbăria. Imediat după moartea soțului, răposatul Galuser, mi-a spus ea, s-a căsătorit a doua oară, cu Schrott, de asemeni răposat, fost la ei un fel de șofer și grădinar, făcînd toate treburile care într-o casă mare, veche, sînt mai bine împlinite de către bărbați, cum ar fi încălzirea, reparatul obloanelor și așa mai departe, iar dacă sora ei n-a spus nimic de astă dată, ba chiar a participat la nuntă, la Cuera, totuși, căsătoria,

asta a supărat-o, o știe foarte bine, deși tot numai pentru a o necăji, soră-sa n-a lăsat să se remarce nimic. Și astfel a devenit doamna Schrott.

Bătrînica a oftat. Undeva, afară, pe coridor, surorile de caritate cîntau. Cîntece de Crăciun.

— Cu scumpul meu răposat am dus o viață conjugală foarte armonioasă, a urmat doamna Schrott, după ce a ascultat și ea cîteva măsuri de cîntec, chiar dacă o fi fost mai greu pentru el, după cum îmi închipui. Răposatul Albertchen avea douăzeci și trei de ani cînd ne-am căsătorit — s-a născut chiar în 1900 — iar eu aveam cincizeci și cinci. Pentru el a fost totuși lucrul cel mai bun, căci era orfan ; maică-sa, nici nu vreau să vă spun ce-a fost, iar despre taică-său n-a auzit nimeni, nici măcar numele nu i se știa. Primul meu soț l-a angajat pe vremea cînd avea șaisprezece ani, la școală schiopăta rău de tot, întotdeauna s-a chinuit cu scrisul și cititul. Căsătoria a fost soluția cea mai potrivită, ca văduvă intri ușor în gura lumii, cu toate că n-am avut niciodată de-a face cu răposatul Albertchen, nici măcar după căsătorie, asta se-nțelege de la sine, din cauza deosebirii de vîrstă ; dar n-aveam avere multă și trebuia să mă descurc în gospodărie cu chiriile pe care le încasam de la casele mele din Zürich și Cuera. Ce

s-ar fi făcut răposatul Albertchen cu puținica lui minte, în lupta grea pentru existență ? Ar fi fost pierdut, și ca bun creștin ai obligații. Astfel am trăit onorabil împreună ; trebăluia prin casă, prin grădină, un bărbat chipeș, pot să-l laud, mare și puternic, totdeauna plin de demnitate și îmbrăcat ca de sărbătoare ; nu-mi era rușine cu el, chiar dacă nu scotea o vorbă, în afară de „da, mami, bineînțeles, mami“, și era ascultător și măsurat la băutură, îi plăcea în schimb să mănînce, mai ales tăiței, și în general făinoase și ciocolată. Asta era patima lui. Altfel, a fost un om cumsecade și așa a rămas toată viața, mult mai drăguț și mai ascultător decît soferul cu care s-a căsătorit patru ani mai tîrziu sora mea, cu toate că fusese măritată cu un colonel, și soferul avea și el numai treizeci de ani.

— Povestește, doamnă Schrott, povestește, rostea dinspre fereastră, cu neîndurătoare indiferență preotul, cînd vedea că bătrînica se oprește ceva mai mult, puțin cam istovită, în timp ce eu mai așteptam încrezător donația pentru polițiștii săraci.

Doamna Schrott a dat din cap.

— Dar să vedeți, domnule comandant, a urmat ea, pe la patruzeci de ani, răposatului Albertchen a început să-i meargă tot mai rău cu sănătatea, la drept vorbind, nu știam ce-i lip-

sește, dar, pesemne, i se stricase ceva la căpățină ; se tîmpea, era tot mai tăcut, privea țință în față și zile întregi nu scotea o vorbă ; treaba și-o făcea cum se cuvine, așa că nu eram obligată să-l ocărăsc de ceva anume, dar se plimba ceasuri în șir pe bicicleta lui ; poate l-o fi tulburat războiul, sau împrejurarea că nu-l luaseră la militarie ; ce știm noi ce se petrece în mintea unui astfel de bărbat ? ! Pe lângă asta, devenise tot mai mîncăcios ; din fericire aveam crescătoria noastră de găini și iepuri de casă. Atunci, spre sfîrșitul războiului, s-a petrecut cu răposatul Albertchen, pentru întîia oară, ceea ce urmează să vă povestesc acum.

Bătrîna a tăcut din nou, fiindcă iar a intrat în cameră sora cu un medic, făcîndu-și de lucru, atît în spatele aparatelor, cît și cu pacienta. Medicul era un neamț, blond, ca din cărțile cu poze, vesel, viguros, în vizita obișnuită de medic de gardă, duminică — cum merge, doamnă Schrott, tot curajoasă, avem rezultate minunate, mă surprind, mă surprind, numai să nu vă pierdeți curajul — apoi a ieșit urmat de soră, iar preotul i-a amintit :

— Povestește, doamnă Schrott, povestește, la ora unsprezece vă facem ultima miruire, perspectivă care nu părea s-o neliniștească de loc pe bătrînica.

— Trebuia să ducă în fiecare săptămînă ouă la Zürich, surorii mele, militarista, a reluat bătrîna, ca de la început ; răposatul Albertchen, sărmanul, lega atunci coșul la spatele bicicletei și se-ntorcea spre seară, fiindcă pleca devreme, pe la șase sau cinci, întotdeauna îmbrăcat în negru, de sărbătoare, cu o pălărie rotundă. Toți îl salutau prietenos cînd pedala prin Cuera și ieșea din orașel, fluierînd cîntecul său preferat : *Sînt un băiat elvețian și patria mi-o iubesc*. De data asta era o zi cu arșiță, în plină vară, la două zile după Sărbătoarea Confederației, și trecuse de miezul nopții cînd a sosit acasă. L-am auzit făcîndu-și mult de lucru și spălîndu-se în baie, am intrat și am văzut că răposatul Albertchen era plin de sînge, la fel și hainele. „Doamne, Albertchen, l-am întrebat, ce-ai pățit ? !“ El a holbat doar ochii și mi-a spus apoi : „Accident, mami, trece, du-te la culcare, mami“. M-am dus la culcare, deși eram mirată că n-avea nici o rană. Dar dimineața, în timp ce stăteam la masă și el își mîncă ouăle — întotdeauna cîte patru — și tartinele cu marmeladă, am citit în ziar că în Sankt Gallen a fost ucisă o fetiță, probabil cu un brici și atunci mi-am adus aminte că azi-noapte, în baie, își curăța briciul, cu toate că se bărbiera întotdeauna dimineața, și parcă străful-

gerată m-am lămurit și i-am spus răposatului Albertchen cu toată seriozitatea : „Albertchen, nu-i așa că tu ai omorât fetița în cantonul Sankt Gallen ?“ El a încetat să mănânce ouă, pîine cu marmeladă și castraveți murați, și mi-a răspuns : „Da, mami, a trebuit să se întîmple, a fost un glas din cer“, apoi și-a văzut mai departe de mîncare. Am fost foarte tulburată că era atît de bolnav ; îmi părea rău de fetiță ; mă gîndeam să-l chem pe doctorul Sichler, nu pe cel bătrîn, ci pe fiul lui, care e și el foarte capabil și înțelegător ; dar am renunțat, amintindu-mi că sora mea s-ar fi bucurat, ar fi fost cea mai frumoasă zi din viața ei, și astfel m-am arătat foarte categorică și aspră cu răposatul meu Albertchen, spunîndu-i răs-picat că așa ceva nu trebuie să se mai întîmple niciodată, niciodată, niciodată, iar el a zis : „Bine, mami“. L-am întrebat cum s-a întîmplat. „Mami, a spus el, pe cînd mergeam peste Wettwil spre Zürich, înțîlneam mereu o fetiță în rochiță roșie și codițe blonde, era un înconjur mare, dar de cînd am cunoscut fetița aproape de o pădurice, a trebuit să fac mereu acest ocol, glasul din cer, mami, glasul mi-a poruncit să mă joc cu copilul, și apoi glasul din cer mi-a poruncit să-i dau din ciocolata mea, iar apoi

a trebuit să omor fetița, tot din porunca glasului din cer, mami, și apoi m-am dus în pădurea învecinată, m-am lungit sub un tufiș pînă a înnoptat, și apoi m-am întors la tine, mami.“ „Albertchen, i-am spus eu, n-ai să mai pleci cu bicicleta la sora mea, trimitem ouăle prin poștă.“ „Bine, mami“, mi-a răspuns el, și-a mai uns o bucată de pîine cu marmeladă, după care a ieșit în curte. Trebuie să mă duc totuși la părintele Beck, m-am gîndit, să-l dojenească foarte aspru pe răposatul Albertchen, dar cînd am privit pe fereastră și l-am văzut pe răposatul Albertchen în soare, cît se poate de liniștit și puțin trist, cum își făcea datoria, cum repara cotețul iepurilor, cum lucea de curățenie curtea, mi-am zis, ce s-a întîmplat, s-a întîmplat, Albertchen e un om cumsecade, bun la inimă, și cu siguranță că altă dată n-are să se mai întîmple.

Sora a intrat din nou în cameră, a cercetat aparatele și a aranjat tuburile ; bătrînica dintre perne părea din nou istovită. Eu abia îndrăzneam să respir, sudoarea mi se prelingea pe obraz, dar nu luam seama la asta ; dintr-o dată mi s-a făcut frig și aveam impresia că sînt de două ori ridicol, cînd mă gîndeam că așteptasem de la bătrînă o donație, apoi mulți-

mea asta de flori, toți acei trandafiri albi și roșii, gladiolele înflăcărâte, margaretele, cinerariile, garoafele, Dumnezeu știe de unde aduse, o vază întreagă plină cu orhidee, era absurd, era o sfidare, soarele dincolo de perdele, preotul masiv, nemișcat, mirosul de usturoi; aș fi vrut brusc să urlu, să arestez femeia, dar toate astea nu mai aveau nici un sens; urma să aibă loc ultima miruire, iar eu ședeam solemn și inutil în hainele mele de sărbătoare.

— Povestiți mai departe, doamnă Schrott, o îndemna cu răbdare preotul, povestiți mai departe.

Iar ea și-a continuat povestea.

— Într-adevăr, răposatului Albertchen a început să-i meargă mai bine cu sănătatea, mi-a mărturisit ea cu glasul liniștit, blînd, ca și cînd povestea în fața a doi copii un basm, în care răul ori absurdul erau deopotrivă de miraculoase ca și binele. Nu mai pleca la Zürich, dar cînd s-a terminat al doilea război mondial, ne-am putut folosi din nou de mașina noastră, pe care o cumpărasem în '38, deoarece mașina răposatului Galuser era într-adevăr cam demodată, și așa s-a întîmplat că răposatul Albertchen a început să mă plimbe din nou cu Buickul.

Am făcut chiar o plimbare pînă la Ascöna¹ peste Tamaro, și văzînd cît de mult îi plăcea să se plimbe, m-am gîndit să-l las să meargă iar la Zürich, cu Buickul n-ar fi atît de periculos, căci trebuind să conducă atent n-ar mai putea auzi nici un glas din cer, așa că, devotat și cumsecade cum era, l-am lăsat să plece din nou cu ouă la soră mea și, uneori, și cu cîte un iepure de casă. Dar o dată, din nefericire, s-a întors iar după miezul nopții. M-am dus imediat în garaj; am presimțit de îndată că s-a întîmplat ceva, fiindcă, pe neașteptate, în ultima vreme începuse să ia mereu trufe din bombonieră, și într-adevăr l-am găsit pe răposatul Albertchen spălînd interiorul mașinii, mînjită toată de sînge. „Albertchen, i-am spus cu toată gravitatea, ai omorît iar o fată.“ „Mami, mi-a răspuns el, liniștește-te, nu în cantonul Sankt Gallen, ci în cantonul Schwyz, așa a vrut glasul din cer, fetița era îmbrăcată tot în rochiță roșie și avea codițe blonde.“ Dar eu nu m-am liniștit; am fost mai aspră cu el decît prima oară; am devenit aproape furioasă. Timp de o săptămînă nu l-am mai lăsat să ia Buickul și m-am gîndit să mă duc și la sfîntia-sa preotul Beck,

¹ Localitate climaterică elvețiană pe malul lui Lago Maggiore.

eram hotărîtă ; dar sora mea s-ar fi bucurat prea mult, n-o puteam face, așa că l-am supra-veheat pe răposatul Albertchen și mai de aproape și timp de doi ani a mers foarte bine, pînă ce a făcut-o din nou, fiindcă trebuia să asculte de glasul din cer ; răposatul Albertchen era zdrobit și a plîns, dar eu mi-am dat seama îndată, după lipsa trufelor din bombonieră. Fetița era din cantonul Zürich, tot cu rochiță roșie și codițe blonde, de necrezut cu cîtă lipsă de prevedere își îmbracă mamele copiii.

— N-o chema Gritli Moser pe fetiță ?

— O chema Gritli, iar pe cele dinaintea ei, Sonia și Eveli, mi-a răspuns bătrîna doamnă. Am ținut minte numele tuturor ; dar lui Albertchen i-a mers tot mai rău cu sănătatea, începuse să devină tot mai distrat, trebuia să-i repet de cîte zece ori un lucru, trebuia să-l ocărască ziua-ntreagă, ca pe un băiețaș, și prin anul '49 sau '50, nu-mi amintesc bine, la cîteva luni după întîmplarea cu Gritli, a început iar să devină neliniștit și dornic de plimbare ; nici cotețul găinilor nu-l mai ținea curat, găinile coteodăceau ca sălbatic, fiindcă nu le mai pregătea mîncarea cum trebuia și pleca mereu la drum cu Buickul nostru, după-amieze întregi, spunea că se duce doar să hoinărească, dar, dintr-o dată, am observat că iarăși lipsesc trufe

din bombonieră. Atunci l-am pîndit, și cînd s-a strecurat în odaie, l-am văzut pe răposatul Albertchen cum și-a vîrît briciul în buzunar, ca pe un toc rezervor, drept care m-am dus la el și i-am spus : „Albertchen, ai găsit iar o fetiță“. „Glasul din cer, mami, lasă-mă te rog, numai de data asta, porunca din cer e poruncă, și fetița poartă rochiță roșie și are codițe blonde.“ „Nu te pot lăsa, Albertchen, i-am spus eu severă, unde e fetița ?“ „Nu e departe de aici, la o stație de benzină, mi-a răspuns răposatul Albertchen, te rog, te rog, mami, lasă-mă să ascult glasul.“ I-am spus energic : „Albertchen, nu se poate, mi-ai făgăduit, du-te imediat și curăță cotețul găinilor și dă-le să mănînce cum se cuvine“. Atunci răposatul Albertchen s-a înfuriat, pentru întîia oară în căsnicia noastră, altminteri atît de armonioasă, mi-a strigat că nu e decît servitorul meu — atît de bolnav era — și a pornit în goană cu trufele și cu briciul spre Buick, iar la un sfert de oră după asta mi s-a telefonat că s-a izbit de un camion și că a murit ; a venit sfîntia-sa preotul Beck și sergentul Bühler, acesta, mai cu seamă, a fost foarte delicat, drept care am lăsat moștenire poliției din Cuera cinci mii de franci, iar alte cinci mii poliției din Zürich, pentru că am acolo casa, pe Freiestrasse ; și bi-

neînțeles, a venit și sora mea cu șoferul ei, pentru a mă supăra — mi-au stricat toată înmormântarea.

Mă uitam țintă la bătrână. Din fericire primisem și donația pe care o tot așteptasem. Se părea că trebuia să fiu batjocorit în chip cu totul deosebit.

Dar în cele din urmă a sosit profesorul, cu un medic și două surori; am fost rugați să ieșim, și mi-am luat rămas bun de la doamna Schrott.

— Rămîneți cu bine, i-am spus stingherit și fără să mă gîndesc, mînat doar de dorința de a pleca de acolo cît mai repede cu putință.

Doamna Schrott a început să chicotească, iar profesorul m-a măsurat într-un mod ciudat; scena era penibilă; am ajuns pe coridor, fericit să părăsesc în sfîrșit pe bătrînă, pe preot, întreaga companie.

Pretutindeni apăruseră vizitatori cu pachete și flori și mirosea a spital. Am plecat în grabă mare. Ieșirea era prin apropiere, doream să ajung cît mai repede în parc. Dar iată, un bărbat uriaș, cu pălărie, cu obraz rotofei de copil, îmbrăcat în costum de sărbătoare, de culoare închisă, împingea într-un cărucior o femeie zbîrcită, ce tremura. Bătrîna seculară, în blană de vizon, avea flori în brațe, buchete uriașe. Era,

poate, sora de nouăzeci și nouă de ani, cu șoferul ei, ce știam eu? I-am urmărit cu o privire înspăimîntată, pînă ce au dispărut în clinica particulară; apoi aproape că am început să alerg, m-am năpustit afară, prin parc, pe lîngă bolnavi în scaune cu rotile, convalescenți, vizitatori și mi-am revenit într-o oarecare măsură abia la „Kronenhalle“. La supă cu găluști de ficat.

DE LA „KRONENHALLE” AM PLECAT IMEDIAT LA CUERA. Din nefericire a trebuit să iau cu mine soția și fiica, era duminică, le făgăduisem să petrec cu ele după-amiaza și nu voiam să dau explicații. Mergeam cu viteză nereglementară, fără să scot un cuvânt — poate că mai izbuteam să salvez ceva. Totuși familia mea, în mașină, în fața stației de benzină, n-a trebuit să aștepte prea mult. În cârciumă era o vânzoleală nebună, Annemarie tocmai se întorsese de la casa de corecție; mișuna de indivizi dubioși; deși era frig, Matthäi ședea pe banca lui, îmbrăcat în salopeta de mecanic, fuma un chiștoc de țigară și duhnea a absint. M-am așezat alături, relatăndu-i totul în câteva cuvinte. Nu mai era nimic de făcut. Părea că nici nu mă ascultă; am rămas o clipă nehotărât, apoi m-am urcat în Opel-Kapitanul meu și m-am îndreptat spre Cuera; familia era nerăbdătoare, flămândă.

— Nu era Matthäi? m-a întrebat soția care, ca de obicei, habar n-avea de nimic.

— Ba da.

— Credeam că-i în Iordania, mi-a spus.

— N-a plecat, draga mea.

La Cuera ne-a fost greu să parcăm. Cofetăria era arhiplină, numai lume din Zürich, care-și umplea aici stomacul, transpira, apoi copii care strigau; am găsit totuși loc și am comandat ceai și prăjituri. Dar soția mea a chemat înapoi fata care ne servea.

— Domnișoară, te rog și două sute de grame de trufe.

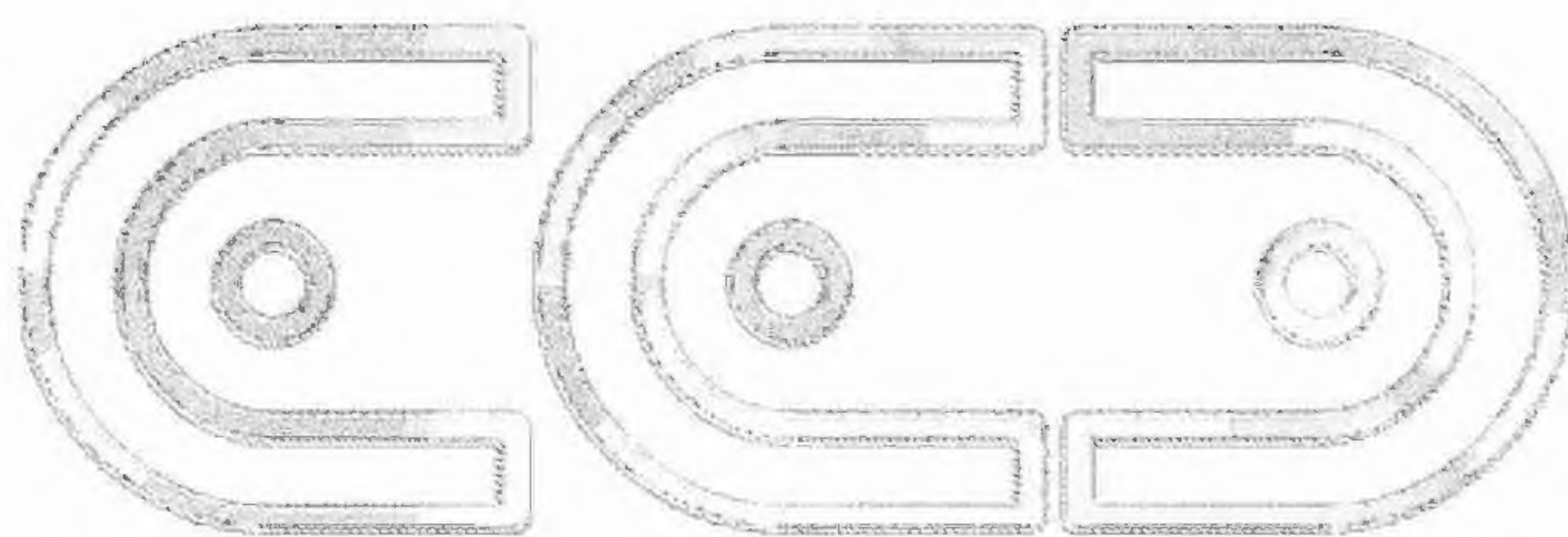
Și s-a mirat apoi văzînd că nu vreau să gust din ele. Pentru nimic în lume.

Și acum, domnul meu, poți să faci ce dorești cu împlinirea asta. Emma, te rog, plata.

Redactor responsabil : SUZI HIRSCH
Tehnoredactor : AUREL BUCUR

*Dat la cules 04.03.1966 Bun de tipar 28.05.1966.
Apărut 1966. Tiraj 35.170 ex. broșate. Hirtie tipar
înalt B mat de 63 g/m². Format 700×920/32. Coli
ed. 6,42. Coli tipar 6,5 A. nr. 2.200. C. Z. pentru bi-
bliotecile mari 83. C. Z. pentru bibliotecile mici
83—31=R*

Intreprinderea Poligrafică „13 Decembrie 1918”,
Str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97, București,
Republica Socialistă România
Comanda nr. 3221

Scanare și prelucrare digitală

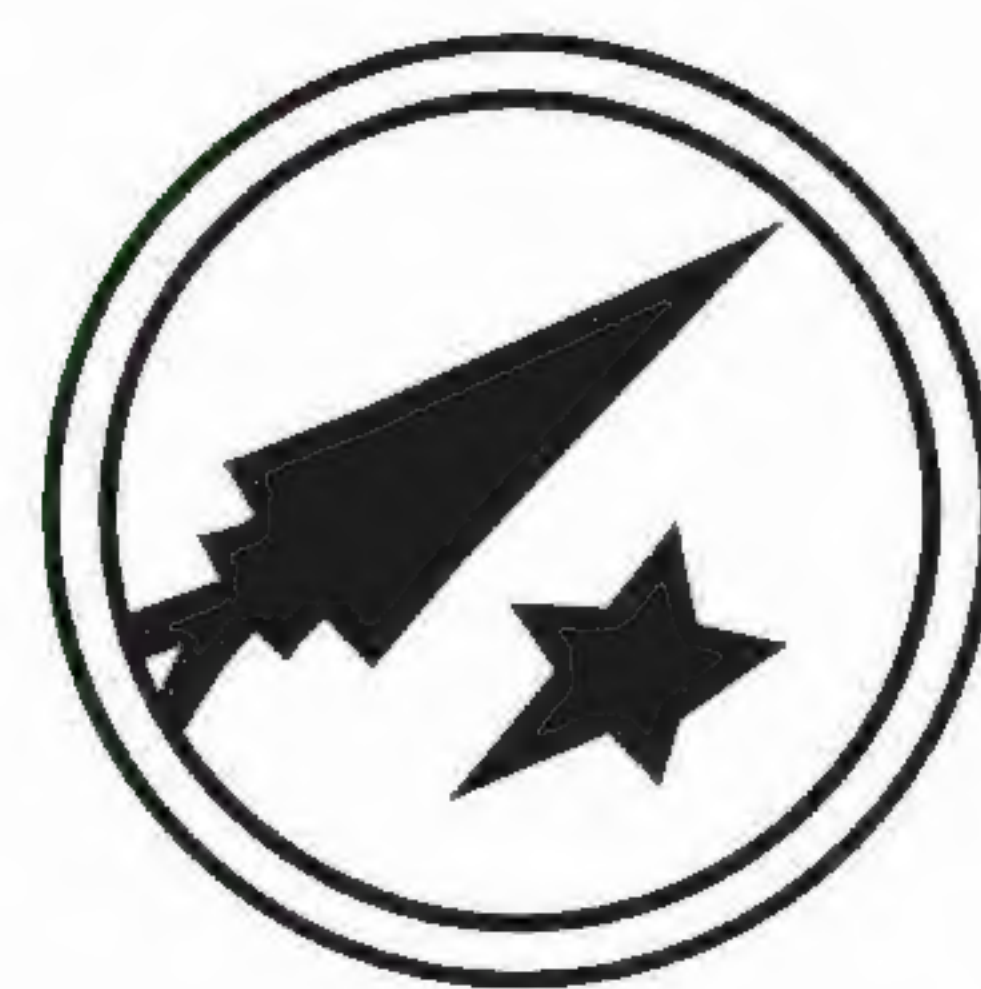
de

Anonim

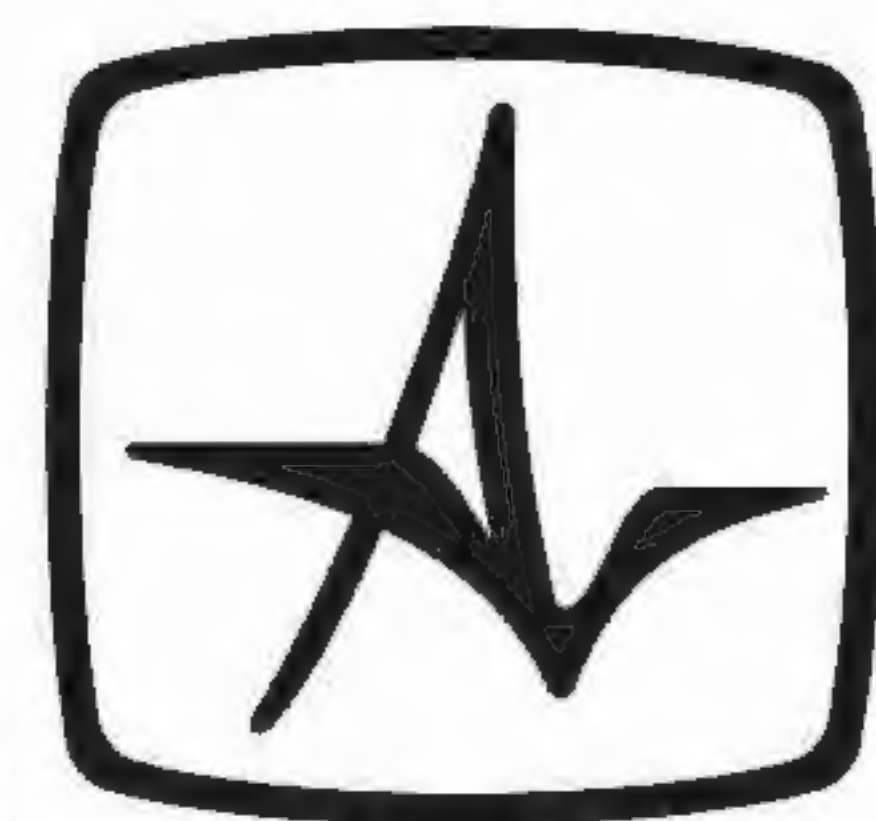

și

CAT Graur

Antwerpen

2023

